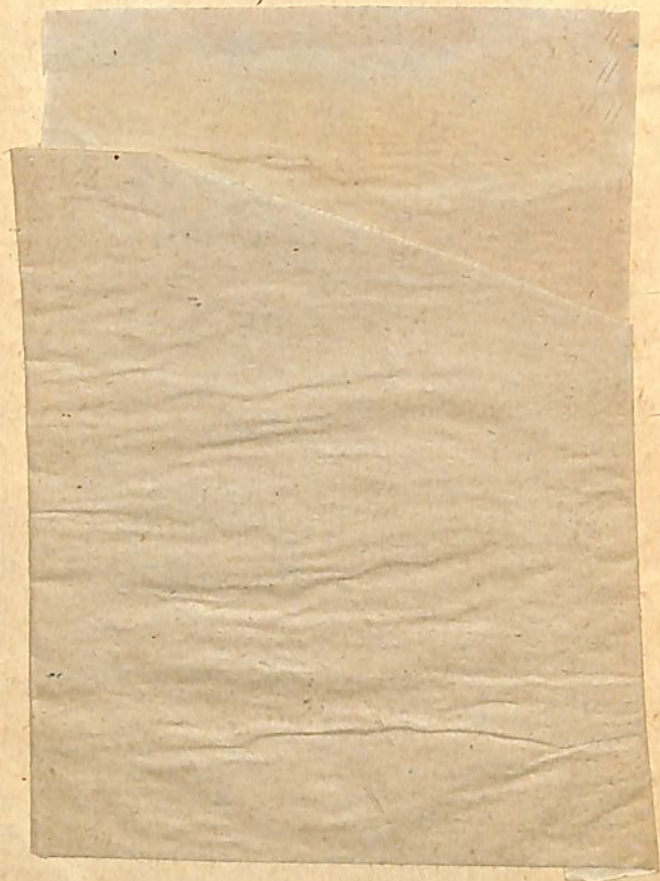

8032

85

2-95

31 MAY 2006

85 96
95

81

ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԹԱՏՐԵՐԳԱԿԱՆ

115

Ա. ԶՈՒՅՆԵՐԻՒ ՈՐԲԸ

ԵՒ

1841
1001

Բ. ՎԱՐԴԱԳՈՅՆ ՆԱՄԱԿԸ

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Публичная Библиотека
7/31 1922
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ

Ս Ո Ւ Ր Բ Ե Վ Ա Զ Ա Ր

1908

3/182-4.2

Ա.

ՉՈՒԻՑՆԵՐԻ Ի ՈՐԲԸ

ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՎ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ,

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ ԻՏԱԼԵՐԷՆԷ

Տ. Ա. Վ. ԳՈՆՏԱՐՁԵՆՆ

ԱՆՁԻՆՔ

Սենանճէի Մարգիզը.
 Կարողա, իր որդին.
 Վարդէր.
 Էկէրդոն, զիւղին ծեր բծիշկը.
 Գիոնեսիոս, անուանեալ Հէնրիկոս.
 Ատենակարը.
 Պիանճիոյ, Մարգիզին գործակատարը.
 Լորենցոյ և Անսելմոյ, Մարգիզին վարձուոր-
 ներն.
 Անդրէաս, ազարակին մէջ բանող տղայ մը.
 Զօրականք, Գիւղացիներ, Ծառաներ, և այլն,
 որոնք չեն խօսիր:

14307-88

ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Գաշտ. խորը երեք վանդակապատեր կամարածե սիւ-
 ներու կռթնած. — Զախակողմը զղեկին կից շէնք մը և
 նստարան մը:

ՏԵՍԻՒ Ա.

Լորենցոյ պարսպ կողովով մը և Պիանճիոյ
 դղեակին դռքս կըլկրով

Լորենցոյ (դեպ ի վարագոյրները). — Կեցիր,
 կեցիր, սպասէ ինձի, երթամ պարոն Պիանճ-
 ճիոյի հետ պարտէզէն պտուղ բաղեմ և շուտ
 մը կը դառնամ:
 Պիանճիոյ. — Որո՞ հետ կը խօսիս:
 Լորենցոյ. — Իշուկիս հետ:
 Պիանճիոյ. — Ո՞հ, զարմանք:
 Լորենցոյ. — Չիտ շատ կը սիրէ, սակայն չա-
 փագանցն ալ չսփազանց է. միշտ զիս իրեն
 գաւակին վրայ կրել կ'ուզէ: Խեղճ կենդանի:
 Ո՞հ, քանի որ խօսքը կենդանեաց վրայ է,
 Պ. Պիանճիոյ, գանք մեզի: Արգարեւ սոսճյգ
 են ինձի ըսածներդ:
 Պիանճիոյ. — Այո, իմ Լորենցոյ, նորէն կ'ը-
 սեմ քեզի թէ այսօր Աէնանճէի Մարգիզը ի-
 րեն Կարողոս որդւոյն հետ զղեակը կը վերա-
 դառնայ: Ո՞հ, այո, այո. թէ՛ Պ. Հէնրիկոս
 և թէ՛ ես Լոզանէ նամակներ ընդունեցանք,
 որոնք անոր փութով վերագարծը մեզի կ'ի-
 մացընեն:

Լորենցոյ. — Քանի որ այդպէս է՝ ալ պտուղ քաղելու չեմ երթար և շուտով ագարակը կը վերադառնամ:

Պիաձօնոյ. — Ինչո՞ւ համար:

Լորենցոյ. — Ինչո՞ւ համար: Ո՞հ, չե՞ս գիտեր թէ Լոզանէն Սենանճէի դեհակը գալու համար մեր գիւղէն պէտք է անցնիլ:

Պիաձօնոյ. — Գիտեմ, այո՛. քիչ հետեւանք:

Լորենցոյ. — Հետեւանքն այս է՝ որ Մարգիզը մեր տունը պիտի հանդիպի. վասն զի մենք իրեն վարձուորներն ենք. և եթէ ես հոն չգըտնուիմ, իմ պարզամիտ Անտէմոս եղբայրս, որ տգէտին մէկն է, խոզանի մէջ ինկած հաւու ճետի մը պէս պիտի շուարի, և թերեւ ըստ արժանեաց և ըստ պատշաճի ընդունելու թիւն պիտի չընէ տէրերուն:

Պիաձօնոյ. — Սիրելիդ իմ Լորենցոյ, կը ցաւիմ ըսելու քեզի որ Մարգիզը առանց ստիպողական պատճառի մը՝ այսպէս շուտով չի դառնար, և հետեւեալը չեմ կարծեր թէ ագարակի տան մէջ հանգիստ առնել ուզէ:

Լորենցոյ. — Ի՞նչ կ'ըսես, քիչ կ'ըսես, Պիաձօնոյ. դուն ալ գիտես թէ որչափ կ'ախորժի մեր գիւղէն, և պէտք է ըսել թէ աւելի հաճոյ է իրեն մեր գիւղը՝ քան թէ Լոզանի մէջ ունեցած չքեղ տունը. և անոր համար ալ՝ ագարակի տան դիմաց՝ յատուկ տնակ մը շինել տուաւ՝ միայն երեք սենեակով, այնչափ որ կարենայ հոն բնակիլ իրեն որդւոյն հետ՝ Լոզան երթալու և դառնալու ժամանակը: Արդ ինչ կ'ուզես ըսէ, ես կը պնդեմ թէ Սենանճէ Մարգիզը մինչեւ վաղը մեր տան մէջ հանգիստ պիտի առնէ:

Պիաձօնոյ. — Տես թէ որչափ պնդագլուխ ես: Լսէ՛, Լսէ՛ այս նամակին պարունակութիւնը,

աճա գրպանս է, մտիկ ըրէ. դեռ երէկ Լոզանէն գրուած է:

Լորենցոյ. — Թարմ, նոր քաշուած սերի պէս թարմ:

Պիաձօնոյ. «Չաւայ որ ձիոյ ժաւը տասնըմէկիկ Յակոբը...». — Կը ճանչնաս քաջ կառավար Յակոբը:

Լորենցոյ. — Սա երկայն, երկայն, հեռագրի գերանի պէս չորջրուկ մարդը:

Պիաձօնոյ. — Այո՛, ճիշդ անիկայ:

Լորենցոյ. — Կը ճանչնամ, շարունակէ՛:

Պիաձօնոյ. «Յակոբը կաշարով Լորենցոյի ագարակը գտնուի»:

Լորենցոյ. — Ա՛հ, ինչ որ ես կ'ըսէի. Լորենցոյի ագարակը...

Պիաձօնոյ. — Թող որ լինցընեմ. «Լորենցոյի, որպէս զի կարեւոր իմ կաշար Լոզան դարձրել, և ես ալ անմիջապէս Գրեակը կարեւոր գալ, ոչր անմեկն ոչր՝ կես օրէն ժաւ մ'առաջ կը յուսամ հասնիլ». — Ի՞նչ կը կարծես հիմայ, Լորենցոյ:

Լորենցոյ. — Իրաւունք ունիս. ուրիշ անգամ ալ ես իրաւունք կ'ունենամ: Լաւ գիտեմ թէ իմ տեղ ո՞վ պիտի օգտուի Սենանճէի Մարգիզին այս ստիպողական ճամբորդութենէն:

Պիաձօնոյ. — Ո՞վ արդեօք:

Լորենցոյ. — Ո՞վ արդեօք, Պ. Հենրիկոսը:

Պիաձօնոյ. — Լո՛ւէ:

Լորենցոյ. — Ուսկից կը վախնաս: Հոս ոչ ոք մեր ըսածը կը լսէ:

Պիաձօնոյ (վեր ծակուշքեալ և խորհրդաւոր կերպով). — Մեծամեծ լուրեր, իմս Լորենցոյ. երէկուան ընդունած նամակներուս մէջ հատ մը Պարոն նուարին ուղղուած էր, որ այսօր կէտօրին հոս պէտք է գտնուի. կարելի

է թէ խաբուիմ, սակայն Մարգիզն այնպիսի գուժ կը տածէ Հենրիկոսին վրայ, և միանգամայն այնպիսի սէր մը կը ցուցնէ կարոլոս որդին այս պատանիին վրայ, և դարձեալ ես անցած օր ականջովս ալ լսածնէրուս վրայ յենլով՝ չեմ վարանիր ըսելու թէ քիչ ատենէն Պ. Հենրիկոս մեր պզտիկ տէրը պիտի ըլլայ: Նոտարը այս պատանիին որդեգրութեան վաւերական թուղթերը շինելու համար կոչուած պիտի ըլլայ:

Լորենցոյ. — Ո՛հ, լաւ գիտեմ որ Սենանձէի Մարգիզը՝ հարուստ և մեծ ընտանեաց մը սերունդ, քիչ մ'իրենն ազնուականութեամբ պարծեցող մէկն է...: Բամբասանքի համար չէ որ կ'ըսեմ, վասն զի միւս կողմանէ չափէ դուրս բարեսիրտ մէկն է. սակայն չեմ կըրնար համոզուիլ որ ուզէ հայր ըսուիլ տղու մը՝ որ ստորին դասու մը ընտանեաց կը վերաբերի, կամ պատանիի մը՝ որուն ո՛վ ըլլալն և ուսկից գալը չի գիտեր:

Պիաճճիոյ. — Լուս կեցիր, Լորենցոյ, լաւ գիտեմ թէ այս այսպէս պիտի ըլլայ. դեռ ուրիշ կարծիքներ ալ կ'ընայի յայտնել քեզի, բայց առ այժմ ուրիշ բան չեմ ուզեր ըսել:

Լորենցոյ. — Ինչո՞ւ համար:

Պիաճճիոյ. — Ինչո՞ւ համար, վասն զի ասկէ աւելին չեմ գիտեր:

Լորենցոյ. — Քանի որ այդպէս է՝ ես ալ աւելին չեմ ուզեր գիտնալ: Սակայն եթէ աղէկ մտածեմ՝ զբաւ պիտի դնէի թէ իրաւունք ունիս...: Աւելի խոշորը կ'ուզեմ ըսել, հարիւր սկուտ զբաւ կը դնեմ որ իրողութիւնը քու ըսածիդ պէս է...: Հենրիկոս որբ մ'է, բաւրի, քաղցրաբարոյ, խելացի տղայ մը, իրեն գեղեցիկ յատկութիւնները զինքը ամենուն սի-

րելի կ'ընեն: Ա՛հ, աղէկ միտքս եկաւ, կարծեմ ատենն ուշ է, բաւական երկայն խօսեցանք, ես պէտք եմ ազարակը դառնալ՝ որ քիչ ճամբայ չէ:

Պիաճճիոյ. — Իսկ պտուղները:

Լորենցոյ. — Ուրիշ անգամ մը կը քաղեմ: Խընդրեմ հաճէիր, Պ. Պիաճճիոյ, վանդակապատը բանալ:

Պիաճճիոյ. — Սնմիջապէս. (կը բաւայ վանդակապատը). կ'առաջնորդեմ քեզի մեծ դուռը՝ ուր էլը քեզի կը սպասէ:

Լորենցոյ. — Շնորհակալ եմ թէ իմ և թէ՛ իշուկիս կողմանէ (մեկեկերով):

Պիաճճիոյ. — Բարեւէ եղբայրդ:

Լորենցոյ. — Մի՛ տարակոտոր, Պ. Պիաճճիոյ, բարեւներդ կը հաղորդեմ իրեն. (վանդակապատը բաց րողով՝ աչ կողմէն կը մեկնի):

ՏԵՍԻՒ Բ.

Վարդեր ճախ կողմէն կը մտնէ վանդակապատէն, ուսկից վերայիշեալներն դուրս լեան

Վարդեր (ձեռքը րորապանակ մը). — Ինձի ըսին. Սենանձէի գիւղէն մղոն մը հեռու, անտառն և գետակն անցիր, աջակողմը. շատ լաւ: Եւ այն շէնքը պիտի ըլլայ ճիշտ Սենանձէի Մարգիզին դղեակը: Վերջապէս փնտառած հոն պիտի գտնեմ. այն Գիտնեսիոսը՝ որ ձիւնէ վրայ ձեռքէս փախաւ, և զոր կը փնտռեմ ուժ մտիտներէ ի վեր, և միշտ ի գուր: Եթէ առած բոլոր տեղեկութիւններս և դիպումսով ձեռք բերած նշաններս ճիշդ են, այս դղեա-

կին մէջ ապատանած որբը՝ ճիշդ իմ ձեռքէս փախչողը պէտք է ըլլայ: Զինքը Հենդիկոս կ'անուանեն...: Ա՛հ, շատ բնական է որ անունը փոխած ըլլայ, քանի որ իրեն հռչակաւոր դատը անծանօթ մնալու կը ստիպէր զինքը: Չեմ ուզեր որ խոչընդոտ մը հանդիպի պատրաստած ծրագիրներուս: Զիս ապահովացուցին թէ Սենանճէի Մարգիզը և Կարոլոս իւր որդին՝ Լոզաննա կը գտնուին, անշուշտ իրենց հետ պիտի ըլլայ նաեւ որբը...: Ա՛հ, առ այժմ այսպէս լաւագոյն է, և ես պիտի կարենամ ազատ կերպով տան ծառաներէն կարեւոր տեղեկութիւններ առնուլ և ըստ այնմ վարուիլ: Մէկը կու գայ:

ՏԵՍԻՒ Գ.

Պիաձձիոյ միեկնոյն վանդակապատեկ կը մտնէ, և Վարդեր

Պիաձձիոյ. — Ժամը տասն է. կրնամ վանդակագոնները բաց թողուլ, այսպէս ամէն վայրկեան անհանգիստ ըլլալէն կ'ազատիմ:

Վարդեր (իւրեկրեկ). — Քիչ մ'առաջ հոն երկու խօսողներէն մէկն է:

Պիաձձիոյ (Վարդերը դիտելով). — Ա՛հ, ի՞նչ կը տեսնեմ: (իւրեկրեկ) Սա օտարական մ'է, ետեւի կողմէն անցած պիտի ըլլայ:

Վարդեր. — Բարի լոյս, բարեկամ:

Պիաձձիոյ. — Յարգանքներս, պարոն: (իւրեկրեկ) Ահա բարեկամ մը՝ որուն ով ըլլալը և ուսկից գալը չեմ գիտեր: — (Բարձր) Ի՞նչ բանով կրնամ ծառայել ձեզի:

Վարդեր. — Կարծեմ զղեակէն էք:

Պիաձձիոյ. — Այո՛, պարոն, և անունս Պիաձձիոյ է, և ճիշտ այսօր քառասուն տարի և վեց ամիս է որ իբրեւ մատակարար այս տանը մէջ ծառայելու բախտն ունիմ:

Վարդեր. — Ուրախակից եմ ձեզի:

Պիաձձիոյ. — Ես ալ ուրախակից եմ ինձի, վասն զի պաշտօնս արէկ պաշտօն մ'է: Սակայն կրնամ արդեօք հարցնել թէ պարոնը ի՞նչ կ'ուզէ այս ընտանիքէն:

Վարդեր (իւրեկրեկ). — Պատճառանք մը զբտնեմ:

Պիաձձիոյ (իւրեկրեկ). — Այս մարդը համակրելի մէկը չ'երեւար ինձի:

Վարդեր. — Եթէ կարելի է՝ կը փափաքէի յարգանքներս մատուցանել Սենանճէի Մարգիզին:

Պիաձձիոյ. — Ա՛հ, ուրեմն կը ճանչնա՞ք տէրս... (գլխարկը վար աւելելով): Խոնարհաբար ներումն կը խնդրեմ եթէ երբեք...: Սակայն որովհետեւ զձեզ տեսնելու պատիւը բնաւ չեմ ունեցած, անոր համար... կը հասկընար... Այսուհանդերձ զղեակը չե՛ն՝ ոչ պարոնը և ոչ ալ որդին. թէպէտ երկու երեք ժամէն պիտի գտնան, և եթէ հաճիր սպասել՝ Պ. Հենրիքիկոսը կարեւոր եղած պատիւը կրնայ ընել ձեզի:

Վարդեր. — Ինքն ալ Սենանճէի Մարգիզին հետ չ'մեկնեցա՞ւ:

Պիաձձիոյ. — Ա՛հ, պարոն. Մարգիզէն խնդրեց որ ինքը հոս մնայ: Ի՞նչ ըսեմ, պատանի մ'է որ միշտ քաշուած կ'ուզէ սարիլ:

Վարդեր. — Է՛հ, կը հաւատամ: (իւրեկրեկ) Ինքը պիտի ըլլայ: — (Բարձր) Արդարեւ այդ տղուն միշտ լաւ համբաւը լսած եմ: Սիրելի

Պիսանիոյ, կրնամ ըսել ինծի թէ մերձաւորապէս ինչ տարիք կրնայ ունենալ:

Պիսանիոյ. — Ինչ գիտնամ ես. տասնըվեց տասնրեօթը տարեկան:

Վարդեր (իւրեիւրեկ). — Ճիշդ իրեն տարիքը:

Պիսանիոյ (իւրեիւրեկ). — Տարօրինակ մէկն է այս օտարական պարոնը:

Վարդեր. — Գիմագիծն ինչպէս է:

Պիսանիոյ. — Ազնուականի մը դիմագիծն ունի: (Իւրեիւրեկ) Հենրիկոսին ազգական մ'է թերեւ:

Վարդեր. — Կը գիտցուի՞ թէ սր երկրէն կամ ինչ ընտանիքէ է:

Պիսանիոյ. — Պարոն, ներեցէք յանդրգնութեանս, եթէ չճանչնալով զձեզ...: Սակայն գուք ինծի հարցմունքներ կ'ընէք... այնպէս փափուկ... այո՞, պարոն... Հենրիկոսի վերայօք, և այնպիսի հետաքրքրութիւն մը կը ցուցնէք անոր նկատմամբ...

Վարդեր. — Ուրեմն նշան է՝ թէ հետաքրքրուելու իրաւունք ունիմ:

Պիսանիոյ (իւրեիւրեկ). — Այո՞, անշուշտ ազգական մ'է: Ո՛հ, եթէ կարենայի ասոր միջոցաւ տեղեկանալ... Բաղդրութեամբ վարուինք:

Վարդեր. — Ուրեմն Սենանճէի Մարգիզը առանց ճանչնալու իր անունը՝ ընդունեցաւ այս պատանին:

Պիսանիոյ. — Ի՛հ, կարելի է ըսել թէ առանց ճանչնալու: Օր մը... զայս կրնամ պատմել թեզի, վասն զի այս պատանին ինչպէս հոս գալը ամէն մարդ գիտէ... օր մը Պ. Էլէրզոն՝ մեր զիւզին ծերունի բժիշկը, բարի մարդ մը, անուամբ ալ իրօք ալ ճշմարիտ հրեշտակ մը, եկաւ մարգիզին քով, և զգածուած պատ-

մեց իրեն թէ Սենանճէ օտարական պատանի մը եկած է, թշուառ, անոք, բոկոտն, յոգնութենէ ընկճուած, օգնութիւն կը մուրայ՝ իր ճամբան մինչեւ Լոզան շարունակել կարենալու համար: Մարգիզն՝ որ շատ բարի է, անմիջապէս կանչել տուաւ պատանին, և հարցուց թէ ինչո՞ւ համար Լոզան կ'երթար, և հոն բարեկամներ ազգականներ ունէ՞ր... Խեղճ տղան արտասուելով պատասխանեց թէ երկրիս վրայ միայն էր: Գրեակը գալէն ի վեր այսչափը միայն կրցանք գիտնալ:

Վարդեր. — Եւ ուրիշ բան չըսա՞ւ:

Պիսանիոյ. — Այո՞, բայց աննշան բաներ: Օրինակի համար, ըսաւ թէ Հենրիկոս է անունը, թէ Ֆրանսացի որբ մ'է, թէ իրեն բարերարող տիկինը մեռած է, թէ Լոզան երթալու նպատակն էր՝ հոն ազնուական և բարեպաշտ ընտանեաց մը քով մտնել. և կը յիշեմ՝ իեղճ տղան այս բաներս այնպիսի պարզ մտութեամբ և շնորհալի կերպով կը պատմէր մեզի...: Երեւակայեցէք որ Մարգիզն այնչափ գորովեցաւ՝ որ արտասուեց, և անմիջապէս որոշեց զինքը միշտ քովը պահել և դղեակին մէջ հանգիստ բնակարան մը տալ անոր: Իսկ ինքը՝ ճշմարիտը խօսելու համար, քիչ օրուան մէջ ոչ միայն մարգիզին մարդասիրութեան արժանացաւ, այլ բոլոր ընտանեաց յարգանաց և հիացման:

Վարդեր. — Ինքն է ապահովապէս:

Պիսանիոյ. — Ի՛նքն է, ինչ, թերեւս կը ճանչնա՞ք զինքը:

Վարդեր. — Պարոն Պիսանիոյ, շնորհակալ եմ ձեր տուած կարեւոր տեղեկութիւններուն: Կը յուսամ ուրիշ անգամ մ'ալ ձեզի հետ տեսնուիլ. (Կ'ուզէ մեկնել):

Պիւստիոյ. — Սակայն ներեցէք, պարոն, հաւանականաբար ազգական մը կամ բարեկամ մ'էք այս պատանուոյն:

Վարդեր. — Ո՛հ, Պարոն Պիւստիոյ:

Պիւստիոյ. — Սակայն... Բնչպէս ո՛չ... Բայց ձեր ինծի ըրած հարցմունքներէն՝ եթէ դուք ազգական մը չէք՝ արդարեւ չեմ գիտեր թէ ինչ համարմունք ունենամ ձեր վրայ:

Վարդեր. — Հանդարտ եղիր, պարոն գործակատար, վասն զի պատուաւոր մարդու մը հետ խօսեցար (մեկնելով):

Պիւստիոյ. — Կը հաւատամ, սակայն կ'ուզէի...

Վարդեր. — Մնաս բարով, պարոն Պիւստիոյ. (կը մեկնի միջիւն վանդակապատեւէն):

Պիւստիոյ (սուշած անոր նայելով). — Յտեսութիւն, պարոն: Ո՛հ, տես թէ ինչպիսի անպիտաններ կը հանդիպին ինծի, և ես այնչափ միամիտ գտնուեցայ պարպելով տոպրակս և գիտցածս անոր պատմելով: Սակայն ո՛վ պիտի չհաւատար՝ եթէ իրեն ո՛վ ըլլալն յայտնէր. իսկ եթէ պարոն Հենրիկոսի ազգական մ'է, այս պարագային մէջ ինծի կ'երեւի որ գրեթէ պարտք մ'էր...: Բաւ է, այս դէպքը կանոն պիտի ըլլայ ինծի ուրիշ անգամուան համար, այսուհետեւ աշխարհք կործանի...: Ո՛հ, ո՛վ է այն. պարոն Էկէրդոնն է:

ՏԵՍԻԼ Դ.

Էկէրդոն միջիւն վանդակապատեւէ կը մտնէ, և Պիւստիոյ

Էկէրդոն. — Բարեւ, սիրելիդ իմ Պիւստիոյ:

Պիւստիոյ. — Փառք Աստուծոյ, ամէն անգամ որ գձեզ տեսնելու բախտը կ'ունենամ, պարոն Էկէրդոն, լաւ լուր մը կու տամ ձեզի:

Էկէրդոն. — Ի՞նչ լուր:

Պիւստիոյ. — Մարգիզը կը դառնայ դղեակը:

Էկէրդոն. — Գիտեմ:

Պիւստիոյ. — Իրաւ, և ո՛վ ըսաւ ձեզի:

Էկէրդոն. — Հենրիկոս, երէկ իրիկուան առ իսուզած նամակովը:

Պիւստիոյ. — Հենրիկոս գրեց ձեզի:

Էկէրդոն. — Այո՛, և կը խնդրեմ որ երթաս իրեն իմացընես թէ ես հոս եմ:

Պիւստիոյ. — Շատ ստիպողական է:

Էկէրդոն. — Կարծեմ անհամբեր ինծի կը սպասէ հիմայ:

Պիւստիոյ. — Եւ ես կը վազեմ շուտով իմացընելու: (Ինքնիրեն) Ո՛հ, արդարեւ նորութիւն մը կայ. նոտարը, պարոն Էկէրդոն... Թշուառութեանս. այս ամէնը արտաքոյ կարգի բանի մը նախաշաւիղը կը թուի ինծի: Տիրոջս պիտի պատմեմ այս ամէնը. (կը մտնէ դղեակը):

ՏԵՍԻԼ Ե.

Էկերդուն, ապա Գիտնեսխոս (Հեկրիկոս
անուանք) դրեակեկե

Էկերդուն. — Հենրիկոս կը գրէ ինծի՝ թէ Սե-
նանճէի Մարգիզին և անոր Կարոլոս որդւոյն
հասնելէն առաջ՝ բացարձակապէս ինծի հետ
խօսելու պէտք ունի: . . . Ահ, կը կասկածիմ
թէ պատանեկութիւնը նոր թշուառութեանց
աղբիւր մ'եղած ըլլայ իրեն համար: Ահաւա-
սիկ: Գրեթէ ամէն օր կը տեսնեմ զինքը, և ա-
մէն օր աւելի շերմ սէր մը և գորով մը կը
ներշնչէ ինծի:

Գիտնեսխոս. — Յարեարար և իմ երկրոր հայ-
րըս, դուք ինծի շնորհեցիք այս անունը ձեզի
տալու, իսկ այսօր՝ սիրտս այս անուամբ
զձեզ կանչելու պէտք կը զգայ: Կարեւոր բան
մը պիտի յայտնեմ ձեզի, բայց վախեմ թէ
անհաճոյ պիտի երեւնայ:

Էկերդուն. — Եւ ինչո՞ւ, կ'ուզե՞ս թերեւս պատ-
մել ինծի բան մը՝ որ այնչափ համեստ կամ
արդար չըլլայ: Ահ, ո՞չ, կ'ասկածիլն անգամ
անիրաւել է քեզի դէմ:

Գիտնեսխոս. — Ահ, հայր իմ, մինչ այս օրս՝
յորում իմ պաշտպան տէրերուս գորովալիւր
մարդասիրութիւնը զիս Սենանճէի Մարգիզին
որդեգիր ըսուելու պատուոյն կը բարձրացընէ,
և յորում իմ սիրտս պէտք էր զեղուլ հրճուա-
նօք, ես ձեզի պիտի ըսեմ թէ այսօրուընէ ա-
ւելի կարեկցելու արժանի վիճակի մը մէջ
չեմ գտնուած երբեք: Լսած էք անշուշտ ձինչ-

վրացի թշուառ պատանւոյ մը պատմութիւնը,
որ ամբաստանուած է ահաւոր ոճիրով մը և
դատապարտուած ամենավատահամբաւ պատ-
ժոյ մը:

Էկերդուն. — Ճինեվրացի պատանւոյ մը: Այո՞,
ստոյգ է, գիտեմ թէ Գիոնեսիոս անուամբ
որբ մը՝ քանի մ'ամիս առաջ դատապարտուե-
ցաւ: Կը տժգուենիս: Ո՞հ Աստուած իմ, դժն
ես անիկայ:

Գիտնեսխոս. — Այո՞, ո՞վ պարոն, ես եմ Գիո-
նեսիոսն:

Էկերդուն. — Գ՞նն. (տակուշով կը ձեռանայ):

Գիտնեսխոս. — Ահ, ինձմէ մի փախչիք, զիս մի
լքանէք. ես անմեղ եմ. (ծուրկ կը դնէ):

Էկերդուն. — Ելի՛ր, և եթէ յանցաւոր ալ ըլլաս՝
Աստուած անկեղծօրէն զզջացողին կը ներէ,
և մենք ալ անոր պէտք ենք նմանիլ. (զիմըր
վեր կը վերցնէ): Սակայն ի՞նչպէս կարելի է:

Գիտնեսխոս. — Խնդրեմ՝ նախ լսեցէք և ապա
դատեցէք: Իմ ծագմանս նկատմամբ զձեզ չը-
խաբեցի, ո՞չ: Ես չեմ գիտեր թէ որո՞նք եղած
են իմ ծնողքս: Հագիւ ծնած՝ Լիյնի Մարգի-
զուհին որդեգրեց զիս. մօր մը պէս սիրեց
զիս. չեմ կարծեր թէ գտնուի աշխարհիս վը-
րայ որդի մը՝ որ ինծի պէս գորովալիւր սէ-
րով սիրուած ըլլայ: Կախանձի հուրը բորբո-
քեցաւ անոր ազգականաց օրտին մէջ. սակայն
ես անփորձ կը վայելի ներկան, առանց բնաւ
ապագային վրայ խորհելու: Մարգիզուհին մե-
ռաւ: Ո՞հ, ինչո՞ւ իրեն հետ ես ալ չմտայ գե-
րեզման: Ես ինքզինքս լքեալ կարծեցի, վասն
զի Լիյնի Մարգիզուհին երբեք իրեն ունեցած
հարստութեան և ոչ իմ ապագայիս վրայօք
չէր խօսած ինծի: Կտակը կը բացուի. այս
տխուր ձեակերպութեան ներկայ էի, պար-

զապէս հանգուցելոյն յիշատակին զգացած յարգանքիս համար: Բայց որքան մեծ եղաւ զարմանքս, որչափ անոր ազգականաց զայլ թոյթը, երբ լսեցի թէ զիս մինակ կը կարգէ ժառանգ իրեն բոլոր հարստութեանց, և թոյլ կու տայ ինձի կրել իրեն զլիսաւոր կալուածին անունը:

Էկէրյոն. — Կարելի՞ բան է:

Գիտնեսիրո. — Աւաղ, չգուցկեցի թէ որչափ աղիտաբեր պիտի ըլլային ինձի անոր նուէրները: Ազգականները, ազնուական, հարուստ և ազդեցիկ անձինք, այն վայրկենէն իմ կործանումս որոշեցին: Կ'ուզէի հրաժարիլ իմ իրաւունքներէս, սակայն վալդէր անուն ճիւղ մը, որ խոտացաւ պաշտպանել զիս, աւելն կերպով հակառակ կեցաւ որոշողութեանս: Ես թշուառս հաւատացի իրեն, վասն զի սատարիներով բարեկամ և մտերիմ գտնուած էր իմ բարերար տիկնոջս. սակայն նենգաւորն իմ անագորոյն թշնամեացս ծախուած էր: Չեմ ուզեր ըսել, հայր իմ, թէ այն արեանծ ծարաւի վագրները ինչպիսի վաստ և զարշիւ միջոցներ ի գործ դրին: Ես դեռ անփորձ պատանի մը՝ անկարող էի իմանալ այդ զգուելի հնարքները: Այսչափ բաւ է ձեզ գիտնալ՝ թէ այն ինքնագիր կտակն՝ որ զիս միակ ժառանգ կը կարգէր Տիկնոջ հարստութեան, առեանի դիմաց բոլոր ընտանեացմէ մերժուցաւ... և ինչպէս. սոսկացէք: Բողոքեցին թէ շինծու է կտակն, և անոր իբրեւ հեղինակ զիս ամբաստանեցին: Սեւագոյն ոճիրներով մրտացին զիս, և կաշառուած քսան վկաներ հաստատեցին իմ վրաս այն ոճիրներն՝ որոնց և ոչ իսկ գաղափարը կրնայի ունենալ:

Էկէրյոն. — Իսկ դուն ինչ ըրիր. չորոտաց՞ ձայնդ Արդարութեան ատենին մէջ:

1430
192

Գիտնեսիրո. — Ես ոչ միայն չպաշտպանեցի զիս, այլ և ոչ պատասխան տուի զիս ամբաստանողաց, վասն զի ամբարշտան Վալդէր լուութիւն պահել հրամայէր էր ինձի: Աւելն ըսեմ: Ես երբեք չկրցայ տեսնել իմ դատաւորներս՝ օգնութիւն մը կարենալ խնդրելու համար. մատնիչը ամէն օր յաղթութիւն կ'աւետէր ինձի... և դատապարտուեցայ:

Էկէրյոն. — Ինչո՞ւ բարձրագոյն ատենի մը չբողոքեցիր:

Գիտնեսիրո. — Թէ ինչ պէտք էր ընել՝ ես չէի գիտեր, և Վալդէր կը շարունակէր զիս խաբել. դատապարտութենէ ազատելու համար՝ խորհուրդ տուաւ որ փախչիմ: Ո՛հ, հայր, այն ատեն, այո՛, զինքը ճանչցայ, բայց շատ ուշ, արդէն թշուառութեան զգայթը հասած էի: Երեւակայեցէք իմ վիճակս. վտանգէն սարսափահար՝ որոշեցի փախչիլ, և գիշեր ժամանակ դուրս ելայ այն ապաստանարանէն՝ զոր ընտրած էր ինձի համար, և զոր ես ընդունած էի սարսափէն ընկնուած: Գաղտնագողի դուրս ելայ ձինէվրայէն և Լզգանի ճամբան բռնեցի. մինակ էի, առանց դրամի, անօգնական, ունէի միայն մաքուր խիղճ մը և բացարձակ վստահութիւն մը Աստուծոյ արդար նախախնամութեան վրայ:

Էկէրյոն. — Թշուառ տղայ, այո՛, ճշմարտութիւն է ըսածդ: Սուտը երբեք այսպիսի կորովի չեւտով չի կրնար խօսիլ: Ես գրեզ որդիս առնուանեցի մարդասիրական զգացմամբ մը՝ զոր ներշնչեցին ինձի հասակդ և այն վիճակը՝ յորում կը գտնուէիր. հիմայ անցածէն դեռ աւելի կ'ուզեմ հայրութիւն ընել քեզի:

Գիտնեսիրո. — Ուրեմն զիս պիտի չբարկնէր:

14307-18
1871
1001

Գրողն, Թատր. 7.

Էկեդոն. — Երբեք. սակայն պարտքը կատարելու արիութիւնը պիտի ունենաս:

Գիտնէսիտ. — Այո՛, հայր, ըսէ՛ք ի՞նչ պէտք եմ ընել:

Էկեդոն. — Պէտք է հեռանաս այս տունէս:

Գիտնէսիտ (արտասուշքը սրբերով կը հառաչէ). — Ա՛հ, կը գուշակէի:

Էկեդոն. — Այո՛, առանց մեծ վտանգի չես կրնար հոս մնալ. միակ միջոցը որ ունիս՝ փախուսան է:

Գիտնէսիտ. — Սակայն, պարոն, խորհեցէք որ այսօր՝ ինչպէս զիտէ՛ք՝ որդեգրութեանս կատարուելիք հանդէսին պատրաստութիւնները կը տեսնուին:

Էկեդոն. — Փոյթ չէ, մտիկ ըրէ ինծի: Ո՛րչափ ալ ծանր գայ քեզի այս բաժանումը՝ քու և այս ազնուական ընտանեաց մէջ եղած փոխադարձ սիրոյն պատճառաւ, շանայ մինչև իրիկուն արտասուքը զսպել և ցաւ դածկել: Այս գիշեր ուրիշ ապաստանարան մը պիտի ունենաս: Ճինէ՛վրայի ճամբուն վրայ, ասկէց գրեթէ մէկ մղոն հեռու, Քրէ՛վէրանճէ գիւղը կայ: Հոն համեստ և հանգիստ տան մը մէջ կը բնակի եղբայրս: Այս երեկոյ ժամը ութին միջոցները՝ ուռնեաց աղբիւրն եկուր, ես հոն քեզի կը սպասեմ: Իմ բարի եղբօրս կը տանիմ գրեզ, գրեզ անոր գրկաց մէջ կը թողում... և ապա ես անձամբ ճինէ՛վրայ կ'երթամ:

Գիտնէսիտ. — Ի՛նչ, դո՛ւք իսկ կ'ուզէք ճամբորդութիւնն ընել անձամբ և պաշտպանել այդչափ կարեւոր գործ մը:

Էկեդոն. — Այո՛, Գիտնէսիտ, ես ինքս:

Գիտնէսիտ. — Արդէն արձըկուած վճիռէ մը վերջը, քանի որ զիս հալածողները համոզեր են դատաւորները և ի վնաս ինծի իրենց սեւա-

դան ամբացուցեր, վախնամ ձեր գորավալիք օգնութիւնը շատ ուշ ըլլայ:

Էկեդոն. — Ճշմարտութիւնը լսելի ընել տալու համար երբեք ուշ չէ: Ճշմարտութիւնը խաւարէն դուրս ելլելու համար՝ անվեհեր և պատուարող մարդու մը ձայնին կը սպասէ... և այսպիսի շատեր կը գտնուին դեռ ճինէ՛վրայի մէջ, որոնք պիտի կարենան անմեղութիւնը պաշտպանել և չարութիւնը ընկճել:

Գիտնէսիտ. — Հայր իմ, հայր իմ...

Էկեդոն. — Մնաս բարեաւ, որդեակ իմ. արիութիւն, ես կ'երթամ ճանապարհի պատրաստութիւն տեսնելու. կատարեալ համակամութեամբ տար այս վիշտն ալ: Քու ահաւոր թշուառութեանդ մէջ կը մնան քեզի դեռ երկու մեծ մխիթարութիւնք, յոյսը և հայր մը: (Գիտնէսիտ կ'ուզէ անոր ետեւէն երթալ, սակայն ևս զիւրը կը կեցնէ ու կը մեկնի):

Գիտնէսիտ. — Պէտք է բաժնուիլ և հնազանդել (շարով)... թողուլ այս բարի ընտանիքը՝ որ այնչափ զիս կը սիրէ և այնչափ բարեք ըրած է ինծի... Պիտի մեկնիմ, բայց սիրտս հոս պիտի մնայ... (կառքի շարով): Երկինք, այս՝ Սենանճէի Մարգիգին կառքն է: Ո՛հ, ահաւոր վայրկեան, ո՞վ ինծի պիտի օգնէ, ո՞վ խորհուրդ պիտի տայ ինծի:

ՏԵՍԻԼ Զ.

Պիաճձիոյ դղեակէն և Գիտնէսիտ

Պիաճձիոյ. — Ո՛հ, հո՞ս էք պարոն Հենրիկոս: Ե՛ստ, ամէն կողմ գճեզ կը փնտռեն: Հասաւ

Մարգիզն իրեն որդւոյն հետ. կառքը հիմայ
զաւիթը մտաւ:

Գիտնէսիոս. — Կու գամ, պարոն Պիաճճիոյ,
կու գամ, ներեցէք: — (Չայն ներսէն) Պ.
Պիաճճիոյ, Պ. Պիաճճիոյ:

Պիաճճիոյ. — Հոս եմ, հոս. սակայն պէտք էի
իմացնել պարոն Հենրիկոսին: Կ'երթամ սե-
նեակները բանալու, ետեւէս եկէք, Մարգիզին
կ'իմացընեմ. (կ'երբայ):

Գիտնէսիոս (վարսևած). — Ի՞նչ պիտի ըսեմ:
Անոր դիմաց ի՞նչպէս ծածկել ցաւս: Մահա-
մերձ կը զգամ ինքզինքս. բարեգո՞ւթ Երկինք,
օգնեցէք ինձի:

ՏԵՍԻԼ Է.

Կարոյոս դղեակէն և Գիտնէսիոս

Կարոյոս. — Սիրելիք իմ Հենրիկոս:

Գիտնէսիոս. — Պարոն Կարոյոս, բարի եկած
էք (զգածուած և շիրքած):

Կարոյոս. — Հենրիկոս, ինչո՞ն համար հայրս
դիմաւորելու չեկար...: Ո՞հ, երկինք. դուն
կու լսո՛ս, և ինչո՞ն համար. արդեօք մեր դարձն
և զմեզ հոս բերող պատճառն արտասուել կու
տան քեզի:

Գիտնէսիոս. — Ա՛հ, պարոն Կարոյոս, անգուժ
է հարցմունքդ:

Կարոյոս. — Ո՞հ, ահաւասիկ հայրս Մարգիզը:

ՏԵՍԻԼ Ը.

Մարգիզը, Պիաճճիոյ, գիշարցիք և ժառայր
դղեակէն և Վերիկները

Գիտնէսիոս (ծուեր կը դեհ, Մարգիզը չի րու-
ղուշը):

Մարգիզ. — Ի՞նչ կ'ընես. քու սիրտդ զքեզ ու-
քիս առջեւ պիտի չառաջնորդէ, այլ բազկացս
մէջ. իմ բազկացս, այո՛, որ զքեզ որդեգրե-
լով՝ հայրդ պիտի ըլլամ. և որդեգրութիւնդ
պիտի գործադրուի երկու ժամէն: Պիաճճիոյ,
հրամաններս կատարուեցան:

Պիաճճիոյ. — Այո՛, տէր, կէսօրին նոտարը հոս
պիտի գտնուի:

Մարգիզ. — Պէտք է իմացընել նաեւ Պարոն
Էկէրզոսին:

Պիաճճիոյ. — Քիչ մ'առաջ հոս էք. դղեակէն
դուրս ելլելու ժամանակ զինքը ծեր տնպահին
կողմանէ կանչեցին; վասն զի քանէ մ'օրէ ի
վեր ծանր հիւանդ է:

Մարգիզ. — Գիտեմ, Սենանճէ հասած ատենս
ըսին ինձի: Կարոյոս, դուն անձամբ այն
խեղճ ծերուն տունը գնա, (ըսակ մը կու տայ
և ցած ձայնով կ'ըսէ) տար իրեն այս դրամը,
օգնէ իրեն, վասն զի պարտք է օգնելը. և ա-
պա խնդրէ Պարոն Էկէրզոսին որ զղեակը վե-
րադառնայ:

Կարոյոս. — Անմիջապէս կ'երթամ, հայրիկ:
Բարի Հենրիկոս, ուրեմն առանց փարատած
տեսնելու այդ խորին տխրութիւնդ կը ստի-
պուիմ թողո՞ւլ զքեզ:

Գիտնէսխու. — Կարեկից եղիր ինծի, Կարուոս
.... քիչ ատենէն... այս արտասուքն՝ գոր
այլ եւս չեմ կրնար զսպել... (սաստիկ կու
լայ):

Կարոյոս. — Հայր իմ, զինքը ձեզի կը յան-
ճեսեմ... իմ բարի շէնրիկոսս. (կը դիտէ զիւ-
րը և կը մեկնի):

Մարգիզ. — Պիաճճիոյ:

Պիաճճիոյ. — Տէր իմ:

Մարգիզ. — Դահլիճը պատրաստել տո՛ւր:

Պիաճճիոյ. — Այո՛, տէր. իսկ տենեակները:

Մարգիզ. — Հարկ մը չկայ, վասն զի այս ի-
րիկուն մենք Լոզան պիտի վերադառնանք և
Հենրիկոսն ալ միասին պիտի տանինք: Անոր
համար երկանիւ կառքս ետ դարձնել տուի.
սովորական կառքը աւելի հանգիստ է:

Պիաճճիոյ. — Ուրեմն միայն դահլիճը պատ-
րաստեմ հանդիսին համար և ուրիշ մէջինչ:

Մարգիզ. — Այո՛, ուրիշ բան հարկաւոր չէ:

Պիաճճիոյ (երբարդ). — Ո՛հ, բնչ գեղեցիկ բա-
ներ, մէկը կու լայ, միւսը կը հառաչէ. մէկը
կ'այլալի ու պատասխան չի տար, միւսը...
Ո՛հ, լաւ միտքս ինկաւ. (ետ դառնարդ) Պա-
րոն Մարգիզ, կը ճանչնաք այն մարդն որ ա-
ռաւօտուրնէ ի վեր այս դղեակին չորս կողմը
կը քալէ: Այդ մարդը օտարական մ'է կար-
ծեմ, Հենրիկոսի վրայօք ինծի հազար հարց-
մունքներ ըրաւ մէկմէկէ տարօրինակ:

Գիտնէսխու. — Ի՛մ վրայօքս (այլալած):

Մարգիզ. — Հենրիկի՛ վրայօք: Իսկ ինքն իրեն
անունը տուաւ քեզի:

Պիաճճիոյ. — Ո՛չ, տէր իմ. սակայն կրնամ
ըսել թէ տարօրինակ մէկն է, այնչափ հե-
տաքրքիր ուրիշներուն գործոց՝ որչափ զգու-
շաւոր իրեններուն նկատմամբ:

Մարգիզ. — Չեմ կրնար հասկնալ... Իսկ դուն,
Հենրիկոս, գիտե՞ս թէ ո՞վ կրնայ ըլլալ:

Գիտնէսխու. — Ո՛չ, արդարեւ... չեմ կարող...
ես ոչ գոր կը ճանչնամ:

Պիաճճիոյ. — Իսկ ես, տէր իմ, գիտցածս ըսի
իրեն: Եթէ երբեք դառնայ՝ պէտք է որ իրեն
ո՞վ ըլլալն ըսէ: Արդ, պարոն Մարգիզ, եթէ
թոյլ կու տար՝ կ'երթամ կատարել ձեր հրա-
մանները. (կը մեկնի դեպ ի դղեակը):

Մարգիզ (ժառանկորուն և գիշրացիներուն). —
Շնորհակալ եմ ձեր սիրալիւր ընդունելութեան:
Սմէնքնիդ ալ իրեն հետ գնացէք. (ժառայր կը
մեկնի): Հենրիկոս, կը տեսնես թէ հայրա-
կան գուժս ինչպիսի՛ն ձեռնարկներու կը մղէ
զիս. չկրցայ դիմադրել Կարուոսի աղաչանաց
որ իրեն երջանկութիւն կը համարի գրեզ
եղբայր ունենալը. այս կերպով քու գեղեցիկ
յատկութիւններդ ալ վարձատրած կ'ըլլամ:
Սակայն այսպիսի կատար հաստատելէն առաջ՝
չառ բնական է որ հօր մը մտքին մէջ կաս-
կածներ ծնանին: Հենրիկոս, քու թշուառու-
թեանցդ պատմութեան մէջ պարզ էիր, ծած-
կեցիք ինծմէ արդեօք բան մը աւելի կամ
նուազ կարեւոր: Գիտեմ թէ անծանօթ որբ
մ'ես, այս լաւ է: Սակայն մտածէ՛, մտածէ՛
թէ ինչպիսի՛ն դառնութեանց զիս պիտի ենթ-
արկես, եթէ քու կենացդ պատմութիւնն ը-
նելու ժամանակ՝ պահած ըլլաս սրտիդ մէջ
գաղտնիք մը, որ օր մը զիս ամօթով ձգէ՝
գրեզ իմ որդւոյս աստիճանին բարձրացուցած
ըլլալուս համար:

Գիտնէսխու. — Ա՛լ բաւ է, ի տէր Աստուծոյ, ալ
առաջ մ'երթար: Կա՛ որուն այդչափ բարիք
կ'ընէք՝ երբեք ամօթով պիտի չձգէ զձեզ:

Մարգիզ. — Այսչափ կը բաւէ, սիրելի Հենրի-

կոսս. այլ եւս քու անկեղծութեանդ վրայ չեմ կրնար տարակուսիլ: Հիմայ հանգիտ եմ, հիմայ կրնամ առանց վարանելու և սրտանց տալ քեզի որդւոյ մը քաղցր կոչումը. (կը նամբուշի և դեպ ի դրեակիր կ'երրայ):
 Գիտնեսիոս (ընչ մը կ'ընկերէ Մարգիզին, ապա ձախ կողմը քարի մը վրայ կը նստի տխուր և մտածկոտ):

ՏԵՍԻԼ Թ.

Վարդեր՝ փանդակապատէն և Գիտնեսիոս

Վարդեր. — Մինչև հիմայ գործը աղէկ կը քալէ: Քիչ մ'առաջ հոս հասնող ծառաներէն լաւագոյն տեղեկութիւններ քաղեցի: Կօտարը գալու վրայ է: Կէսօրին դաշանց սլայմանները պիտի գրուին, և ինչ որ ամենակարեւորն է ինծի գիտնալ՝ երեկոյին երեքն ալ Լոզան պիտի դառնան: Ժամանակին հասայ. տեսներք ինչ վերջ պիտի ունենայ: (Գիտնեսիոսին դիմացը կը նստի, և զինքը կը դիտէ յուր շուրջերը):
 Գիտնեսիոս. — Սակայն, ո՞վ Աստուած իմ, ես ինչ ըրեր եմ աշխարհիս վրայ՝ որ այսչափ դժբաղդ և հալածեալ եմ: Արիւթիւն, Գիտնեսիոս: (Ոտը կ'երկէ և զՎարդեր տեսնելով՝ ետ ետ կ'երթայ սարսափանար) Մեծդ Աստուած, զո՞վ կը տեսնեմ. Վալդէր:
 Վարդեր. — Ես եմ, պարոն Գիտնեսիոս:
 Գիտնեսիոս. — Ի սէր Աստուծոյ, լուէ և այդ անունը մի տար:
 Վարդեր. — Ինչո՞ւ համար, քանի որ անունդ այդ է:

Գիտնեսիոս. — Արդա՞ր երկինք, կորսուեցայ: Սակայն ինչ. զիս հալածելէն դեռ չյոգնեցար:
 Վարդեր. — Երբեք զքեզ պիտի չփախցնեմ աչքէս, երբեք:
 Գիտնեսիոս. — Ի՞նչ է ուրեմն նպատակդ:
 Վարդեր. — Գիտես դու զայն: Դատ անգամ յայտներ եմ զայն քեզի, կ'ուզեմ անձնական ինչ ինչ պատճառներու և առ հանգուցեալ Լիւնի Մարգիզուհին ունեցած սիրոյս համար, կ'ուզեմ, այո՛, անարգուած պատիւը վերստին բարձրացնել:
 Գիտնեսիոս. — Դո՞ւն . . . Աստուած արդարա՞ դատ . . . դո՞ւն . . . ամենավատ կերպով զիս մատնելէ՞դ վերջը. . . յանիրաւի զիս դատապարտել տալէ՞դ վերջը: Ա՛հ, պարոն, եթէ ընկճուած անմեղի մը վրայ ունիս գթութեան զգացմունք մը, շնորհք մ'ըրէ ինծի, շնորհք մը միայն կը խնդրեմ. . . հեռացիր, մի մնար այս տեղը, վասն զի քու ներկայութիւնդ մահուանս պատճառ պիտի ըլլայ:
 Վարդեր. — Պատրաստ եմ հեռանալու ասկէ:
 Գիտնեսիոս. — Ա՛հ, ճշմարիտ է (ուրախութեամբ):
 Վարդեր. — Այո՛, ճշմարիտ է. . . միայն թէ դուն ալ ինծի հետ պէտք ես գալ:
 Գիտնեսիոս. — Ես քեզի հետ (ետ ետ երրաւոյ):
 Վարդեր. — Ա՛հ, նենգաւոր, ապերա՛խա:
 Գիտնեսիոս. — Ի սէր Աստուծոյ, ձայնդ մի բարձրացընէր:
 Վարդեր. — Գիտամբ եկած եմ հոս՝ դիմակդ երեսէդ վար աննելու համար, յայտնելու համար թէ ինչպիսի վատութեամբ կը խաբէս պատկառելի ապաստանարան մը. . . :
 Գիտնեսիոս. — Գթութիւն. . .
 Վարդեր. — Խայտառակելու համար զքեզ նա-

խտանօք և վատահամբաւութեամբ, դրոշմելու համար ճակտիդ վրայ դատապարտեալի մը կնիքը:

Դիտնեսխոս. — Կ'երգուընցնեմ աշխարհիս վրայ ունեցած ամենասիրելի բանովդ, եթէ կայ քեզի համար նուիրական բան մը. Վալդէր, ի սէր Աստուծոյ, մի՛ մատներ զիս. (ժուեր կը ղևե):

Վալդեր (վեր կը վերցնէ զիւրը). — Ոտքի ելի՛ր: Այս անգամ ալ կ'ուզեմ՝ քեզի շնորհքը նել... սակայն լսէ՛ (ուժով):

Դիտնեսխոս. — Յած ձայնով ըսէ, ցած ձայնով ըսէ՛ (այրաչափ):

Վալդեր. — Վախնալու բան չկայ, եթէ տեսնուելու ալ ըլլամ՝ ոչ ոք զիս կը ճանչնայ... բայց քեզի հաճոյք մ'ընելու համար այդ կամքըդ ալ պիտի կատարեմ, ձայնս պիտի ցածրնեմ. հոս դուն միայն ինծի պիտի լսես... ես այնպէս կ'ուզեմ, ապա թէ ոչ՝ թուչելով կ'երթամ Սենանճէի Մարգրիին քով (երրաւու վրայ):

Դիտնեսխոս. — Ախ... կեցիր... կեցիր... կ'երգուընցնեմ զքեզ... մտիկ պիտի ընեմ քեզի:

Վալդեր. — Այլ ես չեմ ուզէր ծածկել քեզմէ որոշողութիւնս. տէր եմ վիճակիդ, և այնպիսի դրեց մէջ կը գտնուիմ՝ որ կարող եմ վայրկենի մը մէջ ազատել զքեզ կամ կործանումը վճել:

Դիտնեսխոս. — Ո՛վ երկինք: Կարելի՞ բան է:

Վալդեր (ցած). — Հոս ոչ ոք կը լսէ մեզի, վրկայ չունինք: Կ'ուզես գիտնալ թէ ինծի հընազանդիւր անհրաժեշտ է քեզի համար. եկուր ինծի հետ. և ես վրաս կ'առնում ապացուցանել թէ դու Լիյնի Մարգրիուհոյն որդին ես:

Դիտնեսխոս. — Մե՛ծդ Աստուած, նա իմ մայրս էր... Մարգրիուհին:

Վալդեր. — Գաղտնի ամուսնութեամբ միացաւ Վրմար կոմսին հետ, բայց որովհետեւ այդ մարդը ատելի էր Ընտանեացը, Մարգրիուհին բնադատուեցաւ ամենայն զգուշութեամբ ծածուկ պահել այս միութիւնը: Հայրը մեռաւ. սակայն Մարգրիուհին իրեն գաղտնիքը դուրս չհանեց, և զքեզ ժառանգ կարգեց իրեն հարըտութեանց: Վաւերական թուղթ մը միայն կայ քու ծագումըդ ապացուցանող, և այդ ալ իմ ձեռքս է, մայրդ ինքն յանձնեց զայն ինծի: Սակայն ոչ այս թուղթը և ոչ քու անմեղութեանդ ապացույցները պիտի չելլեն ձեռքէ՛ս՝ մինչեւ որ ուզածիս պէս չուզես գործել:

Դիտնեսխոս. — Այդ գթութիւն չէ, այլ անսանձ փափաք մը իւրացընելու իմ հարստութիւններս: Ես մատնիչի մը հետ ապրիմ: Ոչ երբեք: Ստոյգ է, ձախորդութիւններս մեծ են քան արիութիւնս, սակայն արիութիւնս զիտէ յաղթել անոնց՝ երբ խնդիրը պատիւս պահելու վրայ է:

Վալդեր. — Դիտնեսխոս, յիշէ որ իշխանութեանս տակն ես, մէկ խօսքով զքեզ արդարութեան գործիչներուն ձեռքը կրնամ տալ: Յիշէ որ առանց ինծի միշտ անձանօթ պիտի մնաս և դատապարտութենէ փախտական մը, իսկ ինծի հետ՝ նոր կեանք մը պիտի սկսիս:

Դիտնեսխոս. — Սակայն ո՞վ, ո՞վ կարող է ընդունիլ այդպիսի գնով մը...

Վալդեր (վառակաւ). — Ահ, վերջապէս լսէ՛, յամառ. եթէ զիս չբռնադատես, քեզի հետ յայտնապէս պիտի չպատերազմիմ, սակայն ուշ դիր ըրածիդ: Առ այժմ Սենանճէի Մարգրիուք քեզի կը սպասէ: Բան մը միայն կը

պահանջեմ, բացարձակապէս կ'արգելում քեզի նուիրուած որդեգրութիւնն ընդունիլ: Ինչպիսի պատրուակ կ'ուզես գտիր, միայն մի ընդունիր, ապա թէ ոչ... ուշ դիր, ես հոն եմ և գրեզ աչքէ չեմ փախցըներ, և եթէ քայլ մ'աւելի ընես՝ դուրս կ'ելլեմ, կը խօսիմ և կը մատնեմ գրեզ:

Գիտնեսիրոս. — Ահ, դժոխային ճամբայ: Վալդէր, եթէ ունիս մարդկային սիրտ...

Վալդէր. — Հասկըցար ըսածս... Կ'ուզեմ որ հնազանդիս. հնազանդէ առանց վախի, վասն զի արդէն վաղուրնէ սկսեալ պաշտպանութեանս տակ պիտի ըլլաս...: Լո՛ւէ՛, մարդ կու գայ:

Գիտնեսիրոս. — Ո՞չ է արդեօք:

Պիսապիտյ (ներսեմ). — Պ. Հենրիկոս, Պ. Հենրիկոս:

Վալդէր. — Չքեզ կը կանչեն:

Գիտնեսիրոս (փախով). — Երկիրք. գնա՛, կ'աղաչեմ, գնա՛. (շփոթած կը հրէ):

Վալդէր. — Իրարու միտքը հասկըցանք ուրեմն, խոհեմութիւն:

Գիտնեսիրոս. — Ի սէր Ատուծոյ, հեռացիր... այո՛, հեռացիր... պիտի հնազանդիմ: (Անոր ձեռ կ'երրայ դեպ ի վանդակապատը. ոտքի ձայն լսելով՝ ետ ետ կ'երրայ և զիկը կը հրէ ձախակողմեան ձախշուն վրայ):

ՏԵՍԻԼ Ժ.

Մարգիզը, ծառաներ, գիշացիներ՝ դղևակեև, կարդոս, Էկէրդոն՝ վանդակապատեև, և Գիտնեսիրոս

Կարդոս. — Հայր իմ, ահա մեր պատկառելի բարեկամը:

Էկէրդոն. — Տէր, փութացի ձեր հրամաններուն:

Մարգիզ. — Արդէն յայտնի է ձեզ՝ այս ընտանեկան գումարման պատճառը: Միշտ սիրելի է մեզի ձեր ներկայութիւնը. իբրև բարեկամ և իբրև պաշտպան այս որբին՝ իրաւունքը կը պահանջէ որ հօր դերը կատարէք միանգամայն:

Գիտնեսիրոս (ցած ձայնով). — Իմ սիրելի բարերարս, օգնէ ինձի:

Էկէրդոն (ցած). — Արիութիւն:

Կարդոս. — Սիրելի Հենրիկոս, ինչո՞ւ համար այսպէս կը դողըղաս. հօր մը գորովը և եղբօր մը սէրը վերջապէս քու հանգիստ կեանքը կ'ապահովեն և երջանկութեանդ երաշխաւոր կ'ըլլան: (Վալդէր կ'անցնի, ինքզինքը կը ցոյցնէ և կը ծածկուի վանդակապատին սիւներուն ետեւը):

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

Պիսաձիոյ և վերիները, և սպա վաղդեր

Պիսաձիոյ. — Տեարք, նոտարը եկաւ: (վալդեր ինքզինքը կը ցռցնէ):

Դիտենսիոս (գիները տեսնելով, ինքնիրեն). — Վա՛յ թշուառիս, ի՞նչ պիտի ըլլայ իմ վիճակս:

Կարոյու. — Հենրիկոս, ինչ կը փնտռես այն կողմը այդչափ զգուշութեամբ:

Դիտենսիոս (դողդողալով). — Ոչ զար. այո՛, կարոյու, ոչ զար: (Արաշտած, ցած առ Էկերդոն) Օտարական մը կը տեսնէք:

Էկերդոն (ցած). — Ոչ զար չեմ տեսներ:

Կարոյու. — Հենրիկոս, մեզի կը սպասեն:

Դիտենսիոս. — Երթանք ուրեմն, շուտ ընենք. (դեպ առաջ կ'երրան):

Վաղդեր (վեհտեղ կ'երէ). — Վայրկեան մը:

Դիտենսիոս. — Ո՛վ Աստուած իմ:

Կարոյու. — Հենրիկոս:

Մարգիզ. — Ի՞նչ գաղտնիք է այս, ո՞վ է այդ մարդը:

Պիսաձիոյ. — Ո՛չ, չեմ խաբուիր. այն օտարականն է՝ որ այս առաւօտ այնչափ տարօրինակ հարցմունքներ ըրաւ ինծի պատանի Հենրիկոսին վրայօք:

Մարգիզ. — Սա՛:

Վաղդեր. — Այո՛, ես եմ:

Կարոյու. — Ո՞վ ես դու, պարոն, ի՞նչ կ'ուզես. ինչ իրաւամբ կու գաս վրդովել ընտանեաց մը խաղաղութիւնը: Ինչո՞ւ համար ներկայու-

թիւնդ այդչափ սարսափ կը պատճառէ այս պատանոյն:

Վաղդեր. — Քիչ մը վերջը պիտի հասկընաք, պարոն: Կը սպասէի որ ամէնքն ինծի մտիկ ընելու վիճակին մէջ գտնուէին:

Կարոյու. — Արդ ուրե՞մն...

Վաղդեր (տանկապաղ կերպով). — Արդ ուրե՞մն գիտցէք որ եկած եմ Դիտենսիոսը տանելու համար:

Կարոյու. — Հենրիկոսը:

Վաղդեր. — Ո՛չ, Հենրիկոս, այլ Դիտն...

Դիտենսիոս. — Ա՛հ, ոչ, լռէ... առաջ մի՛ երթար... պիտի գամ քեզի հետ... գթա՛ վրաս, յայո՛, պիտի գամ...

Վաղդեր (գիկըր վեր կը վերցնէ). — Քանի որ այդպէս է՝ խոտուամ կը պահեմ. (կը բառէ) դուրս ելլենք:

Դիտենսիոս (դողդողալով). — Կու գամ ետեւէդ, պիտի գամ:

Կարոյու. — Ան՞որ հետեւիլ:

Վաղդեր. — Երթանք. (դեպ ի դռն կ'երրան):

Կարոյու. — Կեցէք: Ա՛հ, երկինք վկայ, ասկէց դուրս պիտի չելլէք:

Մարգիզ. — Պարոն, մի՛ մոռնաք որ պատանին իմ տանս մէջն է:

Պիսաձիոյ. — Տէր իմ, ակնարկ մը, և մենք անոր կը սորվեցնենք դրան ճամբան:

Վաղդեր. — Տէր Մարգիզ, մի՛ բարկանաք. և որովհետեւ կը բռնադատէք զիս բացատրութիւն տալու պիտի ըսեմ ձեզի...

Դիտենսիոս (նշան կ'ընէ որ յէ):

Վաղդեր. — Սակայն ոչ, մարդ առ թշուառս ներողամիտ պէտք է գտնուի: Նախ ձեր գթութիւնը և կարեկցութիւնը կը խնդրեմ իրեն համար, և ապա իմ պատիւս պահելու և պարտ-

քրս կատարելու համար՝ ճշմարտութիւնը կը յայտնեմ անոր միայն՝ որուն հարկ է: (Թերր մը դռչոս կը հանէ):

Դիտնեսիոս (իւրեիւրեկ, հասկարտօրեկ): —

Դիտնեսիոս, պէտք է համակամիւ:

Մարգիզ. — Բացատրէ:

Վարդէր. — Աչք մը տուէք այս թերթին: Ճիշտ վրայի դատարանէն արձակուած վճիռ մ'է. սակից պիտի՛ իմանաք որ այդ պատանին իբրև որդի մը չէք կրնար որդեգրել, և թէ՛ անարժան է նա ձեր անունը կրելու: Սակայն ձեր տանը մատուցած կարեւոր ծառայութեան ի վարձ՝ կը խնդրեմ ձեզմէ որ այն թշուառը ամենուն դիմաց ամօթով չձգէք և ճանչցուելու ցաւը խնայէք իրեն: Կարողացէք: (Մարգիզը ցած ձայնով կը կարդայ):

Կարոյոս. — Աստուած իմ, ինչ պիտի ըլլայ արդեօք:

Մարգիզ (իւրեիւրեկ). — Ա՛հ, Դիտնեսիոս: — (Բարձր). — Ողորմելի, դո՛ւն ես...

Վարդէր (կեղծաշարաբար). — Թշուառ մ'է, կարեկցեցէք:

Կարոյոս (Դիտնեսիոսի կողմը կ'անցնի). — Ո՛հ, ոչ. անկարելի է... զրպարտութիւն մը կայ: (Աչք Վարդէր). — Սոսկացիր, եթէ երբէք սուտ է ըսածդ, կորսուած ես: Կ'երդնում քեզի, սոսկացիր: — Հենրիկոս, Հենրիկոս, պաշտպանէ՛ զքեզ: Խօսէ, քեզի միայն կը հաւատամ...

Դիտնեսիոս. — Այո՛, պարոն Կարոյոս... ես եմ, բայց անմեղ եմ (յարդ):

Կարոյոս. — Հայր իմ, հայր իմ, կ'իմանա՞ք: (Մարգիզին կողմը կ'անցնի, բռնորդ ձևերէ կ'իջնայ, գոր կը վերցնէ Վարդէր):

Մարգիզ (առ Կարոյոս). — Որդեակ իմ, այդ

ինչ անմտութիւն է ըրածդ. Հենրիկոսէն այդպիսի զգուելի խոստովանութիւն մը կը յուսաս. կը սպասե՛ս որ ինքզինքը ամբաստանէ ոճիրով մը՝ զոր յիշելն անգամ սոսկում կը պատճառէ: Սթափէ, որդեակ իմ, և ինքզինքդ աւելի յարգել գիտցիր: Գատարան մը վճիռ արձակու է, և դատապարտութեան մը բիծը ջնջող ոչ ժամանակ կայ և ոչ եղանակ: Վէր-Չապէս թող գիտնայ նա որ Անանճէի Մարգիզին տունը իրեն ապաստանարան չի կրնար ըլլալ: Իսկ ձեզ, պարոն, ձեզ՝ ո՞վ որ ալ ըլլաք՝ շնորհակալ եմ որ աչքերս բացիք և բոլոր ընտանիքս անպատուութենէ և վատահամբաւութենէ ազատեցիք: Յանուն Երկինք՝ գործերնիդ ի գուլի տարէք: Ա՛լ ինձի փոյթ չէ գիտնալ թէ ինչպիսի իրաւունքներ ունիք այդ որբին վրայ, սակայն ինչպիսի ալ ըլլայ այն կապը որ զձեզ կը միացնէ, կը խնդրեմ և կ'երգուրնցնեմ զձեզ որ ի գործ զնէք ձեր հեղինակութիւնը. հեռացուցէք զինքը այս տեղերէն՝ ուր վատաբար և անգուլի կերպով կը խաբէր զինքը պաշտպանողները, և ուր սակայն իրեն անձանօթ մնալու տխուր յիշատակը պիտի թողու: Ո՛հ, միով բանիւ՝ դուրս ելէք և այդ ապերախար հեռացուցէք աչքէս:

Կարոյոս. — Ո՛հ, հայր իմ...

Դիտնեսիոս. — Աստուած իմ, զիս կը նախատեն, զիս կը վրդնատեն... և որուն ձեռքը կը յանձնեն զիս... իրեն...

Վարդէր. — Պարոնիկ, երթանք:

Դիտնեսիոս. — Իրեն... Ա՛հ, աւելի կ'ուզեմ...

Վարդէր. — Պարոնիկ, երթանք. (կը մօտենայ զինքը բռնելու):

Էկերդոն (մէջտեղը կ'անցնի, կը բռնէ Դիտնեսիոսը):

սխտի ձեռքէն)։ — Պարոն, կեցիր, ես զինքը
կը պաշտպանեմ...։

Վարդեր (յանկարծակիի գարով)։ — Գ...։
Ա՛հ, չեմ հաւատար։ (դեպի Գիտնէսխոս դառ-
նարով)։

Էկերդոն։ — Յանուն երկինից կը հրամայեմ քե-
զի չմտենալ այս պատանուոյն։ Նախախնա-
մութիւնը զինքը իմ խնամոցս յանձնած է՝
պաշտպանելու համար, և չթողու որ դուն
զինքը թշուառութեանց զագաթնակէտը հաս-
ցնես։ Յարբ լուռ վկայ՝ ուշագրութեամբ դի-
տեցի, և գործերէդ ու խօսքերէդ ստուգապէս
ով ըլլալը հասկըցայ...։

Վարդեր։ — Ո՞վ։

Էկերդոն։ — Վարդէր։

Վարդեր։ — Եւ ո՞վ ըսաւ քեզի իմ անունս։

Էկերդոն։ — Քու գոհգ (ցուցնելով Գիտնէսխո-
սը)։

Վարդեր։ — Ի՞նչ (շուարած)։

Մարգիզ։ — Ի՞նչ, պարոն բժիշկ, դուք գիտէիք
ուրեմն...։

Էկերդոն։ — Այո՛, գիտէի ամէն բան, և այս
պատանին խորհրդովս այսօր պիտի հեռանար
ձեր տունէն։ Եկուր, թշուառ որբ, ոճիրը ըզ-
քեզ կը հալածէ. չարագործները զքեզ կը շըր-
ջապատեն, ոմանք ալ կը նախատեն զքեզ և
կը վռնտեն, սակայն հօր մը բազուկները միշտ
բաց են քեզի համար։ Այսպիսի վահան մ'ու-
նենալով դիմացդ, տեսնենք ո՞վ պիտի յան-
դըզնի դարձեալ վիրաւորել զքեզ։ Սակայն որ-
դեակ իմ, ջանայ հանել սրտէդ անիրաւ քէն
և ոխ։ Մի՛ մոռնար երբէք այն բարեգութ ձեռ-
քը՝ ուսկից այնչափ բարիք ընդունեցար,
վասն զի վայրկեանի մը սխալը՝ այսչափ օրե-
րու երախտագիտութեան պարտքը պէտք չէ

շնչէ։ Մնացէք բարեաւ, Մարգիզ։ Կը համար-
ձակիմ ըսելու ձեզի՝ որ օր մը պիտի դարձը-
նեմ ձեզի այս որբը գոհ, երջանիկ և կատա-
րեալ արդարացած։ (Դեպ ի Վարդեր կը դառ-
նայ) Տուած խոստմունքս պիտի կատարեմ,
հայր պիտի ըլլամ իրեն և զինքը պաշտպա-
նելով՝ ձակատաբաց և անկեղծօրէն՝ ընդդէմ
անագորոյն հալածողներուն՝ պիտի կատարեմ
իմ պարտքս։ Մեկնիք։ (Կը նրաւայե Գի-
տնէսխոսի որ երբայ շնորհակալ ըլլայ Մար-
գիզի)։

Գիտնէսխոս (կրկին ու կրկին կը հաւրոշոր Մար-
գիզի ձեռքը. բաժնուշոր ժամանակ կը հան-
դիպի Վարդերին. սարսափ կը յայտնէ և դեպ
ի Էկերդոն կը վազէ)։

Էկերդոն (ձեռքէն կը բռնէ և կը մեկնի)։ Վար-
դեր անոնց ետեւէն կ'երբայ. Էկերդոն վա՛ն-
դակապատիւ մօտ՝ ետեւ կը դառնայ և նրա-
մայակիւն ձեւ մ'ընկելով՝ ետ կը կեցնէ Վար-
դերը, և դուրս կ'երէ Գիտնէսխոսի նեւ)։

Վարդեր (անոնց երբայեկ վերջ, մտածկոտ, այլ-
աչքած, զգոշաշոր, անոնց կը նեւեռի։ Միշ-
տերը կը մտնեն դրեակը)։

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Սենանճէի ազարակի տան շուրջը: Գիմացը կողմնակի պատ մը՝ որ տեսարանին մէջէն կ'անցնի, ուսկից զուրս կը տեսնուի դաշտը: Այս պատին մէջտեղը՝ աղօթատեղի մը զանգակատունով: Տեսարանին աջակողմը մեծ դուռ մը, ուսկից կը մտցուի ազարակի տան մէջ. այն դրան ըով՝ դէպ յառաջ՝ Լորենցոյի տունը: Զախակողմը ազնււտ ատակ մը՝ որ կ'ելլըցուի սանդուղով մը. առջեւը պատուհան մը՝ ուսկից կը տեսնուին Արարուածին մէջ նշանակուած տեսարանները: Տնակին դիմաց՝ սեղան մը և վրան ճրագներ և ըովը աթոռներ: Վարազուրին բացուելու ժամանակ՝ ժամացոյցը իննը կը գարնէ:

ՏԵՍԻԼ Ա.

Անսերնոյ, Լորենցոյ, Անդրեաս և ուրիշ
գիշրացիներ՝ որունք կը խմեն:

Անսերնոյ. — Բաւ է այսչափ, զուակներս, բաւ է: Աշտարակին ժամացոյցը արդէն իննը զարկաւ: Երկինք երթալով կը մթագնին, ահաւոր մրրիկ մը կը պատրաստուի, և եթէ հոգն ալ սկըսի փչել՝ վայ մեզի: Ուտտի ձեր բարւոյն համար խորհուրդ կու տամ՝ որ տուն դառնաք, պատուհաններու փեղկերը աղէկ մը գոցեք և անուշ անուշ քնանաք:

Լորենցոյ. — Գնանա՛լ. արդէն ամէն անգամ որ խնդիրը անկողին երթալու վրայ է՝ դուն միշտ պատրաստ ես: Սակայն տուն դառնալէն առաջ՝ կ'ուզեմ որ մեր բարի գիւղացիները գաւաթիկ մ'ալ խմեն: Է՛հ, խմեցէք եթէ կ'ուզեք շուտով դուն դառնալ, և հանդէսին կարծ տեսելուն փոխարէն մ'ընելու համար՝ ձեզի լաւուր մը պիտի տամ:

Անսերնոյ. — Անշուշտ առասպել մը:

Լորենցոյ. — Հոս խնդիրը առասպելի վրայ չէ. պիտի ունենանք ուրախալի հանդէս մը՝ որ զմեզ խենթերու պէս պիտի զուարճացընէ:

Ամենքը. — Հանդէս մը:

Անսերնոյ. — Ո՛ւր:

Լորենցոյ. — Գղեակը:

Անսերնոյ. — Ո՛հ, սքանչելի՛ բան, բայց ինչո՛ւ:

Լորենցոյ. — Զարմանք, պատանի Հենրիկոսին որդեգրութեան համար:

Անսերնոյ. — Կարելի՞ բան է:

Լորենցոյ. — Լուռ կեցիր, վասն զի դեռ զաղտնիք մ'է, և պէտք չէ մէկու մ'ըսել:

Անսերնոյ. — Ո՛հ, ի՛նչ աղէկ օրինակ կու տաս ինծի:

Լորենցոյ. — Ինչպէս ըսի ձեզի՝ այս առաւօտ դղեակը գնացի...

Անսերնոյ. — Այո՛, պտուղ քաղելու, և ինծի բան մը չբերիր:

Լորենցոյ. — Ո՛հ, Անսելմոյ, պատմութեանս թելը կորսընցնել մի տար:

Անսերնոյ. — Առաջ տար, առաջ տար:

Լորենցոյ. — Այս առաւօտ դղեակ գնացի...

Անսերնոյ. — Եւ ճամբան երազ տեսար:

Լորենցոյ. — Լեզուդ չորնայ:

Ամենքը. — Լսենք, լսենք:

Լորենցոյ. — Պ. Պիտանոյ մէկ երկու խօսք

մը նետեց... Սակայն լաւ աւանջ ունեցողը կը հասկնայ:

Անևերևոյ. — Հետեւաբար իշուկն ալ հասկցած պիտի ըլլայ:

Լորենցոյ. — Երկայն լեզու, պիտի լռես:

Անևերևոյ. — Ալ չեմ խօսիր:

Լորենցոյ. — Երանի թէ: Ինձի այսչափ միայն ըսաւ. «Պ. Լորենցոյ, մե՞ծ նորութիւններ ունինք»...: Սակայն ինչո՞ւ կեցեր էք դուք և չէք խմեր:

Անևերևոյ. — Այո՛, այո՛, խմեցէք. և ձեզի ըսեմ որ էթէ այս հանդիսին մէջ պարելու յոյս ունենաք՝ ոտքերնիդ կոտրելու վտանգի մէջ պիտի չեղնաք:

Լորենցոյ. — Եւ սակայն ինչո՞ւ համար, ո՞վ կրնայ արգէլք ըլլալ:

Անևերևոյ. — Միամիտ, որ ձերմակը սեւէն չես կրնար զանազանել: Ի՞նչպէս կ'ուզես որ պատանի մը, և կրնամ ըսել դիպուածով գիւղը եկած, հետիոտն, առանց յանձնարարութեան մը, որ ոչ հայր, ոչ մայր, ոչ ազգական ունի, ինչպէս կ'ըսուի... Է՛հ, առասպելներ, եւրագներ: Ես լաւ կը ճանչնամ Անեանճէի Մարգիբը, և լաւ գիտեմ որ նա պիտի չուզէ նուաստանալ երեք և իրեն տունը ընդունիլ և իբրեւ որդի նկատել պատանի մը՝ որ պարզապէս Հենրիկոս կը կոչուի:

Լորենցոյ. — Անբան ես անբան, բաներ կ'ըսես՝ որ ոչ երկինքը կը զանուին և ոչ երկրիս վրայ: Գիտնալու ես որ այն պատանին էթէ ազնուականութեան տիտղոսը չունի, ունի սակայն զգացմանց ազնուութիւն, սրտի բարութիւն, և այն շնորհալի շարժուածները՝ որ գինքը սիրելի կ'ընեն ամէն տեսնողներու. (կը փայլատակի):

Անևերևոյ. — Սակայն հոն խորը կարծես թէ պատրաստութիւն մը կայ...

Լորենցոյ. — Այո՛, այո՛, սովորական մըրիկաներէն մէկն է, սակայն վախնալու բան չկայ: Հիմայ կ'երթամ կը տեսնեմ...

Անևերևոյ. — Ի՞նչ մըրիկ: Եկողներ կան. ձեր մը և պատանի մ'են... Տէր Աստուած, ինչպէս այս ժամուս և այս օդին...

Լորենցոյ. — Արդեօք ո՞վ է:

ՏԵՍԻԼ Բ.

Էկերդոն և Գիոնեսիոս՝ մեծ դռներ, և զիւրիկները

Էկերդոն. — Ես եմ, ես եմ, բարեկամներ:

Լորենցոյ. — Պ. Էկէրդոն:

Անևերևոյ. — Իսկ այս տղան:

Լորենցոյ. — Ա՛հ, կարելի բան է, Հենրիկոսն է:

Անևերևոյ. — Պարոն Հենրիկոսը:

Ամենքը. — Պարոն Հենրիկոսը:

Լորենցոյ (ինքնիրեն). — Ի՞նչպէս կարելի է...:

Անևերևոյ (ինքնիրեն). — Այս ի՞նչ խառնակ բան:

Էկերդոն. — Բարեկամք, կը տեսնեմ ձեր վարանումը, սակայն ոչ ժամանակն է և ոչ տեղը՝ ձեր հետաքրքրութիւնը յագեցնելու: Եկեր եմ ձեզմէ չնչին շնորհք մը խնդրելու:

Անևերևոյ. — Հրաման ըրէք, տէր:

Լորենցոյ. — Չեզի համար ինքզինքնիս կրակը ձգելու պատրաստ եմք:

Էկերդոն. — Գլեակէն կու գամ, եղբօրս քով Բրէվերանճէ երթալու համար, որուն պիտի յանձնեմ այս տղան:

Լորենցոյ. — Սակայն ի՞նչպէս կարելի է այս օգին:

Էկէրդոն. — Ողբ ճամբորդութեանս արգելք չէր կրնար ըլլալ, եթէ ուրիշ դիպուած մը չըստիւ պէր յետագէլ վայրկեան մը: Երբ տնպահը մեռնելու վրայ է, և իրեն ընտանիքը մարդ զրկած են աճապարանօք որ երթամ հոգեվարքին քով՝ պաշտամանս պարտքերը կատարելու: Երբէք չեմ կրնար այս պաշտօնէս ետ կենալ. ուստի անմիջապէս խորհեցայ ձեր տունը բերել Հենրիկոսը և խնդրել ձեզմէ որ գիշերուան քանի մը ժամուան համար գինքը պահէք՝ մինչեւ դառնամ և առնում գինքը: Կը յուսամ թէ ձեր սովորական ազնուութեամբ կ'ընդունիք խնդիրքս և իրեն ալ չէք խնայեր պէտք եղած խնամքը:

Լորենցոյ. — Գնացէք, Պ. Էկէրդոն, գնացէք ձեր պարտքը կատարելու, մենք կը խնամենք ամենայն կերպով այս պատանին:

Էկէրդոն. — Շնորհակալ եմ, բարի Լորենցոյ. մնաս բարեաւ, Անսելմոյ. մնացէք բարեաւ, բարեկամք: Իսկ դուն, Հենրիկոս, հանգիստ եղիր, կը տեսնուինք կարելի եղածին չափ շուտ:

Գիտնեսիրոս. — Ո՛վ բարերարդ իմ:

Անսելմոյ. — Երթաք բարով, Պ. Էկէրդոն:

Անկեր. — Գիշեր բարի, գիշեր բարի: (Էկէրդոն կը մեկնի):

Լորենցոյ. — Է՛յ, Անսելմոյ, ինչո՞ւ այդպէս բարկացած կ'երեւիս, ի՞նչ ունիս:

Անսելմոյ. — Պարոն պատանի, կրնանք արդեօք տարակուսիլ թէ գրեզ վոնտած են դղեալէն:

Գիտնեսիրոս. — Այո՛, պարոն:

Լորենցոյ. — Վոնտեցին գրեզ:

Անսելմոյ. — Լեզուս գրաւի կը դնէի՝ որ գոր-

ծը այդ վերջը պիտի ունենար: Կը տեսնուի, պարոնիկ, թէ չարաչար վարուեր են հետդ. տղու մը համար ահաւոր է այդ վիճակը՝ յոյրում կը գտնուիս:

Լորենցոյ. — Ո՛հ, խեղճուկ: Սակայն այնչափ երիտասարդ, սիրուն և շնորհալի է՝ որ յուսամ թէ շուտով պիտի գտնէ պաշտպան մը:

Անսելմոյ. — Մտիկ ըրէ, Լորենցոյ. կարծեմ անմտութիւն ըրինք զինքը տուներնիս ընդունելով. վասն զի եթէ Մարգիզը զինքը վաճարէ տեր է, մենք իրեն վարձուորներն ենք, կրնայ փորձանք մը գալ գլուխնիս, և չեմ ուզեր...

Լորենցոյ. — Ո՛հ Անսելմոյ, ինչէ՛ր կ'ըսես: Այս պիտի փափուկ և թշուառ տղայ մը դռնէն դուրս պէտք ենք նետել... այսպիսի օդով... յետ յանձնարարութեան պարոն Էկէրդոնի...:

Սիրելիդ իմ Անսելմոյ, և ոչ իսկ կատակով ըսէ այդ բանը, մտածութիւնը միայն սիրտս տակնուվրայ կ'ընէ:

Անսելմոյ. — Է՛հ, արդէն քու սիրտդ ամէն պատիկ բանի համար տակնուվրայ կ'ըլլայ, իսկ ես...

Լորենցոյ. — Ո՛հ, դճւն, դճւն...: Սակայն չեմ գիտեր խելքդ ինչ փչեր է չարագոյն երեւնալ՝ քան ինչ որ ես: Լաւ գիտես թէ ինչ կ'ըսէ ժողովրդապետը երբ Աւետարանը կը մեկնէ. Բացէք անոր՝ որ կը զարնէ, տուէք անոր՝ որ կը խնդրէ...

Անսելմոյ. — Ո՛հ, բացէ՛ք, տուէ՛ք... խօսքեր են՝ որ շուտ կ'արտասանուին, բայց երբ առիթը ներկայանայ... Ի՞նչ է, պարոնիկ. հիմայ ինչո՞ւ կու լստ:

Գիտնեսիրոս. — Չեմ գիտեր... կարծեցի թէ չէք համարձակիր զիս ընդունիլ...

Անսելմոյ. — Ո՛հ, շատ նեղսիրտ ես: Է՛հ, իմ

ըսածս այդ չէր...: Լորենցոյ առասպելներ
կը պատմէր ինծի:

Լորենցոյ. — Ե՛ս, գարմանք. սակայն տեսներ...:

Անևրևոյ. — Մտիկ ըրէ, պարոնիկ: Մեր տէրը
ուռի պակասութիւններ, ինչպէս ուռիներ ա-
մէնքնիս ալ. բայց բարի է, ողորմած, մար-
դասէր. անհեթեթ բան մ'ըրած պիտի ըլլաս
որ ստիպուէր է յանկարծ վռնտել զքեզ այս-
պէս խեղճ կերպով: Սակայն և այնպէս կը
պահեմ զքեզ, որովհետեւ պարոն Էկէրդոն
յանձնեց, հասկըցա՛ր: Իսկ հիմայ ինչո՞ւ հա-
մար կու լաս՝ քանի որ քեզի կ'ըսեմ թէ հոս
պիտի քնանաս, կերակուր ալ պիտի տամ
քեզի, կարծեմ...: Երթանք, շուտ ըսէ՛ բանի
մը պէտք ունիս:

Լորենցոյ (ինքնին). — Սա եղբօրս սիրտը
շաքարէ շինուած է, իսկ լեզուն դառնիճէ:

Դիտնեսիս. — Ո՛չ, պարոն, կերակուրի հա-
մար շնորհակալ եմ. բանի մը պէտք չունիմ
... քիչ մը հանգչիլ կը փափագիմ:

Անևրևոյ. — Ո՛հ խեղճուկ, ս'ըջափ տկար է...:
Քիչ կը մնայ վար իյնայ: Անդրէաս, շուտով
զաւաթ մը շուր: Լորենցոյ, ուրեմն շուտով
այս մարդիկը ճամբու դիր...: Ի՞նչ կ'ընես
հոն ալպեան մուկի մը նման. շուտ ըրէ, չե՛ս
տեսներ այս խեղճ տղան հանգչելու պէտք ու-
նի: Իսկ դուք, բարեկամք, ալ գնացէք, ժա-
մանակն ուշ է:

Լորենցոյ. — Երթամ գիրները ճամբու դնեմ և
դուռը գոցեմ:

Անևրևոյ. — Սո՛ր, գնա՛, բայց շուտով դարձիր:
(Լորենցոյ և Գիշոյացիք կը մեկնին):

Անդրէաս. — Ահա առիկ շուրը:

Անևրևոյ. — Իսմէ՛, իսմէ՛, արիացիր, սիրտ առ:

ՏԵՍԻԼ Գ.

Լորենցոյ՝ որ կը դառնայ և Վերինները

Լորենցոյ. — Ո՛հ, վերջապէս այս տաղտկալի
մարդիկն ալ ճամբեցինք: Գաւիթին դուռը
գոցեցի. հիմայ խորհինք լաւ կերպով տեղա-
ւորել այս տղան և անկողին մը պատրաստել
իրեն:

Անևրևոյ. — Քեզի չէյնար այս գործերուն մէջ
մտնել. նա առանց մէկու մը նեղութիւն տա-
լու՝ ամէն բան պիտի ունենայ: Տնակին մէջ
Մարգրիտին սենեակը միշտ պատրաստ է. ան-
կողինը ծածկուած է մետաքսեայ ծածկոյթով,
և մէջը ձեան պէս սպիտակ սաւանները, հոն
պիտի պառկի այս տղան՝ պզտիկ իշխանի մը
պէս: Սակայն և այնպէս, Անդրէաս, վեր ելիր
տես թէ ամէն բան կարգի՛ է: (Անդրէաս քի-
չով մը կ'առնու և դուրս ելլելով՝ դէպի տը-
նակը կ'երթայ):

Լորենցոյ. — Ապրիս, Անտելմոս, այդպէս յար-
մարեցաւ: Վաղը առաւօտ՝ երբ դառնայ պա-
րոն Էկէրդոն՝ կառքը կը լծեմ և ես ինքս կը
տանիմ զձեզ Բրէվէրանճէ:

Դիտնեսիս. — Բոլոր սրտանց շնորհակալ եմ
ձեզմէ՛, բարեկամներս. հաւատացէք որ ձեր
ինծի ցուցած կարեկցութեան անարժան մէկը
չեմ:

Լորենցոյ. — Գնա՛ ուրեմն, Անտելմոյ, ընկերէ՛
պատանուոյն:

Անևրևոյ. — Ո՛հ, գլխուս Աւետարան մի՛ կար-
դար, առանց քու սովրեցնելուդ՝ ալ գիտեմ
թէ ինչ պէտք է ընել. (կը փաշտատակէ):

Լորենցոյ (իւրեմիքի). — Ու՛ֆ, մեծ համբերու-
թիւն պէտք է:

Գիտնեսիոս. — Ներեցէք, քննալէ առաջ՝ ձեր
տան մէջ մտալու ինծի շնորհուած քանի մը
վայրկեաններէն օտուիւ կ'ուզէի, և Սենան-
ձէի Մարգիզին նամակ մը գրել: Իրմէ հետա-
նալու ժամանակս չկրցայ խօսիլ իրեն, և թե-
րեւս....

Լորենցոյ. — Սպասէ, պարոնիկ, հիմայ պէտք
եղածները կը բերեմ. (դէպի տուն կ'երթայ):

Սենարենոյ. — Սյդ նամակը մէջտեղի սենեակին
մէջ կը գրես: Մեր տիրոջ սենեակին մօտ
պատուհանին դիմաց գրասեղան մը կայ: Դուռը
բաց է, բաւական է որ քեզի քաշես զայն: Ար-
գէն վախնալու բան չկայ: Միայն դիմացի
միւս սենեակին հետ չչփոթիս՝ ուր կը բնակի
պարոն կարոլոս՝ երբ հօրը հետ հոս կու գայ:
Անկէ գատ ուրիշ սենեակ չկայ, այնպէս որ
հանգիստ կրնաս ըլլալ, և սանդուղին դուռը
գոցելէդ վերջ՝ ուզածիդ պէս քննալ: (Լորեն-
ցոյ կու գայ, ձեռքը կադաւար, և այլն):

Լորենցոյ. — Ահաւասիկ գրելու թանաք, գաղ-
ղիական թուղթ, և վարժապետին սագին փե-
տուրներէն գրիչ մը՝ որ իրեն գլխէն աւելի
պինդ է:

Սենարենոյ. — ձրագ մը տուր ինծի. (վայրա-
տակիր կը շարունակի):

Լորենցոյ. — Ահա ճրագը և պարոնիկին պա-
յուսակը: Սակայն, պարոնիկ, այսչափ է ու-
նեցածդ:

Գիտնեսիոս. — Հետս բան մը չառի: Տան ծա-
ռաներէն մէկը այդչափը բերաւ ետեւէս, փոխ-
նորգի համար:

Սենարենոյ. — Ի՛նչ տեսակ քննութիւններ կ'ընես:

Լորենցոյ. — Գիշեր բարի, պարոն Հենրիկոս:

Գիտնեսիոս. — Գիշեր բարի, պարոն Լորենցոյ.
Երախտագիտութեամբ միշտ պիտի յիշեմ ըզ-
քեզ և քու եղբայրդ: (Սենարենոսի հետ տնա-
կը կը մտնէ: Վարդեր կը դիտէ և կը քաշուի:
Հետուն փայրակ և որոտուններ):

Լորենցոյ. — Ո՛րչափ կը մտածեմ՝ չեմ կրնար
գուշակել թէ ինչո՞ւ համար վորնտեր են Հեն-
րիկոս պատանին: Խեղճը, այսչափ բարի և
այսպէս թշուառ. սակայն...

Սենարենոյ (իչկեղոյ). — Աս ալ եղաւ: Հիմայ կը
սկսի գրել, և երբ ուզէ՝ կը մտնէ անկողին:
Գուն ալ ուրեմն դուռը գոցէ և եկուր պառկէ:

Լորենցոյ. — Խեղճ, տղայ. (դէպի տնակը կը
նայի):

Սենարենոյ. — Երթանք պառկինք:

Լորենցոյ. — Կու գամ. (տուն կը մտնեն և
դուռը կը գոցեն):

ՏԵՍԻԼ Դ.

Վարդեր գգոշուշրեւարք կը վերադառնայ, առաջ
կու գայ: Գիտնեսիոս տնակիւ մէջ՝ ձեռքը ձրագ
մը՝ պատռնակիւ տակ կը նստի և կը գրէ:
Որոտուններ և փայրակը աւելի յաւախ:

Վարդեր (չորս կողմը աչքի կ'անցրնէ և ապա
կը կենայ). — Չեմ խաբուած: Գիտնեսիոս
էկէրդոնին հետ հոս եկեր է: Սակայն ինչո՞ւ
համար արդեօք էկէրդոն՝ որ գոռոզութեամբ
իրեն պաշտպան հանդիսացաւ, այսպէս շու-
տով գինքը անօգնական թողուց հոս: Իսկ
ինքը ո՛ւր արդեօք մտադիր է երթալու... Սե-
նանձէի Մարգիզը և որդին Լոզան մեկնած

- պիտի ըլլան...: Իսկ Գիտնեսիոս անշուշտ պիտի չհամարձակի այն քաղաքին մօտենալ, իսկ ձինէվրա վերադառնալ ուզելը հաւանական չէ: Սակայն ինչ փոյթ ինծի՛ ջանալ անոր դիտաւորութիւնները գուշակել: Ինծի կարեւորը զինքը ձեռք բերելս է, վասն զի իմ բարտոս կը կախուի միայն զինքը ձեռք բերելու մէջ և ցուցնելու, ինչպէս որ է իսկապէս, ժառանգ Լիչնի Մարգիզուհեոյն և զիս ալ իրեն ազգական կեղծելու մէջ. և եթէ այս բանիս մէջ չյաջողիմ՝ կենացս ապահովութեան համար պէտք է որ Գիտնեսիոս մեռնի: Իրեն այս տնակին մէջ բնակութիւն տուին: Փորձեմ:
- Գիտնեսիոս (նստած կը գրէ). — Սակայն Սենանճէի Մարգիզը պիտի հաւատայ ինծի, կարողոս պիտի համոզուի թէ ես զինքը բնախաբել չեմ ուզած: Բաւ է. ճշմարտութիւնն ըսնը, մնացածը Երկինք թող տրամադրեն. (կը գրէ):
- Վարդեր (Գիտնեսիոսը կը տեսնէ). — Հոն է: Կարծեմ կը գրէ: (Մտիկ կ'ընէ) Լուս է ամէն բան. կասկած չունիմ: Եթէ կարենայի զինքը վար իջեցնել...: Ահ, միտքս բան մ'ինկաւ: Պարոն Էկէրզոնի վրայ անասճման վստահութիւն մ'ունի...: Էկէրզոն կարելի եղածին չափ շուտով պիտի դառնայ... ուրեմն զինքը խաբելը դիւրին է: Փորձեմ. (սակոչուշիկ վեր կ'եղէ և կը սայրաքի) Ահ, կը կարծէի զրեթէ... բան մը չէ, աւելի կամաց կ'ելլեմ:
- Գիտնեսիոս (տորի եղերով). — Ինչ աղմուկ է: Երազ կը տեսնեմ թէ... Ատուած իմ, ինչ: Վարդեր. — Ահա դուք. (կը զարնէ):
- Գիտնեսիոս. — Ո՞վ է:
- Վարդեր (ձայնը փոխելով). — Հենրիկոս:
- Գիտնեսիոս. — Ո՞վ է զիս կանչողը:

- Վարդեր. — Էկէրզոն, քու պաշտպանդ: Գիտնեսիոս (ուշախուշրեալք). — Իմ պաշտպանս, Էկէրզոն դարձաւ: Փառք Երկինք: Սպասեցէք հիմայ կ'իջնեմ:
- Վարդեր (շուտով սակոչուշիկ կ'իջնէ և ւեւոր և տեւր կը պահուշրտի). — Կու գայ, արթնն, Վարդեր, հիմայ ձեռքս է:
- Գիտնեսիոս (կը բռնայ դուշր և ձրագով վար կ'իջնէ). — Ո՞ր էք, բարի հայրս. (կը փրկուռէ):
- Վարդեր (բռնելով զիւրը). — Հոս եմ: Գիտնեսիոս. — Ո՞հ. (աշտակալը ձեւքիկ վար կ'իջնայ):
- Վարդեր (ընթանը կը գոցէ). — Լուծիւն, Գիտնեսիոս, սթափէ:
- Գիտնեսիոս. — Գո՛ւն ես: Ո՞հ արդար երկինք. ինչ պիտի ըլլայ իմ վիճակս. ալ ինչ կ'ուզես. բաւական չէ՞ որ զիս թշուառ ըրիր, մինչև գերեզման հալածե՛լ կ'ուզես զիս:
- Վարդեր. — Այո, միշտ, ամենուրեք, անբաժան քեզմէ, ինչպէս ստուերը մարմնէն: Այլ ես հանգստեան օր մը, ժամ մը պիտի չունենաս. և երբ աչքերուդ յուտոյ ճառագայթ մը փայլի՝ շըրթանց վրայ Գիտնեսիոս անունը պիտի տես:
- Գիտնեսիոս. — Սակայն այս չափազանց է (յուսանաւորած):
- Վարդեր. — Գիտնեսիոս (սպասնակալ):
- Գիտնեսիոս. — Այս չափազանց է, չափազանց:
- Վարդեր. — Այո, այո, անիրաւ ամբաստանէ երկինքը, ճակատագիրը կամ ո՞վ որ կ'ուզես իմ փոյթս չէ. հաւաւոր կապ մը զմեզ կը միանցնէ, ոճիրի կապը: Այս ցանցերուն մէջ բռնուած են միանգամայն թէ իմ և թէ քու գոյութիւնդ. և ես կամ վերջ մը պիտի տամ

քու թշուառութեանցդ կամ պիտի մղեմ զանոնք ի ծայրայեղն: Արդ ուրեմն, Դիոնեսիոս, նոյն իսկ վրադ գթալով՝ վիճակդ քննէ, դարէ ինքզինքդ խաբելէն, դարէ յոյս ունենալէ, կատարեալ կերպով ճանչցիր զիս, ըրած ներս միտքդ բեր, և լսէ ինձի, ապա թէ ոչ դուն քու բերնովդ անողորբելի և արիւննուշտ վրէժխնդրութեան վճիռը քեզի համար տուած համարէ:

Գիտնեսիոս (յուշահաս՝ բայց վճռակալն). — Լսէ ինձի, քարասիրտ, անագորոյն. ես անիրաւութեան սեղանին սահմանուած զո՞ մ'եմ, սակայն եթէ հարկ է մատնել իմ անձս զիս ընկճող աղետից, այո՛, անգութ, այո՛, վազր, պիտի տանիմ թշուառութեան, պիտի կրեմ՝ ամօթը, պիտի մ'ոտնիմ կախաղանի վրայ, սակայն որ և իցէ տիտղոսով պիտի չհետեւիմ քեզի նման ճիւղղի մը:

Վարդեր. — Անմիտ, և չե՞ս վախնար...

Գիտնեսիոս. — Ո՛վ որ յոյս չունի՝ երկիւղ ալ չունի: Մն ուրեմն, ինչո՞ւ կը յապաղես, մատնէ զիս իմ դահճացո ձեռքը, կրել տուր անմեղութեան այն ամէն տանջանքները՝ որ վերապահուած են ոճիրին, սակայն կ'երդնում որ ոչ երբէք, ոչ երբէք, պիտի չյաջողիս քաղել չարագործութեանցդ պտուղը: Քանի որ յայտնեցիր թէ որո՞ն պարտական եմ իմ կեանքս, ներշնչեցիր յիս արիութիւն մը՝ ոչ միայն արհամարհելու քու բարկութիւնդ, այլ նաեւ դիմագրաւելու: Ո՛վ մայր իմ, ինձի տուած անունդ պիտի չաղարտեմ: Իսկ դու, բարբարոս, որ այսչափ ժամանակէ ի վեր թափած արցունքներս թշնամեացո ծախեցիր, կ'ուզես որ քու զոհո՞ւ անձամբ ինքզինքը երեն դահիճներուն կամքին յանձնէ: Ո՛չ, երբէք.

մանաւանդ, կը կրկնեմ, այո՛, աւելի կ'ուզեմ հազար անգամ մեռնիլ, և այնչափ անգամ ալ այսպէս թշուառ վերածնանիլ, հազար անգամ քու անիրաւ փափաքներդ ի դերել հանելու համար:

Վարդեր. — Ուրեմն ամէն յոյս ինձմէ յափըտակե՞լ կ'ուզես:

Գիտնեսիոս. — Կը կարծես թէ չեմ հասկընար որ իմ տկարութենէս և տանջանքներէս օգտուիլ կ'ուզես, որ քու պաղարիւնութեամբդ հաշուած ես զիս ընկճող և ոչընչացնող բոլոր տառապանքներս: Սակայն զիտցած ելիր որ խաբուած ես: Ծայրայեղ թշուառութիւնը՝ ուր հասցուցիր զիս, տուաւ ինձի արիութիւն և յուսահատական գորութիւն. քու բարբարոսութիւնդ՝ իմ սրտիս մէջ ծնաւ և զարգացուց անվեհերութիւնը. հիմայ կարգը քուկդ է ինձմէն վախնալու: Վշտաց բեռան տակ ընկճուած՝ վերջապէս գլուխս կը բարձրացընեմ, նոր կեանք մը կը սկսիմ, և այնչափ և այնպէս բարձր պիտի ըլլան քու զոհիդ աղաղակները՝ որ քիչ ժամանակէն արդարութեան և ճշմարտութեան բոլոր վեհ սրբափայլերը արծազանգ պիտի տան: (Անձրեւ, որտուռնելք և յիւսրյակ աւելի մտտեմ):

Վարդեր. — Ի՞նչ, և պիտի յանդրգնիս...

Գիտնեսիոս. — Այո՛, արդարութենէ լուսաւորուած դատաւորաց դիմաց պիտի խայտառակեմ զրպարտիչը: Եթէ այսօր չեմ կրնար, վաղը պիտի ամբաստանուիս:

Վարդեր. — Վա՛յ թշուառիս... վա՛ղը զիս պիտի ամբաստանես: Քու վճիռդ կարդացիր, վաղը պիտի չապրիս: (Անձրեւը հեղեղորեմ կ'իջնէ):

- Գիտնեսիրոս. — Պիտի յանդըզնիս... (եռ եռ երրարով):
- Վարդեր. — Չայնդ մի բարձրացըներ (նարածերով զիկըր):
- Գիտնեսիրոս. — Հեացցիր... ա՛հ, հեացցիր:
- Վարդեր. — Մի պոռար, քեզի կ'ըսեմ, ապա թէ ո՛չ այս դաշոյնը ազազակներդ կը խղզէ:
- Գիտնեսիրոս. — Ա՛հ, կեցցիր (ի ծուներ):
- Վարդեր (զիկըր զեռնարարը տանկրով). — Վերջին անգամ կը հրամայեմ քեզի, ետեւէս եկուր:
- Գիտնեսիրոս. — Ա՛հ, ո՛չ, ո՛չ... Ստուած իմ, օգնէ ինձի: (Ազարակի տան մեջ աղմուկ կը լսուի):
- Վարդեր. — Ազազակներդ զմեզ ի կորուստ կը մատնեն :... Ուրեմն պէտք է... (սպառնալով):
- Գիտնեսիրոս. — Գթութիւն (կ'իյնայ):
- Լորենցոյ (ներսէն). — Հոս ենք, հոս ենք:
- Վարդեր. — Մարդ կու գայ: Վայ քեզի եթէ բառ մ'եղլէ բերնէդ (սպառնալով):
- Գիտնեսիրոս. — Ապահով եղիր... (մարած կ'իյնայ):
- Վարդեր. — Առ այժմ պէտք է փախչիլ. կը դառնամ նորէն: (Վերադարձնել պատեն անդիս կը նետէ, ինքն ալ պատեն անդիս կ'անցնի և կը մեկնի):

ՏԵՍԻԼ Ը.

- Անկերնոյ և Լորենցոյ՝ արագով ազարակի տունէն, և Գիտնեսիրոս՝ մարած զեռնի վրայ
- Լորենցոյ. — Ո՞վ կայ հոս. այս ինչ աղմուկ է: (Գիտնեսիրոսը զեռնիք տեսնելով) Վայ ինձի:
- Անկերնոյ. — Հենրիկոս. (սուր կը լսուի կ'օգնէ):
- Լորենցոյ. — Հենրիկոս:
- Անկերնոյ. — Ի՛նչ կ'ընես հոս, պարտնիկ, ի՛նչ ունիս. ինչո՞ւ դուրս ելեր ես խուցէդ:
- Լորենցոյ (դողալով). — Բան մը լսեցիր. արդեօք գո՞ղ կայ տունը:
- Անկերնոյ. — Այս ինչ բան է, տերեւի մը պէս կը դողայ, ձեռքերը սառած են, սառած:
- Լորենցոյ. — Կ'երթամ հրացանս կը բերեմ:
- Անկերնոյ. — Է՛հ, ոչ, Անդրէասը կանչէ և այս խեղճ աղուն օգնենք:
- Գիտնեսիրոս. — Ո՛չ, մարդ մի կանչէք, մի վախնաք:
- Լորենցոյ. — Ա՛հ, ի՛նչ կ'ըսես, մենք վախնանք, անոր համար չէ, սակայն...
- Գիտնեսիրոս. — Բան մը չունիմ, կ'ըսեմ ձեզի... հիմայ լաւագոյն կը զգամ ինքզինքս:
- Անկերնոյ. — Սակայն ի՛նչ ունեցար:
- Լորենցոյ. — Ինչո՞ւ անկողին չմտար:
- Գիտնեսիրոս. — Չեմ գիտեր... վասն զի... կը պատրաստուէի անկողին մտնելու, երբ աղմուկ լսեցի. կարծեցի լսել պարոն Էկէրդոնին ձայնը. ճրագը ձեռքս վար իջայ... և հովը գայն մարեց:
- Լորենցոյ. — Ստոյգ է ըսածը, ահա գետինն է

ճրագը. (կը վերցրնէ. մեծ դրամ գանգակը կը գարնուի): Այս ինչ է (սարսափած):

Անևրևոյ. — Ո՞վ է արդեօք դուռը զարնողն այս ժամուս:

Լորենցոյ. — Թերեւս նոյն հոջն է որ Հենրիկոսին ճրագը մարեց և հիմայ ալ զանգակը հնչեցնելով կը զուարճանայ:

Անևրևոյ. — Քեզի կ'ըսեմ թէ մէկը կայ: Շուտ ըրէ, հեղեղօրէն կ'անձրեւէ: Անդրէաս, Անդրէաս, դուռը կը զարնեն:

Անդրէաս (ազարակի տուէկէ կ'երի). — Կ'երթամ, տեսնեմ ո՞վ է. (կ'երբայ):

Լորենցոյ. — Կեցի՛ր, Անդրէաս, կեցի՛ր ես գամ. (կ'երբայ):

Անևրևոյ. — Թերեւս ազնիւ պարոն Էկէրզոնն է՝ որ եկեր է զքեզ տանելու:

Գիտնեսիոս. — Էկէրզոնն: Ահ, բախտաւոր պիտի համարիմ ինքզինքս, երկնքէն եկածի պէս պիտի ընդունիմ:

Անևրևոյ. — Նա խոստացաւ դառնալու՝ պարտքը կատարելէ վերջ, և կրնայ ըլլալ...

Գիտնեսիոս. — Լո՛ւս (մտիկ ընկրով):

Լորենցոյ. — Անտելմոյ, Անտելմոյ (վագերով կերս կը մտնէ):

Անևրևոյ. — Ի՞նչ կայ, ի՞նչ կայ:

Լորենցոյ. — Չէս գիտեր:

Անևրևոյ. — Ամբիտ, քանի որ չես ըսեր...

Լորենցոյ. — Մարգիզը հասաւ. (անձրեւ, փայլակ և որոտունը կը շարունակուի):

Գիտնեսիոս. — Սենանճէի Մարգիզը:

Լորենցոյ. — Եւ իրեն կարողոս որդին:

Գիտնեսիոս. — Կարողո՞ս:

Անևրևոյ. — Այո ժամուս:

Լորենցոյ. — Ուզեր են Լոգան երթալ հանգչիլ. հետերնին ունենալով Պ. Պիածճիոյ և շատ

ծառաներ. սակայն հովը, անձրեւը, մրրիկը՝ ստիպեր են զիրենք ետ դառնալ գիւղին ծայրէն. եկած են գիշերը հոս անցնելու:

Անևրևոյ. — Ահ... իսկ Հենրիկոսը՝ որ հոս է...

Գիտնեսիոս. — Ի՞նչ պիտի ըլլայ իմ վիճակս. ո՞նչ, պահեցէ՛ք զիս, կ'ողաչեմ:

Անևրևոյ. — Ի՞նչ ընենք, ինչպէս... համբերէ՛, զլուխնիս չկորսընցընենք: Լորենցոյ, վազէ դուն մեր տիրոջ քով և քաղաքավարութիւններ և յարգանքներ ընելով՝ ջանայ որ կարելի եղածին չափ ուշ հասնի հոս. մանաւանդ ջանայ որ փոխանակ ազարակի տունէն անցնելու, գաւիթին երկայն շրջանն ընելով գայ:

Լորենցոյ. — Յիմար ես, իե՛նթ ես. գաւիթին երկայն շրջանը. չես իմանար որ անձրեւը հեղեղօրէն կը թափի. լաւագոյն է...

Անևրևոյ. — Քեզի ինչ կ'ըսեմ՝ այն ըրէ: (Լորենցոյ կը մեկնի): Հիմայ գանք քեզի, պարտնիկ: Չէս ուզեր որ Մարգիզը զքեզ տեսնէ:

Գիտնեսիոս. — Աւելի կ'ուզէի մեռնիլ...

Անևրևոյ. — Ես ալ կը փափագիմ վտանգի մէջ չինկնալ, ուստի չեմ ուզեր որ Մարգիզը գիտնայ թէ դուն հոս ես: Ըսէ ինձի, անկողնոյն դպեր ես:

Գիտնեսիոս. — Եւ ոչ իսկ մտեցեր եմ:

Անևրևոյ. — Լաւ է: Շուտով հոն ներս մտի՛ր. (ազարակի տունը կը ցուցնէ): Անդրէասին սենեակին մէջ պիտի պահեմ զքեզ, վաղը արշալոյսին՝ առանց տեսնուելու կը մեկնիս:

Գիտնեսիոս. — Աստուած վարձատրէ զքեզ:

Անևրևոյ. — Շ՛ուտ, շ՛ուտ...

Գիտնեսիոս. — Կենօք չափ քեզի պարտական պիտի մնամ:

Անևրևոյ. — Շ՛ուտ ըրէ կ'ըսեմ (նկերով զիկրը):

Գիտնեսխոս. — Իսկ այն պայուսակը զոր սենեկին մէջ թողուցի, եթէ տեսնէ՞ զայն...

Անսերնոյ. — Իրաւունք ունիս, կեցիր. (դէպ ի տեսկը կը մեկնի):

Գիտնեսխոս. — Աւաղ թշուառիս: Ինչպէս դիմանալ այսչափ հարուածներու: Մարգիզն և կարողոս հոս են: Ո՛վ Աստուած իմ, եթէ իմ վշտերս պիտի աւելցնես, տո՛ւր ինծի զօրութիւն համբերութեամբ տանելու:

Լորենցոյ (ներսէն). — Այս կողմէն, պարոն, կամաց, ուշ գրէք որ չսահիք:

Անսերնոյ (տեսակէն պայուսակը ձեռքը). — Ահաւասիկ, ահաւասիկ պայուսակը. շուտ մտիր այս սենեակը, հոն խորը աջակողմը... ասրիս, հոն սպասէ ինծի: — (Գիտնեսխոս կը մտնէ: Փայլակները կը դարբին. միայն երբեմն երբեմն կը տեսնուի, երբեմն կը տեսնուի, երբեմն կը տեսնուի):

ՏԵՍԻՒ Զ.

Սենեակէի Մարգիզը գաշիրը կը մտնէ. Անդրեաս և ուրիշ ծառաներ զիկքը անձրեռէն պաշտպանելու համար՝ անձրեռոց մը կը բռնեն, կարտոս և Պիսաձիոյ ուրիշ անձրեռոցով մը. Լորենցոյ անոնց առջեռէն կ'երթայ՝ ձեռքը շապտեր մը բռնած

Լորենցոյ. — Կամաց... կեցէք... խողովակին տակէն մի անցնիք... Այս կողմէն...: Ո՛հ, ասրիք, այսպէս...: Սիրտ ա՛ռ, պարոնիկ, հասանք նաւահանգիստը: — (Յաճ առ Անսերնոս). Ինչպէս որ պէտք էր կատարեցի: Գիւտ մը գտայ:

Անսերնոյ (ցած). — Շատ ասրիս:

Լորենցոյ (ցած). — Ո՛ւր գրիր տղան:

Անսերնոյ (ցած). — Լուս կեցիր, ասրիւ:

Լորենցոյ (ցած). — Ես ալ ուրիշ բանի վրայ չեմ մտածեր:

Անսերնոյ. — Ամենախոնարհ ծառանիդ, պարոն: Անդրեաս, շուտով աթոռ մը Պ. Մարգիզին և ուրիշ մը Պ. կարողոսին:

Անդրեաս. — Անմիջապէս, տէր իմ: (Երկուսը աչքով կը բերեն Մարգիզին և կարտոսին համար, ու կը նստին):

Մարգիզ. — Շնորհակալ եմ. փոյթ չէ, վասն զի հոս շատ երկար պիտի չկենանք:

Անսերնոյ. — Քնանալու երթալէն առաջ չէք հաճիր բան մ'ուտել:

Մարգիզ. — Ո՛չ, Անսերնոյ, կ'ուզենք անմիջապէս քաշուիլ: Մեր սենեակները պատրաստ են:

Անսերնոյ. — Միշտ պատրաստ, Պ. Մարգիզ: — (Ինքնիրեն) Ի՛նչ բախտ՝ որ Հենրիկոս անկողին չէ մտած:

Մարգիզ. — Պիսաձիոյ, կառքին մէջ գտնուած պայուսակը և արկղները իմ և որդւոյս սենեակները փոխադրել տուր:

Պիսաձիոյ. — Անմիջապէս, Պ. Մարգիզ: (Կը մեկնի ծառաներու հետ, որոնք քիչ մը վերջ կը դառնան պայուսակներով):

Լորենցոյ (ցած). — Սակայն տղան ի՛նչ ըրիր, Անսերնոյ:

Անսերնոյ (ցած). — Պիտի լու՛նս, հետաքրքիր:

Մարգիզ. — Անսերնոյ, ծառայից համար բաւական անկողին ունիք:

Անսերնոյ. — Ո՛րչափ որ կ'ուզէք, Պ. Մարգիզ. կառքը ծածքին տակ քաշելէն և ձիերը ախոտ տանելէն վերջը՝ եղբայրս զիրենք կը տեղա-

ւորէ. (Մարգիզը դեպ իր որդիին կ'երբայ, որ
նստած պետք է ըլլայ սեղանին մօտ):

Լորենցոյ (ցած). — Տէ՛ս, տէ՛ս, խեղճ պարոն
կարօտսն ինչպէս տխուր է:

Անտրոնոյ (Լորենցոյիև՝ ցած). — Շուտով գնա՛
ծառայից համար վերի սենեակները պատրաս-
տէ, ես ալ երթամ աչք մը տամ տնակին: —
(Բարձր). Պ. Մարգիզ, ես երթամ նայիմ
թէ ամէն ինչ կարգի՞ է ձեր սենեակին մէջ.
վայրկենէ՛ մը ձեզի լուր կու տամ: (Ճրպպ մը
կ'աւելու և տնակը կ'երբայ):

Լորենցոյ (իւրև իրև). — Սա իմ եղբայրս ի-
րաւցընէ մեծ գլխու տէր մէկն է: (Կը մտնէ
ազարակի տունը):

ՏԵՍԻԼ Է.

Անտրոնոյ Մարգիզը և Կարոյրս

Մարգիզ. — Կարոյրս, գաւազս:

Կարոյրս. — Ներեցէք, չէի գիտեր մինակ էք:

Մարգիզ. — Երբեք առանձին չեմ՝ քանի որ
որդիս հետս է: Սակայն ինչո՞ւ համար, կա-
րոյրս, ինչո՞ւ համար այդ մաղձոտութեանդ
մէջ յամառած կը մնաս: Կարելի պիտի չըլ-
լայ ինծի արթընցընել միտքդ և վառել ա-
րիութիւնդ: Գիտեմ թէ բարեկամութիւնը քու
հոգւոյդ պէս գեղեցիկ հոգւոյ մը վրայ ինչ
մեծ ազդեցութիւն կրնայ ունենալ, սակայն,
սիրելի գաւազս, պէտք է որ առարկան ալ
արժանաւոր ըլլայ, և ունենայ այն ամէն ա-
ռաքինութիւնները, որոնք կը կարծէինք թէ
կը գտնուին Գիտնետիոսի վրայ, սակայն իրաւ-
ցընէ չկան եղեր:

Կարոյրս. — Ա՛խ, հայր իմ...

Մարգիզ. — Օ՛ն ուրեմն, որդեակ, քանի որ ա-
մէն բան յայտնուեցաւ, քանի որ ապացու-
ցուեցաւ թէ նա ինքն յանցաւոր է...

Կարոյրս. — Ա՛հ, հայր իմ, ինչ պիտի ըսէք
եթէ Գիտնետիոս անմեղ ըլլայ: Պ. Էկէրդոն
զինքը կը պաշտպանէ, և դուք լաւ կը ճանչ-
նաք պարոն բժիշկին պատուաւոր ըլլալը:

Մարգիզ. — Պ. Էկէրդոն սրտի բարութեամբ
կրնայ խաբուիլ: Իրողութիւնն այս է՝ որ
հանդիսաւոր դատաստան մը...

Կարոյրս. — Ա՛հ, հայր իմ, ապականեալ սիրտ
մը չի գործեր այնպէս՝ ինչպէս Հենրիկոս գոր-
ծեց: Գիտէ՞ք թէ որոն վրայ պէտք է կասկա-
ծիլ, Վալդէրին... Ա՛հ, այո՛, հայր իմ, կեանքս
գրաւի կը դնեմ՝ որ այդ մարդը ամբարիշտ
մէկն է:

Մարգիզ. — Ի՛նչ, այդչափ ապերմիտ պիտի
ըլլաս, ամբաստանելով և հալածելով մարդ
մը, որ մեր պատիւն ազատեց:

Կարոյրս. — Պատիւր... բայց ինչո՞ւ համար
եթէ այդպիսի ազնուական պատճառ մ'ունէր,
ինչո՞ւ համար կ'ըսեմ չսպասեց մեր երախտա-
գիտական ցոյցերուն: (Անձրեւը կը սկսի դա-
դրիկ):

Մարգիզ. — Ո՛հ, գաւազս, վերջապէս իմ նե-
րողամտութիւնս չէ կարող քու կուրուքեանդ
ձեռնտու ըլլալ ասկէ աւելի: Դուն դեռ կը
սիրե՞ս Գիտնետիոսը...: Լուէ՛, վասն զի քու տեղդ
հայրդ կը չիկնի: Մտիկ ըրէ, կարոյրս, քա-
նի որ կեանք ունիմ, ձինեվրայի որբը չի
կրնար իմ տունս ոտք կոխել:

Կարոյրս. — Ի՛նչ կը լսեմ... Իսկ եթէ Գիտ-
նետիոս անմեղ ըլլայ:

Մարգիզ. — Երկինք իմ տկարութեանս հակա-

ուակ՝ պաշտպանեց զքեզ. օր մը շնորհակալ պիտի ըլլաս: (Անսերնոյ տնեկն կ'երրէ, Լորենցոյ ազարակի տնեկն. Պիաձձիոյ և ծառաները խորեկն. կը կենան շերտ մարդիկի խօսքերը):

Կարոյու. — Ա՛հ, հայր իմ...

Մարգիզ. — Բա է այսչափ. գիտցիր զէթ ինքզինքդ յարգել հպատակներուդ դիմաց. (անձրեւը կը դարբի):

ՏԵՍԻԼ Ը.

Լորենցոյ և Անսերնոյ՝ ձրագով, Պիաձձիոյ աւտորմանակներով, ծառայք արկղիկներով գորս տնակը կը տանին, և ուսկից քիչ վերջ դուրս կ'երրեն. Մարգիզը և Կարոյու

Անսերնոյ. — Պ. Մարգիզ, ձեր սենեակներուն մէջ ամենայն ինչ պատրաստ է:

Լորենցոյ (ծառաններուն). — Ձեր անկողինները պատրաստ և յարդարուած են: Եկուր, Պ. Պիաձձիոյ, լաւագոյնը քեզի համար պահեր եմ:

Պիաձձիոյ. — Շնորհակալ եմ, պարոն Լորենցոյ: — (Առ Մարգիզն) Պարոն Մարգիզ, կ'ուզէք ձեր զէնքերը:

Մարգիզ. — Ի՛նչ պիտի ընեմ, զանոնք դարձեալ կառքին մէջ դիր:

Պիաձձիոյ. — Ի՛նչպէս որ կը հրամայէք: Հարցուցի՛ վասն զի գիտեմ որ պարոնիկը միշտ անկողնոյ մօտ կը պահէ զանոնք: Ե՛հ, երբ պէտք չկայ՝ զանոնք առած տեղս կը դնեմ: — Համբերէ Լորենցոյ, դեռ բան մ'ալ ունիմ կարգադրելիք. (կը մեկնի խորեկն):

Մարգիզ. — Անսերմոյ, լոյս ըրէ. (Անսերնոյ ձրագով առջևեկն կ'երրայ դեպ ի տնակը):

Լորենցոյ. — Այս կողմէն, բարեկամք, այս կողմէն: (Ծառայից և գիշարցիկներուն նկատարակի տունը կը մտնէ: Տեսարանը մրտաբեան մէջ կը մնայ):

ՏԵՍԻԼ Թ.

Կարոյու տնակը կը մտնէ, և պատռնանկն դիմացիկն անցնելով սեղանիկն աչք մը կու տայ, և Գլոկոսիտիկն գրած քաշորը կը տեսնէ:

Կարոյու. — Ի՛նչ կը տեսնեմ, Ատուած իմ, պատրանք մ'է թէ... Սակայն, այո՛, այո՛, Հենրիկոսին գիրն է, կարդանք: Ա՛հ, այո՛, այո՛, վերջին խօսքերն են գորս կ'ուղղէ հօրս: Նամակը չէ վերջացեր: Այս նամակը... սեղանին դիմացի այս աթոռը, ամենայն ինչ ապացոյց են անոր հոս գտնուած ըլլալուն...: Ո՛վ երկինք, երանի՛ թէ անգամ մ'ալ կարենայի զինքը տեսնել...: Ահա Անսերմոյ կը դառնայ: Սենեակս քաշուիմ, որպէս զի հայրս կասկածի չերթայ. (ներս կը քաշուի):

ՏԵՍԻԼ Ժ.

Լորենցոյ, Անսերնոյ և ապա Կարոյու

Լորենցոյ (ազարակի տունեկն, շարտերիկ մը ձեռքը). — Ամէնքն ալ տեղաւորուեցան, մնաց

միայն Պ. Պիածճիոյ իրեն անկողինը տանիլ:
(կը փայլատակի) Սակայն ահա նորէն սկը-
տաւ փայլատակել. վախնամ քիչ ատենէն մըը-
րիկն սկսի: Այդ միայն կը պակսի՝ որ ամ-
բողջ գիշերը աչքերս չկարենամ գոցել: Սա-
կայն, ո՛հ թշուառութեանս, կ'ուզէի գիտնալ
թէ եղբայրս այն տղան ուր պահած է: Ահա
ինքը, իրեն կը հարցնեմ, անուշութեամբ կամ
բռնութեամբ՝ պէտք է որ ըսէ ինձի:

Անկրկոյ (տնակիէն՝ օրագով). — Է՛յ, Լորենցո՛յ:
Լորենցոյ. — Ո՛ւր դրեր ես գինքը:

Անկրկոյ. — Լսեցիր, է՛հ...

Լորենցոյ. — Ո՛չ:

Անկրկոյ. — Ի՞նչպէս ոչ, քանի որ հոն էիր:

Լորենցոյ. — Ես քեզի կ'ըսեմ թէ գինքը կը
փնտռեմ, Հէնրիկոսը:

Անկրկոյ. — Լսեցիր մեր տիրոջ ըսածը. «Քա-
նի որ կենդանի եմ՝ ձիններայի որբը իմ տունս
ոտք պիտի չկոխէ»:

Կարոյս (տնակիէն դուռէն). — Անսելմոյ, Լո-
րենցոյ:

Լորենցոյ (սուրսափանար). — Ա՛հ...

Անկրկոյ. — Ո՛վ է:

Կարոյս. — Ես եմ, Անսելմոյ:

Լորենցոյ և Անկրկոյ. — Ի՞նչպէս:

Կարոյս. — Լուռ կեցէք, սպասեցէք ինձի:

Անկրկոյ. — Պարոն Կարոյսն է:

Կարոյս. — Չեզի խօսելիք ունիմ: (Սակոյոչ-
դէն կ'իջնէ և դուռը բաց կը րոտը):

Անկրկոյ (իկնիկիկէն). — Վայ ինձ, ինչ կ'ու-
զէ, արդեօք հասկըցաւ թէ Պ. Հէնրիկոս...

Կարոյս. — Բարեկամք իմ, ինձմէ մի վախ-
նաք, ես զձեզ չեմ մատնէր, մանաւանդ կ'երդ-
նում որ հօրս բան չեմ ըսեր: Սակայն կ'ա-
ղաչեմ, ճշմարտութիւնն ինձմէ մի ծածկէք...
Հէնրիկոսը ձեր տունն եկա՛ւ:

Լորենցոյ. — Այո՛ { միարեւրան:

Անկրկոյ. — Ո՛չ {

Լորենցոյ. — Մի վախնար, սիրելիդ իմ Ան-
սելմոյ, կը տեսնես որ պարոնը խեղճ տղուն
չարիք չ'ուզեր հասցընել: Այո՛, պարոն Կա-
րոյս, եկաւ մեզի, և որ աւելին է՝ դեռ մեր
քովն է:

Կարոյս. — Հո՛ս է նա, ո՛հ, բարեկամներս,
կեանքէս աւելին կու տամ ձեզի եթէ թոյլ
տաք ինձի վայրկեան մը խօսիլ իրեն հետ:

Լորենցոյ. — Երբ այդպէս է՝ եղբօրս հարցուր,
վասն զի ես չեմ գիտեր թէ ո՛ւր պահեր է:

Կարոյս. — Բարի Անսելմոյ, կ'աղաչեմ քե-
զի, թոյլ տուր որ խօսիմ, և խնդրէ ինձմէ
ինչ վարձք որ կ'ուզես,

Անկրկոյ. — Կը գարմանամ ձեր վրայ. ես
բան չեմ ուզեր: Եւտով կ'երթամ կը բերեմ
գինքը. բայց թէ պիտի գա՞յ՝ չեմ կրնար խոս-
տանալ, վասն զի սաստիկ կը վախնայ:

Կարոյս. — Իրեն մի՛ ըսեր թէ ես եմ գինքը
ուզողը, վասն զի կրնայ վախնալ և չգալ. սա-
կայն Ատուած՝ որ իմ սրտիս մէջ կը կար-
դայ, գիտէ թէ ինչ է իմ զգացմունքս: (Փայ-
լակ և որոտմունք կը սկսի):

Լորենցոյ. — Գնա՛, սիրելիդ իմ Անսելմոյ, գնա՛
բեր գինքը:

Անկրկոյ. — Սպասեցէք, շուտով կը դառնամ.
(կը մտնէ ագարակի տունը):

Կարոյս. — Ա՛հ, ստո՛յգ է ուրեմն որ պիտի
կարենամ վերստին տեսնել գինքը, որ...

Լորենցոյ (դէպ ի ագարակի տունը նայելով).
— Գնաց, հոն գնաց: — (Աը Կարոյս)

Տես պարոն, եղբայրս այսպէս չիմուած է...: Աը-
դարեւ բարի մէկն է: Արժուի պէս կը կուտայ,
դազախի մը պէս կը պոռայ, սակայն և այն-

պէս սիրալիր և կարեկցող է. կարձ ըսեմ՝ շաքարէ շինուած սիրտ մ'ունի:

Կարոյս. — Լաւ, լաւ, լուէ:

Լոյսեկոյ. — Ահաւաստիկ Պ. Հենրիկոսը:

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

Կարոյս և Աբաշիկները

Անեկոյ. — Եկո՛ւր, պատանեակ, մի վախնար. պարոն Մարգիզը կը քնանայ. (գօրուշոյ որոտուռնը):

Դիտնեսիոս. — Սակայն զիս ինչո՞ւ համար հոս կը բերես, չե՞ս լսեր որոտմուռնքը, ես կը վախնամ. տուն գառնանք:

Անեկոյ. — Հոս մէկը կայ՝ որ քեզի հետ խօսիլ կ'ուզէ:

Դիտնեսիոս. — Ինծի՞ հետ. չեմ ուզեր:

Կարոյս. — Հենրիկոս, քու բարեկամդ, Կարոլոսն եմ:

Դիտնեսիոս. — Կարոլոս:

Կարոյս. — Այո, Կարոլոսը. սակայն, սիրելիք իմ Հենրիկոս, ինչո՞ւ համար ինծմէ կը փախչիս. կը վախնանք ինծմէ: Ո՛չ, Կարոլոս գրեզ երբեք յանցաւոր չէ համարած:

Դիտնեսիոս. — Ահ, ուրեմն այնչափ թշուառ չեմ: Ո՛չ, պարոն Կարոլոս, ես չեմ գործած այն ահաւոր եղեռնագործութիւնը՝ որով կ'ամբաստանուիմ: Զիս հալածող ամբարիշտը գիտէ իմ անմեղութիւնս, և անմեղութեանս ապացոյցները իրեն քոփս են. սակայն ահօրէնը զիս հալածելով՝ կ'ուզէ բռնադատել զիս որ իրաւունք տամ իրեն՝ տիրանալու այն հարըստութեանց, զորս ինծմէ յափշտակեցին անազորոյն կերպով:

Կարոյս. — Ի՞նչ կ'ըսես, նա կը յանդբզնի պահանջել:

Դիտնեսիոս. — Այո, ամէն ջանք ի գործ կը դնէ, սակայն կը յուսամ թէ ի գուր պիտի ըլլայ: (Վարդէր պատիւն վրայ կ'երևի, կը դիտէ և կ'երբայ):

Լոյսեկոյ (ցած). — Լսեցի՞ր, Անեկոյ:

Անեկոյ (ցած). — Կ'ապշիմ:

Կարոյս. — Ախ, Հենրիկոս, դուն ինծի բաներ կ'ըսես՝ որոնք թէ բարկութիւնս կը շարժեն և թէ աչքերս կը բանան: Ա՛լ տարակոյս չկայ, Վալդէր ոճրագործ մ'է: Սակայն ի՞նչ, անկարելի պիտի ըլլայ թերեւս նենգաւորի մը դիմակը վար առնելը: Կ'ըսես թէ նա կարող է քու անմեղութիւնդ ապացուցանել: Ահ, կենդանի է Երկիրք, ես պիտի ձեռք բերեմ այդ փաստերը. այո, ձեռք պիտի բերեմ... թէպէտ ստիպուիմ զէն ի ձեռին զանոնք աւոր ձեռքէն յափշտակել: Պիտի չկարենայ ձեռքէս փախչիլ. անոր հետոց պիտի հետեւիմ, ինչպէս նա քու հետքիդ կը հետեւի: Ես, ես քու Կարոլոսդ՝ կ'երդնում մեռնիլ քեզի համար, մինչև որ հօրս գուժը վերստին քու վրադ կարենամ դարձնել:

Դիտնեսիոս. — Քու հօ՞րդ. ընդունայն յոյս. այն երդումը գորքիչ մ'առաջ ըրաւ...

Կարոյս. — Ի՞նչ երդում:

Դիտնեսիոս. — Ես հոն ներսն էի. չէի կրնար տեսնել իմ բարերարս, սակայն մօտեցեր էի՝ որ գէթ կարենամ լսել իրեն և քու ձայնդ: Ո՞վ Աստուած իմ, այլ ես կորսուած եմ. «Քանի որ կենդանի եմ, կը գոչը հայրդ, ձիներայի որբը իմ տունս ոտք պիտի չկոխէ»: Ահ, Կարոլոս. Վալդէրին ինծի հասուցած բոլոր չարիքներն այնպէս անգութ կերպով

չվիրաւորեցին սիրտս, որչափ հօրդ այս խօս-
քերը:

Անկերոյ (ինքնիրեն). — Լսե՛ր է այն գեղեցիկ
բացազանչութիւնը:

Կարոյս. — Մխիթարուէ, սիրելի Հենրիկոս.
հայրս անիրաւութիւն պիտի չընէ: Կը ճանչ-
նամ ես իրեն սիրտը. դուն ալ գիտես...

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

Պիաձձիոյ՝ ներսէն, Կարոյս, Գիտնեսիոս,
Անկերոյ և Լորենցոյ

Պիաձձիոյ (ցած ձայնով). — Պարոն Կարոյս:
Գիտնեսիոս. — Ա՛հ...

Կարոյս. — Մի՛ վախեր, Պիաձձիոյի ձայնն է:
Գիտնեսիոս. — Բաժնուհինք, յայտնուէլէ կը
վախնամ:

Կարոյս. — Ա՛յլ եւս պիտի չտեսնե՛մ գրեզ:
Գիտնեսիոս. — Դժբախտաբար, հայրդ չ'ուզեր:
Պիաձձիոյ (քիչ մ'աւելի զօրաւոր). — Պ. Կա-
րոյս, Պ. Կարոյս:

Գիտնեսիոս. — Է՛յ, թոյլ տուէք որ հեռանամ:
Կարոյս. — Գէթ ըսէ ինձի թէ ո՛ր մտադիր
ես երթալու:

Գիտնեսիոս. — Չեմ կրնար ըսել. պէտք է փախ-
չիմ:

Անկերոյ. — Դ՛ուտ եկո՛ւր, շուտ:

Կարոյս. — Մնաս բարով, սիրելիդ իմ Հեն-
րիկոս. (կը հարշուրտչի):

Գիտնեսիոս. — Պարոն Կարոյս, մնաս բարով:
(Անկերոյի և Լորենցոյի նետ ազարակի
տուներ կը մտնէ):

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

Պիաձձիոյ՝ ներս մտնելով և Կարոյս

Պիաձձիոյ. — Ա՛հ, հո՞ս էք, տէր իմ: Չձեզ ար-
դէն անկողինը կը կարծէի: (Այս տեսարանիս
ատեն փայլակ և որոտմուէր յաձախազոյն
տեղի պիտի ունենան):

Կարոյս. — Ի՛նչ կ'ուզես, ո՛վ գրեզ կանչեց:

Պիաձձիոյ. — Տէր իմ, ցած ձայնով խօսիմք:
Կարոյս. — Ինչո՞ւ համար:

Պիաձձիոյ. — Արտաքոյ կարգի բան մը տեսայ:
Կարոյս. — Դ՛ուտ, ըսէ տեսնեմ:

Պիաձձիոյ (ցած ձայնով). — Այն դիւահար
մարդը՝ որ այս առաւօտ դղեակ գալով՝ ամե-
նայն ինչ տակնուվրայ ըրաւ, և ապա խենթի
պէս փախաւ...

Կարոյս. — Է՛՛ աղէկ:

Պիաձձիոյ. — Այն մարդը հոս է:

Կարոյս. — Վալղէ՛րը:

Պիաձձիոյ. — Կամայ, ի սէր Աստուծոյ: Կառ-
քին մէջ բաներ տեղաւորելու զբաղած էի, երբ
տեսայ ազարակի տան կից անտառիկէն մարդ
մ'ելաւ. տեսայ որ առաջ եկաւ զգուշութեամբ
և կառքին ետեւն անցաւ, իբրեւ թէ իրենն
ըլլար: Բնականաբար հետաքրքրութիւնս շար-
ժեցաւ. գլուխս դուրս կը հանեմ, և փայլակի
լուսով քննիչս կը ճանչնամ, որ մացառէն
անցաւ և գաւիթր մտաւ:

Կարոյս. — Եա հո՞ս, թշուառականը. նա իրեն
գոհը կը հալածէ... Չէնքերս ո՛ր դրիր:

Պիաձձիոյ. — Տէր իմ, ի՛նչ կ'ուզեք ընել:

Գրդն. Թատր. 7.

Կարողու. — Ըսէ ինծի, ո՞ւր են զէնքերս:
Պիսաձիտյ. — Կառքին մէջ. բայց տէր իմ...
Կարողու. — Ետեւէս եկո՞ւր, և վայ քեզի եթէ
աղմուկ հանես: (Մեծ դռնէն դուրս կ'երդ):
Պիսաձիտյ (իւրեմիւրէն). — Վայ ինձ, ինչ ան-
խոհեմութիւն ըրի. (ետեւէն կ'երթայ):

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

Վարդեր պատեն վար կ'իջնէ: Փաղաղները կը
յաճախեն և սևուց կը յաջորդէ գորաւոր
որոտումները

Վարդեր. — Հոս մարդ չկայ: Վերջապէս մի-
նակ եմ: Վարդէր, վարանելու ժամանակը
չէ: Ճանչցայ Սենանճէի Մարգիզին կառքը:
Որդին հոս է. ամէնքը Գիոնեսիոսին ետեւէն
վազեր են: Ալ յայտնի է, մանաւանդ տարա-
կոյս չկայ՝ որ Սենանճէի ընտանիքը այդ
պատանին ինձմէ յափշտակել կ'ուզէ, իսկ ես
կորսուած եմ՝ եթէ միանան ինծի դէմ, վասն
զի գիւրին պիտի ըլլայ զիս լիցնի Մարգի-
զուհւոյն կտակին խարդախութեան հեղինակը
ցուցնել. այդ զիտէ նաեւ Գիոնեսիոս. և այն
ատեն անոր ազգականները՝ որոնց ծախուած
եմ՝ ալ եւս թող յոյս չունենան շարունակե-
լու մեռած մարգիզուհիին ստացուածոց վայել-
քը: Ճիշտ հոս էր՝ որ քիչ մ'առաջ մտայ...
իսկ Գիոնեսիոս հոն՝ այն սենեակին մէջ կը
քնանայ: Մթութիւնը, որոտումների աղմուկը.
ամենայն ինչ ինձի նպատաւոր է: Մտիկ ը-
նենք: Միմակ փայլակ կը տեսնեմ և որոտ-
մունք կը լսեմ: Օ՞ն ուրեմն. (դաշոյն մը կը

նսնէ) Հագիւ կը տեսնեմ, և կը դողամ... սա-
կայն արիութիւն պէտք է... պէտք է որ մեռ-
նի նա: (Սակողողէն վեր կ'երդ և ներս կը
նայի): Ապահով եմ, հոն այն սենեակին մէջ...
հարուած մը և ամենայն ինչ կը լսնայ: (Շու-
տով տնակը կը մտնէ):

ՏԵՍԻԼ ԺԵ.

Միև Վարդեր տնակը կը մտնէ, դուրս կ'երդ
Կարողու և Պիսաձիտյ և առաջանակ ի ձեռքին՝
կ'անցնին տեսարանին մէջէն. քիչ վերջը տը-
նակը նեճեմակի ձայներ կը շոռիկ. նոյն
վայրկեանէն կայծակ մը կ'իջնէ տնակին վրայ և
կ'այրէ գալն: Անմիջապէս Վարդեր դուրս կը
ցատրէ և խռոված դիրքի մէջ՝ առանց դաշոյ-
նի կը փախչի

Վարդեր. — Ատուածային արդարութիւն, այս-
պէս շուտով կ'ուզես զիս պատժել... կայծակ
մը... մինչդեռ ես... սակայն չեմ փրստուած:
(Արևուկ ազարակի տակ մէջ) Ի՞նչ աղմուկ
է, ի՞նչ շփոթութիւն... փախչեմ... կը յու-
սամ թէ զիս մէկը չտեսաւ:

ՏԵՍԻԼ ԺԶ.

Գիոնեսիոս ազարակի տունէն դուրս կ'երդ:
Տնակը միևչեւ արարուածի վերջը բոցեր
կ'այրեն

Գիոնեսիոս. — Ատուած իմ, կայծակ մը այս-
չափ մօտ...: Արդա՞ր երկինք, տնակը կ'այ-

ըի... Իսկ Մարգիզը... Օգնութիւն. բարե-
ւարս վտանգի մէջ է... Օգնութիւն: Ա՛հ,
թող մեռնիմ, սակայն զինքը ազատել պիտի
փորձեմ: (Պաշարով տնակը կը մտնէ):

ՏԵՍԻԼ ԺԷ.

Լորենցոյ, Անտրևոյ, Անդրեաս, ծառայք և գիշ-
րացիք՝ սգարակի տունէն. Կարոյրս և Պիւս-
ձիոյ՝ տնակէն:

Լորենցոյ. — Ի՛նչ կը տեսնեմ, կրանկ կայ, կը-
րանկ կայ, կրանկ կայ:

Անտրևոյ. — Կրանկ կայ, կրանկ կայ... շո՛ւտ,
զանգակները. (կ'երբան զանգակ կը ձեռնեցը-
նէն):

Կարոյրս. — Ատտուած իմ, բոցերը տնակը կը
լափեն, և հայրս...

Լորենցոյ. — Վազեցէք, ազատեցէք Սենանճէի
Մարգիզը: (Ամէնքը կը շարժին տնակը մըտ-
նելու. նոյն ատեն Գիտնեսիոս դուռը կ'ընդի,
վաղէրի արիւնտոս դաշոյնը ձեռքը):

Գիտնեսիոս. — Ո՛ւշ է, ո՛ւշ է... Սենանճէի
Մարգիզը սպանուած է:

Ամէնքը. — Սպանուած է:

Կարոյրս. — Ո՛հ, երկինք...

Գիտնեսիոս. — Ահա իրեն արիւնը, և ես եմ,
ես եմ... (կը մարի):

Կարոյրս. — Հայր, հայր իմ. (կ'ուզէ տնակը
մտնել, զիկքը կը բռնէն. պատկեր կը ձեռա-
նայ և վարագոյրը կ'իջնէ):

ԵՐՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Ազարակի տան սրահը, երկու կողմակի դռներ և երրորդ
մ'ալ մէջտեղը:

ՏԵՍԻԼ Ա.

Անտրևոյ, Պիւսձիոյ և Անդրեաս

Պիւսձիոյ. — Ո՛հ, ի՛նչ գիշեր, ի՛նչ գիշեր:

Անտրևոյ. — Պ. Պիւսձիոյ, ի՛նչ նոր լուր կայ:

Պիւսձիոյ. — Բան մը չեմ գիտեր ես, Ան-
տրևոյ, հոս հոն կը վազեմ խեղճի մը պէս,
առանց գիտնալու թէ ո՛ւր կ'երթամ. ես տանձ
կ'ըսեմ, անոնք զանձ կը հասկընան...: Վէր-
ջապէս կարծես հակոտնէից աշխարհն ենք:
Սակայն, Անտրևոյ, յուսահատելու բան չկայ,
վասն զի Գատաւորը անձամբ գլուխ կեցեր է
գործաւորաց, և Պ. Էկէրզոն՝ որ քիչ առաջ
հասաւ, սիրտ կու տայ ամենուն, այնպէս որ
ամէնքը կ'աշխատին և պիտի ազատեն ազա-
րակի տունը:

Անտրևոյ. — Ճշմարիտ է, Պ. Պիւսձիոյ, պի-
տի ազատեն:

Պիւսձիոյ. — Այո՛, կը յուսամ... սակայն ոչ
այն մասը որ արգէն այրած է: Սակայն Սե-
նանճէի Մարգիզը, մեր բարի տէրը...

Անտրևոյ. — Եւ այս դժբախտութիւնը ճիշդ
իմ տանս մէջ տեղի պիտի ունենար:

Պիւսձիոյ. — Ո՛հ, կեցիք, երթամ տեսնեմ

ի՞նչ եղան տէրս, Հենրիկոսը... ամէնքը...
Ա՛հ, ի՞նչ ողբերգութիւն, ա՛հ, ի՞նչ արհաւիրք.
(կը մեկնի):

Անւերնոյ. — Ա՛հ, պարոն Հենրիկոս, պարոն
Հենրիկոս, կարծես քեզի հետ անէծքը մեր
տան մէջ մտաւ: Իսկ իմ խեղճ Լորենցոս, որ
հոն բոցերուն մէջն է...: Ո՛վ Աստուած իմ,
գլուխս իմս չէ:

Անյրեաւ. — Հայպա, տէր իմ, այդչափ մի՛
կտկրծար... Իրաւ որ բոլոր շէնքը այրեցաւ,
սակայն եղածը եղեր է, հիմայ բոց չի տես-
նուիր արդէն: Նայէ, նայէ, ահա եղբայրդ-
(կը մեկնի):

ՏԵՍԻԼ Բ.

Լորենցոյ մեջտեղեկ և Անւերնոյ

Լորենցոյ. — Ո՛ւֆ, ա՛լ կարողութիւն չմնաց
վրաս: Տես, իմս Անտելմոյ, տես, ամէն կող-
մէս ջուր կը կաթէ:

Անւերնոյ. — Ո՛հ, խեղճ Լորենցոյ, սարեակի
մը պէս խորովուեր ես:

Լորենցոյ. — Ես ալ այդպէս կը կարծեմ: Գաւ-
թին խորն էի՛ երբ զգեստներս բռնկեցան,
բախտ ունեցայ որ վրաս մարեցին, ապա թէ
ոչ՝ մինչեւ հիմայ այրուեր էի առանց անդրա-
դառնալու: Անպէս ինքիրմէս դուրս ելեր
էի...: Սակայն միտարուէ, կենդանիները և
հունձը ազատեցի...: Սակայն, մեղք, այդ-
պիսի գեղեցիկ տուն մը, հազար մեղք:

Անւերնոյ. — Եւ մարդ մը մեր տան մէջ սպա-
նուած... մեր բարի տէրը:

Լորենցոյ. — Կ'ըսուի թէ սպանողն ալ չեն
կրցած գտնել: Բայց պիտի գտնեն զինքը:
Գիտցիր որ բոլոր հասարակութիւնը զինքը
փնտռելու ետեւէ է. որսապահը և անտառա-
պահները մինչեւ կամրջակը և անտառակը
պաշարած են. վկայ երկինք, անօրէնը պիտի
չկարենայ փախչիլ, միայն թէ սատանան զին-
քը իրեն եղջիւրներուն վրայ չառնէ չտանի:

Անւերնոյ. — Լաւ միտքս եկաւ, Լորենցոյ, ըսէ
տեսնեմ...

Լորենցոյ. — Ի՞նչ կայ, նոր դժբախտութիւն
մը... Ի տէր Աստուծոյ...

Անւերնոյ. — Գուն ալ այս գիշեր Գատաւորին
հետ խօսեցա՛ր:

Լորենցոյ. — Ի՛հ, պարապ բան, հազար հարց-
մունք պիտի ընէր ինձի:

Անւերնոյ. — Ի՞նչ բանի վրայ:

Լորենցոյ. — Ի՞նչ գիտնամ:

Անւերնոյ. — Եւ սակա՞յն...

Լորենցոյ. — Հազարումէկ բանի վրայօք, և
մասնաւորապէս Պ. Հենրիկոսին վրայօք:

Անւերնոյ. — Ո՛հ, այդ տարօրինակ է:

Լորենցոյ. — Ինչո՞ւ համար:

Անւերնոյ. — Վասն զի շատ մը հարցմունքներ
ալ ինձի ըրաւ անոր վրայօք:

Լորենցոյ. — Իրա՞ւ կ'ըսես:

Անւերնոյ. — Քեզի ի՞նչ հարցուց:

Լորենցոյ. — Ինձի հարցուց թէ ո՞վ է, ուսկի՞ց
կու գայ, ո՞ր կ'երթայ, մեր տունը ի՞նչ բան
ունէր, ինչո՞ւ պահուելու էր: Ուրիշ շատ տեղե-
կութիւններ ալ հարցուց...: Սակայն կրնաս
ենթադրել թէ ախորժակ ունէ՞ի՞ իրեն հետ
խօսելու երկայն բարակ, քանի որ տունը
կ'այրէր:

Անւերնոյ. — Իսկ դուն ի՞նչ պատասխանեցիր:

Լորենցոյ. — Ի՞նչպէս կ'ուզես որ միտքս պահած ըլլամ. գլուխս ուրիշ տեղ էր:

Անսերմոյ. — Է՛յ, իմօ Լորենցոյ, վախեմ թէ այդ տղուն վրայ մեզի ըստածներէն աւելի բաներ ըսած ըլլանք. խօսքը մէջերնիս, հիմայ կը զզջամ գինքը մեր տունը ընդունած ըլլալնու համար:

Լորենցոյ. — Է՛հ, գնա՛ բանդ:

Անսերմոյ. — Գնա՛ բանդ: Խեղճ ապուշ. նա հոս է, տես, հոն այն սենեկին մէջ: Ամէն վայրկեան վրան մարելիք կու գայ, և երբ կը սթափի՛ բառեր կը շնչէ... Ինչպէս օրինակի համար... «Ա՛հ, ինչո՞ւ համար հոս ես կայ... Իս պէտք էի մեռնիլ»... Ուրիշ շատ բաներ ալ կ'ըսէ՛ որ լաւ լսեցի, բայց չկըրցայ հասկընալ: Երբեմն ինքզինքը ձինկերայ կը կարծէ, և իբրեւ թէ ամբաստանուած ըլլայ՝ ինքզինքը կը պաշտպանէ. երբեմն անուններ կ'արտասանէ, զորս երբեք լսած չեմ... վերջապէս զինքը տեսնող պիտի ըսէ թէ խելքը կորսընցուցեր է. ո՛չ Պ. Կարոլոսը, ո՛չ Էկէրդոնը չեն կրնար զինքը հանդարտեցընել:

Լորենցոյ. — Համբերէ՛ վայրկեան մը... հիմայ որ միտքս ինկաւ... լուռ կեցիր, մարդ կու գայ:

Անսերմոյ. — Եղո՞ւկ ինծի, նորէն ի՞նչ նոր բան կայ:

ՏԵՍԻԼ Գ.

Անդրեաս, Լորենցոյ, Անսերմոյ և Կարոլոս

Անդրեաս. — Տէր իմ, տէր իմ (մէջտեղի դնեն):

Անսերմոյ. — Ի՞նչ կայ, ի՞նչ:

Լորենցոյ. — Սիրտս տեղէն մի՛ հաներ, ըսէ՛ ի՞նչ կայ:

Անդրեաս. — Սենանճէի Մարգիզին մարմինը՝ որ այս գիշեր բոցերէն ազատեցին, հրամանաւ դատարողին կը տեղափոխեն:

Անսերմոյ. — Ո՛հ, մեր թշուառ տէրը:

Լորենցոյ. — Շունչս կը բռնուի, շունչ անգամ չեմ կրնար առնուլ:

Կարոլոս (նկրակ). — Հա՛յր իմ, հա՛յր իմ:

Անսերմոյ. — Ատուած իմ, Պ. Կարոլոսն է:

ՏԵՍԻԼ Դ.

Կարոլոս, Էկէրդոն, Պիսաձիոյ, Անսերմոյ, Անդրեաս և Լորենցոյ

Կարոլոս. — Ա՛հ, թողուցէք... թողուցէք որ գէթ վերջին բարեւ մը տամ:

Պիսաձիոյ. — Իմ սիրելի տէրս:

Էկէրդոն. — Պարոն, անձիդ ինայէ:

Լորենցոյ և Անսերմոյ. — Պարոն Կարոլոս:

Կարոլոս. — Ի՞նչ, կ'ուզէք յափշտակել ինձմէ՞ միակ միտքարութիւնս՝ արտասուօքս թրջելու ամենէն աւելի գորովագուծ հօր մը պահած:

տուական մնացորդները: Ա'երդնում չտալ անձիս խաղաղութիւն, հանգիստ չառնուլ, մինչեւ որ անօրէն մարդասպանն իր արեամբ չքաւէ անօւրի չարագործութիւնը, ինչպէս պիտի չըկարենամ մխիթարուիլ եթէ չհամբուրեմ հայրըս:

Էկերպոն. — Այո՛, կարոլոս, այո՛, ազնիւ և առաքինի զաւակ, փափաքներդ պիտի կատարուին. հայրդ իրեն առաքինութեան վարձքը կ'ընդունի հիմայ, իսկ մարդասպանը անշուշտ պիտի մատնուի յաւիտենական վրէժխնդրութեան ձեռքը: (Չիկըք միկելէս դուշը կը տաւէի և կարորս Պիսաձիոյի ինտ դոշրս կ'երէի):

ՏԵՍԻԼ Ե.

Չախակոյմեն Գիտնեսիոս, պաշարուած զիկնոշորներով, Դատաւորը և Վերիկները

Գիտնեսիոս. — Հայր իմ, ազատէ՛ զիս, ազատէ՛ զիս:

Էկերպոն. — Պ. Դատաւոր, ձեր հրամանաւ է այս բռնութիւնը:

Դատաւոր. — Այո՛, Պարոն, զինուորներն իմ հրամաններս կը կատարեն, և ես իրենց հրամայեցի որ այդ պատանին ձերբակալեն:

Էկերպոն. — Ատուած իմ:

Անուրնոյ. — Սիրտս կը վկայէր:

Գիտնեսիոս. — Սակայն զիս ինչո՞ւ ձերբակալել կու տան. ես ի՞նչ քրած եմ:

Դատաւոր (առ Էկերպոն). — Պարոն, չէի ուզեր ձեզի այս նոր վիշտը պատճառել, զիտնալով ձեր վեհանձն սէրը առ այս պատանին, զոր անշուշտ լաւ չէք ճանչցած:

Գիտնեսիոս. — Ո՛վ Երկինք:

Դատաւոր. — Սակայն հիմայ բռնադատեալ եմ ճշմարտութիւնն յայտնելու: Այս զիշերուան ընդհանուր սարսափին և խառնակութեան մէջ՝ պաշտօնս զիս կը բռնադատէր խիտ քննութիւններ ընելու, անոր համար ալ միշտ աչքերս շուրջս եղողներուն վրայ կը դարձընէի: Այս պատանւոյն այլայլութիւնը և կրած սարսափը՝ ուշադրութիւնս մատնաւորապէս իրեն վրայ հրաւիրեցին. և մանաւանդ մտաց խանգարման ժամանակ բերնէն հանած խօսքերէն և յայտնութիւններէն հասկցայ՝ որ սա ժամանակաւ ձեներայի բարձրագոյն ատեանէն դատապարտուած բմբոստ որբն է, որ իրաւանց և պարտուցս համաձայն պէտք է զըրկեմ իրեն դատաւորներուն:

Էկերպոն (իկընիկըն). — Կորսուած է:

Դատաւոր. — Նա Գիտնեսիոս կը կոչուի:

Լորենցոյ և Անուրնոյ. — Գիտնեսիոս:

Գիտնեսիոս (իկընիկըն). — Ալ լմընցաւ ինծի համար:

Էկերպոն (իկընիկըն). — Թշուա՞ն պատանի:

Դատաւոր (զիկնոշորներուն). — Զինքը ուրիշ տեղ մը տարէք:

Էկերպոն. — Տէր դատաւոր, բացայայտ ձեզ կ'ըսեմ թէ երեք պիտի չքանեմ այս պատանին: Գիտեմ թէ ձեր պարտքն է յանձնել զինքը անոր ձեռքը՝ որ դատապարտեր է զինքը, սակայն իմ պարտքս ալ է, քանի որ համոզուած եմ անոր անմեղութեանը, այո՛, իմ պարտքս ալ է իրթալ զինքը պաշտպանել: Պիտի ելլեմ դատաւորաց առջեւ՝ անոր առաքինութեան իբր երաշխաւոր, պիտի ցուցնեմ էրեսուն տարիներու անարատ կեանք մը՝ նուիրեալ մարդկութեան ծառայութեան: Եկուր,

որդեակ իմ, եկուր իմ բազկացս մէջ: Իսկ դուք, տէր, հրամայեցէք որ զմեզ երկուքնիս ալ ձիններս տանին:

Գատաշոր. — Ձեր բնաւորութեան և ձեր պաշտաման տէր եղող մարդու մը այս վեհանձն զոհողութիւնը՝ միայն զօրաւոր համոզման մ'արդիւնք կրնայ ըլլայ: Ուրեմն իմ պարտքս է ձեր միտքը լուսաւորել: Անսելմոյ, այս պատանին մերձաւոր սենեակ մը տար: (Զինակիրներուն) Գուք ալ իրեն վրայ հսկեցէք: (Առ Էկեղորն) Իսկ ձեզի ալ իմ պատուոյս վրայ կ'երդնում՝ որ առանց ձեր կանխիկ գիտութեան զինքը պիտի չլրկեմ:

Էկեղորն. — Այսչափս բաւ է:

Գիտնեսիոս. — Բարեբաւր պաշտպանս, եթէ կը բռնադատուիմ աօկէց վերջ հեռու մնալու ձեզմէ, կ'աղաչեմ՝ զիս մի լքանէք, ըսէք դարձեալ որ զիս կը համարիք...

Էկեղորն. — Անմեղ. (կը համբոյրէ):

Գիտնեսիոս. — Ահ, միշտ այդպէս հաւատացէք: Այս միակ շնորհքը կը խնդրեմ եռանդեամբ Գատաւորաց Գատաւորէն: — (Կը մեկնի՝ աջ կողմն ունենալով Անսելմոյ և զինուորները, Լորենցոյ և Անդրեաս ալ ձախ կ'որդր):

ՏԵՍԻՒ 9.

Գատաշոր և Էկեղորն

Գատաշոր. — Պարոն, քիչ մ'առաջ զարմացմամբ հասկըցայ որ Գիտնեսիոսը կը ճանչնար: Անոր պատրիչ արտաքինէն խաբուած ըլլալունուզ վրայ չեմ զարմանար, ինչպէս նաեւ չեմ

զարմանար՝ թէ իբրեւ միշտ բարի գործող անձ մը՝ մեծամեծ չարագործութեանց չէք ուզեր հաւատք ընծայել, ինչպէս չէք հաւտար այս որբին ոճրագործ ըլլալուն:

Էկեղորն. — Ոչ, տէր, չեմ հաւատար:

Գատաշոր. — Վեհանձն հոգի, ինչ պիտի ըլլայ ձեր զարմանքն՝ երբ ըսեմ ձեզի թէ երէկ դղեկին մէջ պատահածէն և գիշերն ալ իրեն ազարակի տան մէջ ցուցած խորհրդաւոր կերպերէն կրնայ հետեւցուիլ թէ տեղի ունեցած սպանութեան հեղինակն ալ ինքն է:

Էկեղորն. — Ինչպիսի սարսափելի ենթադրութիւն:

Գատաշոր. — Անոր ամենագորաւոր փաստերը, պարոն, կարգացէք այս թուղթերուն մէջ, զորս հաւաքած եմ՝ գիւղի և ազարակի տան բնակչաց ըրած հարցմունքներովս: Յիշեցէք նոյն իսկ իրեն խօսքերը՝ երբ արիւնտտ դաշոյնը ձեռքը՝ Սենանձէի Մարգիզին սենեկէն դուրս կ'ելլէր. « Սենանձէի Մարգիզը սպանուած է, կը պոռար, և ես եմ, ես եմ... »:

Էկեղորն. — Ո՛չ, ո՛չ, կարելի բան չէ:

Գատաշոր. — Ո՛վ էր, պարոն, ո՞վ էր այն մարդը՝ որ մութի մէջ Գիտնեսիոսին կը հետեւէր, և անոր հետ ալ այս տանը մէջ գտնուեր է:

Էկեղորն. — Մարդ մը կ'ըսէք...

Գատաշոր. — Այո՛, մարդ մը, զոր կը փնտնես այժմ իմ զինուորներս:

Էկեղորն. — Գուք կ'ըսէք թէ մարդ մը ծածկաբար կը հետեւէր Գիտնեսիոսի:

Գատաշոր. — Ապահով եմ:

Էկեղորն. — Վալդէր է:

Գատաշոր. — Ի՞նչ կ'ըսէք:

Էկեղորն. — Այո՛, ինքն է. նա այն ճիւղան է՝ որ ստուերներու մէջ ծածկուած՝ իրեն զոհը կը

փնտռէր: Կարողոս տեսած է զայն, զէնքերն
առած՝ անոր ետեւէն վագեր է. սակայն բոցեր
միայն և իր հօրը արիւնն առջեւն ելեր են:
Բայց այս տեղոյս մէջ Վալդէրի ներկայու-
թիւնն անաւոր գաղտնիք մը պիտի ունենայ:
Ինծի կ'երեւի թէ լուսոյ ճառագայթ մը ճըշ-
մարտութիւնը ծածկող թանձր աղջամուղջը
փարատել կը ջանայ: Տէր դատաւոր, կը վըս-
տահիք վըստ և թոյլ կու տա՞ք ինծի՝ հա-
մառօտ խօսակցութիւն մ'ընելու Գիոնեսիոսի
հետ, սակայն առանց վկայի:

Գառաւոր. — Միրելիդ իմ Էկէրդոն, ունեցած
առաքինութիւններդ կը յարգեմ, և կը խըն-
դրեմ ձեռնտուութիւնդ՝ ճշմարտութիւնն ե-
րեւան հանելու քննութեանց մէջ: Երանի թէ
ես ալ ձեր յոյսերը կարենայի ունենալ: Ուս-
տի շուտով հոս կը զրկեմ Գիոնեսիոսը:

ՏԵՍԻԼ Է.

Էկէրդոն. — Այո՛, ես կը յուսամ զինքն ար-
դարացնել: Արհաւրաց այս անդունդին մէջ
ինչպիսի՞ ձեռք ինծի պիտի առաջնորդէ: Ար-
դարեւ ելքի հնարք մը չեմ տեսներ: Վալդէր
հոս էր... Վալդէր եղեռնագործ մ'է: Ահա այս
գաղտնեաց միակ ունեցած ծանօթութիւնս:
Սակայն թերեւս Գիոնեսիոս... Ահա նա. Եր-
կինք, օգնէ ինծի:

ՏԵՍԻԼ Ը.

Գիոնեսիոս և Էկէրդոն

Էկէրդոն (ձեռքէն բռնելով). — Մօտ եկուր,
որդեակ իմ, սիրտ ըրէ, վասն զի երբ քովս ես՝
կասկածելու և վախնալու բան չունիս: Ես
քու ճշմարիտ բարեկամդ եմ և քու վստահու-
թեամբդ պիտի չզեղձանիմ: Ուրեմն պարզ և
անկեղծօրէն խօսէ ինծի հետ:

Գիոնեսիոս. — Ահ, հայր իմ, ձեզմէ բան չեմ
ծածկեր: Գուք իմ սիրտս թերեւս ինձմէն ալ
աւելի կը ճանչնաք:

Էկէրդոն. — Եւ անա այդ է պատճառը, որ-
դեակ իմ, որ երբեք չեմ տարակուսած և պի-
տի չտարակուսիմ անմեղութեանդ վրայ: Սա-
կայն այսչափը ինծի բաւական չէ. ես բաց-
արձակապէս կ'ուզեմ նաեւ ուրիշներն ալ
այդ բանին համոզել: Մտիկ ըրէ: Աղետալի
պարագայ մը այս գիշերուան անաւոր դէպքին
կը միանայ: Զքեզ տեսած են որ դուրս ելեր
ես այն սենեակէն՝ ուր ոճիրը գործուած է...
սակայն ոճիրը գործուելու վայրկեանին պէտք
էիր...: Ըսէ՛, զաւակօ, ի՞նչպէս և ինչո՞ւ հա-
մար այն սենեակը կը գտնուէիր:

Գիոնեսիոս. — Արդէն ըսեր եմ, հայր իմ: Հա-
զիւ կայծակը տան վրայ իջաւ, ամէն կողմանէ
գօրաւոր աղաղակներու ձայներ լսեցի: Կը
քաջալերեմ ինքզինքս և պահուրտած տեղէս
դուրս կ'ելլեմ. կը տեսնեմ բոցերու ճարակ
եղած այն բնակարանը՝ ուր կը հանգչէր իմ
բարեբարս: Ինքիրմէս դուրս ելած՝ յուսահա-

տած՝ հոն կը վագեմ: Հրդեհը լոյս կու տար ինծի... կը մտնեմ, անկողնոյն քով կը վագեմ...: Ա՛հ, արիւնոռչտ տեսարան. դաշոյն մը անոր կուրծքին մէջ մխուած կը տեսնեմ. դուրս կը քաշեմ գայն...: Սակայն, ո՞վ Աստուած իմ, արդէն մեռած էր: Անկէ վերջ հանդիպածը ալ չեմ յիշեր, մինչեւ այն վայրկենին՝ յորում ձեր ձայնը զիս սթափեցուց:

Էկիբրոն. — Ուրեմն հոն մարգիզին օգնելու գնացեր էիր:

Դիտնեսիոս. — Այո՛, այո՛, հայր, օգնելու: Եւ ինչո՞ւ համար ես չմեռայ իմ բարերարիս փոխանակ, փոխանակ իմ սիրելի բարեկամիս՝ ազնիւ կարողոսի հօրը:

Էկիբրոն (ինքնիրեն). — Թշուա՛ն տղայ, և կը յանդգնին... (Բարձր) Աբիացիք, որդեակ իմ, դուն պիտի չմեռնիս: Հիմայ ըսէ ինծի, ո՞վ էր այն մարդը որ քեզի կը հետեւէր՝ երբ այս ազարակի տունը եկար. վասն զի շատերը տեսած են որ ետեւէդ մարդ մը կու գայ եղեր, և որ յետոյ պահուըտեր է, և դուն զինքը կը ճանչնաս:

Դիտնեսիոս. — Ճամարիտ է, սակայն կը կարծէի թէ ոչ ոք զինքը տեսած ըլլայ: Դա վալդէրն էր: Լորենցոյ և իրեն եղբայրը հազիւ քաշուեցան, երբ այդ անագորոյն մարդը դիմացս ելաւ: Չեմ գիտեր ինչո՞ւ, սակայն երբեք այնչափ սարսափելի չէր երեւցած ինծի: Ես տեսելի մը պէս կը դողդողայի, և ինքը օգտուելով սարսափէս և լքեալ վիճակէ՝ կ'ուզէր զիս այս վերջին ապստամբարանէս յափշտակել: Անոր յանդգնութիւնն և ահաւոր ու տոկալի խօսքերը սիրտ տուին ինծի. համարձակեցայ սպառնալ իրեն և զգուանօք հեռացնել զինքը բազկացս մէջէն: Այն ատեն ամբարիշտը եր-

դուրնցաւ սպաննել զիս...: Եւ արդարեւ, մինչդեռ ես շփոթած սարսափած օգնութիւն կանչել կը փորձէի, դաշոյն մը հանեց, կուրծքիս դրաւ, և արդէն զիս սպաննելու վրայ էր՝ երբ յանկարծական աղմուկ մը զինքը ցնցեց և փախչիլ ստիպեց, և ես երկնային հրաշքով ազատեցայ:

Էկիբրոն. — Վալդէր այս զիշեր գրեզ սպաննել փորձեց... Ա՛հ, ամէն վայրկեան կարծես հըսկայական քայլ մը կ'ատնում դէպ ի ճշմարտութիւն: Սակայն ինչո՞ւ համար, որդեակ, անոր այս անօրէն փորձը մէկէն չյալատեցիր:

Դիտնեսիոս. — Հայր իմ, չէի համարձակիր. և ինքզինքս մասնէն կը վախնայի: Սակայն հիմայ ալ ծածկելու բան մը չունիմ:

Էկիբրոն (ինքնիրեն). — Ի՛նչպէս կապել այս գանազան դէպքերը...: (Բարձր) Վալդէր ազարակի տան ո՞ր անկեան մէջ քեզի սպառնացաւ:

Դիտնեսիոս. — Բակին մէջ. ինքզինքը ձեր անուսով կոչելով և կեղծելով՝ դիւրաւ զիս իմ սենեկէս դուրս հանեց, վար իջեցնել տուաւ:

Էկիբրոն. — Ի՛նչ կը լսեմ... և ո՞ր էր քու սենեակը:

Դիտնեսիոս. — Ա՛հ, տէր իմ, ճիշդ այն էր՝ որուն մէջ սպանուեցաւ Սենանճէի Վարզիզը:

Էկիբրոն. — Ո՞հ, Աստուած իմ... ան կ'ըսես... Դիտնեսիոս. — Այո՛, հոն սլառկելու զիս որոշած էին տնեցիները: Սակայն երբ Սենանճէի Վարզիզը հոս հասաւ, ես գնացի ազարակի տան մէջ պահուըտեցայ:

Էկիբրոն. — Աստուածային Դախսխանութիւն, ինչպիսի անակոնելի լոյս կը ծագես... դաշոյնով մը... այն սենեկին մէջ...

Դիտնեսիոս. — Ո՛հ, ինչպիսի բոց կ'արձակեն ձեր աչքերը:

էկերդուն. — Ո՛վ Աստուած իմ, դեռ աւելի առաջնորդէ ինձի. այս ահաւոր անել ճամբուն արահետը գտնելու մօտ՝ դուն վարէ իմ քայլերս...: Իսկ դուն, թշուա՛ռ պատանի, որ դեռ չես գիտեր թէ որչափ անիրաւ կրնան ըլլալ մարդիկ, աղօթէ առ Աստուած՝ որ լուսաւորէ զիս, և ներշնչէ ինձի միջոց մը՝ որ կարենամ գրեզ ազատել: (Գիտնեսիոս կ'որգէ ժուեր դընեղ աղօթելո՛ւ հաւար, երբ ատրձանակի կրկիկն հարուածներ կը լսուիկն):

ՏԵՍԻԼ Թ.

Անսերնոյ և Լորեկոյ՝ դուրսէն Յաղթութիւն կը պոռան, և սպա Դատաւոր և Վերիկները

- Գիտնեսիոս. — Ի՞նչ նոր բան կայ:
- Դատաւոր. — Այս ի՞նչ աղմուկ է, ի՞նչ կը նշա՛նակեն այս աղաղակները:
- Լորեկոյ (ներս վագերով). — Տէր Դատաւոր, տէր Դատաւոր, մուկը ակնատին մէջն է:
- Դատաւոր. — Որո՞նք վրայ է խօսքդ:
- Լորեկոյ. — Այն խորամանկ խաբեբային վըրայ, որ այս գիշեր իմ տանս չորս կողմը շըրջելով տեսած են Պ. Պիաճճիոյ և Պ. Կարո՛ւոս:
- Գիտնեսիոս. — Վալդէ՛րը:
- Լորեկոյ. — Ես չեմ գիտեր թէ ի՞նչ է անունը, սակայն գիտեմ թէ լիբբ անգգամի մը կերպարանքն ունի:
- Էկերդուն. — Ուրե՞նք ձերբակալուած է:
- Լորեկոյ. — Այո՛, տէր. սակայն բաւական կարծըր է պատառը. ահ, մարմնաւոր սատանայ

- մ'է: Համարձակեցաւ մեր վրայ ատրճանակի հարուածներ ուղղել, բայց վերջապէս բռնեցինք զինքը. այլ որովհետեւ օձ մ'է որ ա՛մէն կողմանէ կը սահի, կը սըպըրդի, հետեւաբար դժուար է զինքը պահել: Տէր Դատաւոր, եկայ հարցընելու ձեզի թէ ո՛ր պէտք է տանինք զինքը:
- Դատաւոր. — Հոս բերէք զինքը, հո՛ս. կ'ուզեմ շուտով զինքը տեսնել: Ըսէ՛ զինքը ձերբակալողներուն, յանձնէ՛ իրենց իմ կողմանէս՝ որ բնաւ հարցմունք մը չընեն իրեն, և իրեն ըրած հարցմունքներուն ալ ամենեկին պատասխան չտան:
- Լորեկոյ. — Այդ մասին ապահով եղէք, տէր Դատաւոր, վասն զի ոչ ոք կը փափաքի այն արջու կերպարանքին հետ խօսակցութեան մտնել:
- Դատաւոր. — Ժամանակ մի կորսընցըներ, Լորեկոյ. գնա՛ անմիջապէս. (Լորեկոյ կը մեկնի):
- Էկերդուն. — Տէր իմ, հարկ է ճանչնալ հախախտ մութեան ձեռքը՝ որ կարծես կը մղէ այս մարդը ինքզինքը արբորութեան ձեռքը մատնելու, միշտդեռ ես այս գիշերուան սպանութեան վրայօք անակնունելի տեղեկութիւններ կը քաղէի: Արդ աւելի եռանդեամբ պիտի գործեմ ի նպատ այս որբին: Սակայն, տէր Դատաւոր, ձեր լիուրի վստահութեան կը կարօտիմ:
- Դատաւոր. — Եւ այդ վստահութիւնը շնորհած եմ ձեզի՝ երկար ժամանակէ ի վեր: — Միանա՛ք այս գործին մէջ և եռանդեամբ առաջ մղենք զայն: — Քիչ մ'առաջ Պ. Կարո՛ւոսը թէ որբին և թէ՛ Վալդէրի վրայօք կարեւոր տեղեկութիւններ տուաւ ինձի, այնպէս որ հիմայ ես ալ կը մասնակցիմ ձեր փափաքանայ

և յոյսին: (Ներսէսն ստեանայններ կը լսուիմ):
 Էկեորդն. — Ազմուկ կը լսեմ... խնդրեմ, հրա-
 մայեցէք որ որբը հեռանայ:
 Գատաւոր. — Մտեւմոյ, ուրիշ տեղ մը տար
 այս պատանին:
 Անեղնոյ. — Ո՛ւր տանիմ նորէն զինքը...
 Էկեորդն. — Իրեն համար ես կ'երաշխատորեմ:
 Մարդ կու գայ: Գնա՛, որդեակ իմ, գնա՛.
 (Գիտնեսիրոս և Անեղնոյ կը նկատուան):

ՏԵՍԻՒԼ Ժ.

Լորենցոյ, Անեղնոյ, Վարդեր, գիշորացիք, գի-
 նակիրք. Լորենցոյ առջով առաջ կը մղի Վար-
 դերը. Գատաւորն և Էկեորդն

Լորենցոյ. — Առաջ գնա՛, պնդագլուխ... առաջ
 գնա՛, ապա թէ ոչ՝ գիտեմ ինչպէս պէտք է
 մագերթ օտարել: Ահաւասիկ Գատաւորը: Կա
 է գրեթէ ուզողը, և կ'ուզէ գրեթէ ճանչնալու
 դժբախտութիւնն ունենալ:

Վարդեր. — Չափէ դուրս ապշած եմ՝ որ այդ-
 պիտի բռնութիւն մը կը գործածուի իմ վրաս:
 Ըսին ինձի թէ դուք Գատաւոր էք, և ես կ'ու-
 զեմ հաւատալ, սակայն ինչ իրաւամբ զիս
 ձերբակալել կու տար:

Գատաւոր. — Այն իրաւամբ՝ որ զիս կը բռն-
 նաղատէ հասարակաց ապահովութեան վրայ
 հօկելու: Ո՞վ բերաւ գրեթէ այս գիւղը, ո՞վ ես
 դուն:

Վարդեր. — Անունս Վարդէր է, և Սենանճէի
 դղեկէն կու գամ: Այն պարոնը (ցոռցնկոյով Է-
 կեորդնը) որ այս առաւօտ հոն էր՝ կրնայ Ը-

սել թէ ինչ պատճառի համար հոն գնացեր
 էի: Կը դառնամ ընտանեաց Ծոցը:

Գատաւոր. — Ինչու համար փախար և զիմա
 դբութիւն ըրիր իմ մարդիկներուս՝ երբ քեզի
 կը մօտենային:

Վարդեր. — Վասն զի կարծեցի թէ զիս սպան-
 նել կ'ուզեն:

Գատաւոր. — Այս գիշեր գրեթէ Լորենցոյի տան
 մօտերը տեսեր են:

Վարդեր. — Սուտ է, գրպարտութիւն է: Ես ան-
 տառէն կ'անցնէի, գիւղին չեմ մօտեցած:

Գատաւոր. — Ո՛ւշ դիր ըսածիդ, վասն զի եր-
 կու վկաներ հակառակը կրնան վկայել:

Վարդեր (խռոված). — Ո՞վ են այդ վկաները:
 Գատաւոր. — Պ. Սենանճէի որդին և իրեն տան
 հազարապետը:

Վարդեր (նկզնահաւ). — Շա՛տ աղէկ, ապրին՝,
 շա՛տ ապրին, Սենանճէի տէրն և իրեն ծա-
 ոան... Արդարեւ պատշաճ է Սենանճէի ըն-
 տանեաց վրէժ խնդրել այն ծառայութեանս՝
 որ մատուցի իրենց՝ զիրենք անպատուութենէ
 ազատելով: (Յոռցնկոյով Էկեորդնը): Այս
 պարոնը կրնայ վկայել թէ ինչպիսի պա-
 տաւոր կերպով վարուեցայ: Գալով Պ. կա-
 րուոս Սենանճէի՝ բնաւ չեմ զարմանար՝ որ
 կուրացած այն տղուն վրայ ունեցած սիրովը՝
 զիս անոր թշնամի կը համարի, վասն զի ա-
 նոր յանցաւոր ըլլալը ցոյց տուի. իսկ կա-
 րուոս հիմայ կատարուած սպանութեան պատ-
 ճառաւ՝ վերջին ծայր յուսահատած՝ սուտ ամ-
 բաստանութիւն մը կ'ընէ, չեմ զարմանար...
 Գատաւոր. — Սակայն այդ ամբաստանու-
 թիւնը...

Էկեորդն (ցած առ Գատաւորն). — Կ'աղաչեմ
 զինքը մի՛ ընդմիջէք: — (Բարձր) Առաջ տար,

խնդրեմ, պարոն, հիանալի կերպով ինքզինքդ կը պաշտպանես: Սակայն քեզի ո՞վ ըսաւ թէ սպանութիւն մը տեղի ունեցեր է հոն՝ ուր դուն կ'ըսես թէ և ոչ իսկ մտեցեր ես:

Վալդեր. — Իսկ դուք, խնդրեմ, ի՞նչ իրաւունք ունիք զիս հարցափորձելու:

Լորենցոյ. — Տմարդի... բժիշկն է:

Գատաւոր (Լորենցոյի). — Լո՛ւէ: (Վալդերի)
Պատասխան տուր իրեն, ես կը հրամայեմ:

Լորենցոյ (խնքնիրեն). — Ապրի՛ս, ախորժեցայ:

Վալդեր (արնամարմնաւօր). — Տարածուած ձայնը...

Էկերպոն. — Անտառք մը մէջ, գիշերը:

Վալդեր. — Գարձեալ, զիս ձերբակալող մարդեկը...

Լորենցոյ. — Սուտ է, սուտ. ոչ ոք իրեն բան չէ ըսած, այնպէս որ և ոչ գիտէ թէ...

Էկերպոն. — Լուռ թիւն:

Լորենցոյ (խնքնիրեն). — Բերանս կը կղպեմ:
Գատաւոր (ցած առ Էկերպոն). — Չեմ կրնար հասկրնալ ձեր նպատակը:

Էկերպոն (Գատաւորի). — Խոր լուռ թիւն հրամայեցէք: (Գատաւորը կը հրաւայի. Էկերպոն րոշոր մը կը հսկէ և կը գրե մատիտով):
Վալդեր (խնքնիրեն). — Ի՞նչ ծուղակ կը լարեն ինձի... չայլայլի՛մ... կը գրէ... Ի՞նչ կ'ուզէ ընել...

Էկերպոն (գրած րոշորը Գատաւորի և ուռ տայ):
Վալդեր (խնքնիրեն). — Վալդէ՛ր, արթնն կեցիր:

Գատաւոր. — Ուրեմն քեզի ծանօթ է որ թըշուառ Գիոնեսիոսը այս ազարակի տան մէջ սպանուած մեռած է:

Լորենցոյ (խնքնիրեն). — Գիոնեսիոսը...

Վալդեր (հաւանարձակառքիւն կեղծկով). — Այ՛

բանը գիտնալս հրա՛ջք մ'է արդեօք... արդէն երազ մը չէ... ամէն մարդ գիտէ, ամէն մարդ կը խօսի:

Էկերպոն. — Բաւական է այդչափը, տէր Գատաւոր. ամբաստանութեան մը բոլոր պատասխանատուութիւնը վրաս կ'առնում, և կ'ամբաստանեմ այս մարդը իբր հեղինակ այս գիշեր տեղի ունեցած մարդասպանութեան: (Աչքերը սեւեռած՝ Վալդերի կը նայի):

Վալդեր (ըիւ մը սյրայլած). — Սակայն ի՞նչպէս. ես բան մը չըսի:

Գատաւոր և Էկերպոն (միշտ իրեն կը նային):
Գատաւոր (Էկերպոնի). — Ուշ գրէք ըսածնուդ, պարոն...

Էկերպոն. — Գիտեմ ի՞նչ բանի կ'ենթարկեմ ինքզինքս, սակայն քայլը առած եմ, և ներքին համոզմամբս ետ չեմ կրնար առնուլ զայն: Միայն կը խնդրեմ ձեզմէ՛ որ այս մարդը ձեռքէ չփախցընէք, և զինքը լաւ հսկողութեան տակ դնէք, այնպէս որ չկարենայ հաղորդակցութիւն ունենալ ո՞ր և է անձի հետ: Իսկ դուք շնորհեցէք ինձի անմիջապէս համառօտ խօսակցութիւն մը ձեզի հետ, և ես կը խոստանամ մէկ ժամուան մէջ ապացուցանել անոր ոճրագործութիւնը: (Մեկ կողմը կը թաշի Գատաւորը, և ծածուկ կ'ըսէ սննոր): Միջոցը զոր Ատուած ինձի կը ներշնչէ՛ արտաքոյ կարգի է, և նոյն իսկ վտանգաւոր՝ եթէ ինձի դէմ դառնայ...: Սակայն խիղճս համարձակութիւն կու տայ ինձի, և զիս կը ստիպէ փորձելու այս փորձը: Եկուր, պարոն:

Վալդեր. — Տէր Գատաւոր, դուք այնչափ իշխանութիւն չունիք՝ մարդ մը բանտարկելու, քանի որ անոր կասկածելի ըլլալուն բանաւոր պատճառ մը չունիք:

Գառաւոր. — Կը խաբուիս, պարոն: Լսեցիր հիմա՞յ որ ամբաստանուած ես: (Հունկերդնէրուն) Աստ սրահին դռները զոցուին, զինակիրներս հօկէն անոր վրայ, և ոչ ոք որ և է պատճառաւ՝ չխօսի այս պարոնին հետ: (Զինակիրները կը կատարեն նրախնամները):

Լորենցոյ. — Աւանդը ես իմ վրաս կ'առնում, բանտարգելին պատասխանատուն ես եմ:

Գառաւոր (Էկերդնէրուն). — Տէր, պատրաստ եմ. (կը մեկնէ աշակողմէն. Լորենցոյ և զինակիրը կը մեկնին ձախակողմէն):

Լորենցոյ. — Այլ ևս վարձուոր չեմ, բանտապահ եմ. (կը մեկնի):

Վարդեր. — Որքա՞մ ալ մտածեմ՝ զխուս եկածը չեմ կրնար հասկընալ... Ես բան մը չըսի... բան մը չյայտնեցի... եւ այն տարօրինակ մարդը զիս յանկարծ կ'ամբաստանէ:... Արդեօք վրաս... զգեստներուս վրայ նշան մը կայ (կը դնէ). թերեւս արեան բիժ մը:... Ո՛հ, բան մը չեմ տեսներ:... Ա՛հ, թղթերը արդեօք կորսնցուցեր եմ. (վրաս կը կայ. րդրապանակի՞ն մեկնէ րուպրեր կը նսնէ և կը դիտէ)... Հոս են, և ոչ մին պակաս է...: Չեմ կորսընցուցած զանոնք: Դուս ներս դնենք որ չտեսնեն. (զրապանը կը դնէ և կը մտածէ)... Պ. Էկերդնի յանկարծական համոզումը ուսկից առաջ կու գայ: Կրացընէ արդեօք անկեղծ է... Կեղծիք մը չէ՞ կարելի ըլլալ՝ զիս վախցընելու և բերնէս խօսք առնելու համար... Իսկ դատաւորին հետ ծածուկ թօսակցութիւնը... զիս հոս բերող զինակիրներուն հրամայուած բացարձակ լուծութիւնը...: Ա՛հ, այս ամէնը թակարդ մ'է՞ գոր կը լարեն ինծի դէմ: Կորսուած էի՞ եթէ՞ օգուտ քաղէին իմ սարսափէս: Ամփոփենք ինքզինքնիս. կասկած մ'ունին

վրաս, ուրիշ ոչինչ... ոչ փաստ և ոչ ստուգութիւն չեն կրնար ունենալ: Սենանճէի պարոնը և Պիանճիոյ կ'ըսեն թէ զիս տեսեր են. սակայն իրենց վկայութիւնը չի բաւեր: Զինները սուս կրնամ հանել: Ուրիշ մէկը չտեսա զիս. իսկ Գիոնեսիոս չ'ապրիր:... Գիոնեսիոս... ինչո՞ւ համար արիւնք երակներուս մէջ կը սառի՝ անոր անունը տալու ժամանակս: Սարսափ է թէ խղճի խայթ... Ո՛հ, Վալդէր... ամէն միջոց կը փնտռես ինքզինքդ պաշտպանելու համար, սակայն ինչպիսի կեանք մը պիտի անցընես՝ միշտ աչքիդ դիմաց ունենալով ոճրագործութիւնդ: Ինչպիսի անքուս գիշերներ և ինչպիսի անաւոր երագներով քուն... Եւ քանի քանի՞ անգամ անոր արիւնքաթաթախ ստուերը... (հերակն ոտնուսայն կը շուշի-խոչոչակ ձիւ մ'արձակելով կը դառնայ): Ո՛վ Աստուած իմ, ահա Գառաւորը... Վալդէր, Վալդէր, խելքդ զլուխը ժողվէ. ազատութիւնդ համարձակութեան մէջ պիտի գտնես:

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

Գառաւոր, Էկերդնէրուն, Պիանճիոյ, Կարդուս, զինակիրը և Անեիրոյ աշակողմէն. Լորենցոյ, գիշրացիք, զինակիրը ձախակողմէն, և Վարդեր: Զինակիրը կը շարունակ տեսարանին խորք: Կարդուս րատրոնը մանկու ժամանակ կը տեսնէ Վարդերը և սարսափի ձև մը կ'ըրէ: Էկերդնէրուն կը ցուցնէ Գառաւորին մեջտեղի քոց դուռը, ապա առաջ կ'երբան աջակէս՝ որ Վալդեր Էկերդնէրուն և Գառաւորին մեջ տեղը կը մնայ, իսկ գիշրացիք խորը մեկ կողմը: Կարդուս և Պիանճիոյ միշտ աշակողմը պիտը են կենալ:

Վարդեր (իւրեմիւրեմ). — Մեծամեծ պատրաստութեամբ զիս կ'ուզեն վախցընել... արիութիւն:

Դատաւոր (Վարդերիւն). — Պարոն, դիմացդ է գրեզ ամբաստանողը: Գիտես արդէն թէ ինչպիսի՞ ոճրագործութեան համար ամբաստանուած ես:

Վարդեր. — Սակայն կը համարձակիմ երկրորդ անգամ մ'ալ հարցընել ձեզի. ի՞նչ է իմ ոճրագործութիւնս:

Դատաւոր. — Մարդասպանութիւն մը, ահաւոր մարդասպանութիւն մը: Քիչ մ'առաջ հաւաքուած տեղեկութիւնները թէ՛ քու վրայօքդ և թէ՛ քու կենացդ պարագաներու վրայօք, կը ծանրացընեն յանցանքը: Ո՛չ, պիտի չյաջողիս արդարութիւնը խաբել. սակայն կրնաս ողորդել երկնային բարկութիւնը՝ խոստովանելով ոճիրդ:

Վարդեր (Էկերդունը ցոյցնելով). — Քիչ մ'առաջ ձեր տեղը այս պարոնը զիս կը հարցաքննէր. իսկ հիմայ դուք զիս կ'ամբաստանէք անոր տեղը: Ես պիտի չքննեմ թէ այս ձեր մէջ եղած համաձայնութիւնը կանոնաւոր և օրինաւոր է թէ ոչ. բայց սակայն կը զիջանիմ երկու խօսքով պատասխանել ձեզի, և կ'ըսեմ թէ ես հոս չէի, և ձայն կու տամ որ և իցէ անձի որ ապացուցանէ իմ հոս գտնուած ըլլալս:

Պիաձձիոյ. — Պարոն, ես գրեզ տեսայ:

Կարդու. — Եւ ես այս գիշեր ազարակին դրան մօտ գէնքը ձեռքս հալածեցի գրեզ:

Վարդեր (նկզակակաւ). — Զէնքը ձեռքդ:... Ո՛հ, խաւար գիշերուան մը մէջ մէկը ճանչալու համար՝ պէտք է շատ մօտ գտնուիլ, և այս պարագային մէջ՝ շատ վեհանձն գտնուել էք զէնքերնիդ չգործածելով: Միով բանիւ, պարոններ, ես արդէն ցոյց տուի ձեր ամբաս-

տանութեանց անգոր ըլլալը. այտուհետև լուծութեամբ և արհամարհանօք պիտի պատասխանեմ ձեզի: Եւ կը բողոքեմ բոլոր իմ չորս կողմս գտնուողներուն. կամ ձեր մէջը մէկը՝ որ զիս տեսած ըլլայ ազարակի տան մէջ... Լաւ նայեցէք ինծի: (Քիչ մը լռութեան յետոյ առ Դատաւորն) Ո՛չ որ կը խօսի: Ի՞նչ կը թուի ձեզ: Այս ի՞նչ տեսակ դատատան է: Այս ազարակի տան մէջ բնակողներէն, այս գիւղի բնակիչներու մէջէն մէկը չկայ որ զիս տեսած ըլլայ. կը հաստատեն զայս իրենց լուծեամբ: Եւ որովհետև ծառայ մը՝ որ վճարուած է սուտ խօսելու համար, և երիտասարդ մը՝ որ բարնկած էրեւակայութեամբ կարծելով մարդ մը հալածել՝ հալածեր է ստուեր մը, և որովհետև ասոնք յայտնի զրպարտութիւն մը կը պաշտպանեն, ես կ'ամբաստանուիմ մարդասպանութիւն մը գործած ըլլալու, և ազատութիւնս կը բռնաբարուի: Տէր Դատաւոր, եթէ այս է միայն ահաւոր ամբաստանութիւնը՝ գոր ինծի դէմ ընելու կը պատրաստուի այս պարոնը, այդ այնչափ ծաղրակաւ է՝ որչափ անխոհեմ է իրեն ինծի դէմ բռնած ընթացքը: Հիմայ ուրեմն կարգը իմ է իրեն օգտակար և կարեւոր դաս մը տալու, կարգը իմ է կ'ըսեմ զինքը օրինաց դիմաց եկակոչ ընելու, և դատաւորաց դիմաց՝ ըրած վատ զրպարտութեանը պատճառն հարցընելու:

Էկերդուն. — Զի՛ս. (միշտ սևոր մօտեկարով):

Վարդեր. — Զձեզ:

Էկերդուն. — Ի՞նչ պատճառաւ:

Վարդեր. — Օրինաւոր պատճառաւ:

Էկերդուն. — Որո՞նք դիմաց:

Վարդեր. — Դատաւորաց դիմաց:

Էկերդուն. — Ո՞ր դատարանին մէջ:

Վարդեր. — Լոզանի:

Եկեղյոն. — Եւ նախ ետ գրեզ Աստուծոյ դիմաց դատի կը կանչեմ. (գորաւոր և վնասակալ):

Վարդեր (սպառնակաւ և սարսափած). — Պարոն...

Եկեղյոն. — Անոր դիմաց կը կանչեմ՝ գրեզ՝ որ ահաւորագոյն և անսխալ է քան զգատաստան մարդկան: Հոն, վրէժխնդիր Աստուծոյ դիմաց կը սպասեմ՝ քեզի: Այս անսխալ դատաւորը պէտք չունի ոչ փաստերու, ոչ վկաներու, ոչ չարագործին խոստովանութեան: Նա անոր սրտին մէջ կը կարդայ ոճիրը և ստախոսութիւնը, նա լռելեայն կը պատրաստէ պատիժը, և մինչդեռ չարագործը յողթել կը կարծէ՝ շանթի մը պէս կը ճայթի անոր արգարութիւնը և կը խայտառակէ ոճրագործին անզօր գոռոզութիւնը:

Վարդեր (սարսառելով, ինքնիրեն). — Չեմ համարձակիր աչքերս վեր վերցնելու:

Եկեղյոն. — Արդէն քեզի համար կը մօտենայ այդ ահաւոր վայրկեանը. և ի զուր, թշուառական, զուր տեղ կը ջանաս փախչիլ անկէջ: Քու խիղճդ իսկ կը վկայէ թէ հասած է: Եթէ մարդկային արգարութիւնը՝ երբեմն անզօր՝ չբաւէ զքեզ համոզելու, գերագոյն կարողութիւն մը պիտի բանայ գերեզմանները...

Վարդեր. — Գերեզմանները...

Եկեղյոն. — Եւ քու գոհգ անկէջ դուրս պիտի հանէ, այո՛, նեկաւոր, քու գոհգ, տժգոյն և արիւնթաթախ, ձեռքը բնամ զաշոյնը՝ զոր իրեն սիրտը մխեցիր. և իրեն ձայնը, այո՛, մահուամբ խեղդուած իրեն ձայնը պիտի գոչէ ահաւոր կերպով զքեզ ամբաստանելու...

Վարդեր (այլայլած). — Չի՛ս ամբաստանելու:

Եկեղյոն. — Կը տժգունիս, կը դողաս:

Վարդեր (կեղծ արխուրիւն ցոյց տալով). — Այո՛, բարկութենէս, կատաղութենէս:

Եկեղյոն. — Ո՛չ, ո՛չ, սարսափէդ, խղճի խայթէդ: Արդէն հարուածեր է զքեզ յաւիտենական արգարութիւնը, որուն դէմ կենալ կարելի է՝ յանցանք գործելէն առաջ, սակայն՝ յետ ոճիրը գործելու՝ կը վախցուի:

Վարդեր (ինքնիրեն). — Ճշմարիտ է, ճշմարիտ:

Եկեղյոն. — Ուրեմն ինչո՞ւ կը յապաղես. ինչո՞ւ համար չես բողոքեր եթէ արգար ես: Կիմենք Աստուծոյ դատաստանին: Չոհին մարմինը հոն է, հոն իրեն դագաղին մէջ կը հանգչի: Մօտեցիր՝ եթէ արի ես, դիտէ՛ եթէ կարող ես՝ անոր տժգոյն երեսը, երկընցնոր ձեռքը՝ եթէ կրնաս՝ այն արիւնտտ մարմնոյն վրայ, մարդասպանին գլուխը կարդա՛ Աստուծոյ վրէժխնդրութիւնը, և երբուրեցիր Յաւիտենականին դիմաց՝ թէ դուն չես մարդասպանը: Օ՛ն յառաջ, մօտեցիր, տեսնենք... (բռնուրեւով կը քաշէ գիւրքը դեպ ի դուռը. Վարդեր սարսափաւար կը դիմադրէ): Ահ, չարագործ, կը փախչիս: Իրաւունք ունիս փախչելու. եթէ մօտենալու համարձակութիւն ունենայիր, պիտի ցուցնէիր թէ անմեղ ես:

Վարդեր. — Ահաւասիկ կու գամ. (գրկեր ինքիրակն դուռը կրած և դողողալով):

Եկեղյոն. — Յառաջ ուրեմն, և մտածէ՛ որ Յաւիտենականը կը տեսնէ զքեզ. (դուռը շրջանէրու աղմուկով կը բացուի և կը ներկայանայ...):

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

Գիտնեսիոս՝ սպիտակ հագրած, դաշյներ՝ ձեռքեր, և վերիկները:

Վարդեր. (սարսափանալով՝ ձախակողմնակն արագներուն քով-կը փախչի): — Ահ, Աստուած արդար: ... Կեցիք, սոսկալի՛ ստուեր: Այո՛, այո՛, ես գրեզ սպաննեցի. կը խոստովանիմ յանցանքս...: Գթութիւն... (Գետին կ'իջևայ. Գիտնեսիոս դեպ յառաջ կու գայ): Պիտի հրատարակեմ անմեղութիւնդ... Իմ ոճիրներս...: Ահա անոնց ապացոյցները ոտքերուդ առջև կը դնեմ. (կը նետե քրտապակակները, զորս էկերդուն կը վերցընէ). Ահա՛, ահա՛. սակայն հանդարտէ, զիս մի՛ հալածեր:

Գիտնեսիոս. — Աստուածային Նախախնամութիւն. (ծուեր կը դնէ):

Վարդեր (Գիտնեսիոսի ձայնը շնորհով՝ գրռիւր վեր կը բարձրացնէ). — Ի՞նչ կը լսեմ, կ'ապրի՛:

Էկերդուն. — Աբիացիք, Գիտնեսիոս, նա ինկաւ իրեն փորած փոսին մէջ:

Վարդեր. — Ո՛վ երկինք, ուրեմն զո՞վ սպաննեցի:

Կնարդու. — Չարագործ, իմ հայրս:

Վարդեր. — Իրեն հայրը. (ձեռքերը մագերտն մէջ կը խորէ):

Էկերդուն. — Այո՛, անագորոյն, Սենանճէի Մարգիզը սպաննեցի:

Վարդեր. — Ո՛վ աստուածային արգարութիւն, շատ ուշ կը ճանչնամ գրեզ:

Գատաւոր. — Բռնեցէք զինքը: (Զիւակիտը վարդերը կը տանին):

Էկերդուն. — Գիտնեսիոս, թշուառ որբ, հալածեալ այսչափ ժամանակ, վայելէ ուրեմն յաղթութիւնդ, և պատրաստուէ համբերութեանդ պտուղը ճաշակելու: Իսկ դուք, տեարք, ճանչցէք ի Գիտնեսիոս՝ վճռմարի կոմսը:

Գիտնեսիոս. — Վեհանձն հոգիներ... Արդ ուրիշ բան չեմ տեսներ, ուրիշ բան չեմ լսեր՝ բայց միայն այս՝ թէ կրնամ ցուցնել ձեզի ինքզինքս և ըսել թէ անմեղ եմ: Նախախնամողդ Աստուած, փառք քեզ:

... > < ...

Բ.

ՎԱՐԳԱԳՈՅՆ ՆԱՄԱԿԸ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿՍՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԻՐԱԿԱՆԷՆ ՅՕՐԻՆՅՑ

Հ. Ա. Վ. ՏԻՐՈՅԵԱՆ

ԱՆՁԻՆՔ

Պօղոս՝ երիտասարդ ամուսնացեալ:

Սննիկ՝ կլին Պօղոսի:

Սիմոն՝ ծառայ:

Տեսարանն է Բարսեղի տան մը մէջ:

ՄԻԱԿ ԱՐԱՐՈՒԱՆ

Գիշեր է. աշխատութեան սենեակ մը՝ ձախ կողմը վա-
սարանով, իսկ աջ կողմը գրասեղան մը՝ գրեւոր համար
կարեւոր եղածներով: Սենեկին անկիւն մը դրուած է թիկն-
աթոս մը, վրան ալ սենեկի մէջ կրեւիք հագուստ մը,
ֆէս մը, ահնոց մը, լապտեր և երկայնափող ծխաբարձ մը:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

Պօղոս՝ ներս մտնելով Սիմոնի հետ:

Պօղոս. — Ուրեմն, հօրեղբայրս տունը չէ՞:
Սիմոն (երրարով դեպ ի վառարանը և փայտե-
րը շտկելով). — Չէ, պարոն. դուրս ելած է.
բայց կարծեմ շուտ կը դառնայ, որովհետեւ
ինձի յանձնեց որ վառարանը վառեմ:

Պօղոս. — Ուրեմն, իրեն կը սպասեմ:
Սիմոն. — Ինչպէս որ ձեր կամքն է, պարոն:
Ահաւասիկ հոս կան գրքեր, լրագիրներ...

Պօղոս (վեր առնելով լրագիր մը և նստելով). —
Շնորհակալ եմ. (Սիմոն դուրս կ'ելլի): Տար-
օրինակ զարմանալիք մ'է մարդուս կեանքն...
Ահա կը գտնուիմ հօրեղբօրս տանը մէջ. հօր-
եղբայր մը՝ որ կասպից ծովուն վրայ եր-
կար ատեն նաւապետութիւն ընելէ վերջը՝
հուսկ ուրեմն իր տունը կը վերադառնայ...
Երէկ եկայ իրեն հետ անձնական ծանօթու-

թիւն և բարեկամութիւն հաստատելու և ըսելու որ այսօր իմ կինս իրեն պիտի ներկայացնէի... և սակայն այսօր ամէն բան փոխւած է. այսօր եկեր եմ ընդհակառակն իրեն իմացնելու որ ես ու կինս իրարու դէմ գայրացած ենք, և թէ՛ կարելի է որ ամուսնալուծութիւն մը տեղի ունենայ... Ամուսնալուծումն... Գեո երեք ամիս է որ կարգուեր եմ... Մարտափելի՛ բան... (ուր կ'երկ): Եւ սակայն կը սիրեմ կինս... նա ամէն հրապոյր ունի սիրուելու... և ինքն ալ... ինքն ալ զիս կը սիրէ (նազիստ առնելով)... Ո՛հ, իրաւ է... զիս կը սիրէ... կարելի է իմ խանդոտ նախանձս անիրաւ տեղն է... Բայց ուրեմն ինչն է այն նամակը չուզեց ինձի ցոյց տալ... ինչո՞ւ ծածկեց... Ի՞նչ գրուած է արդեօք մէջը... (Սխնեկ ներս կը մտնէ խուռն մը վառելու փայտեր բերելով, որով կրակը կ'արծարծեի)... Հօրեղբայրս այդ բանն ինձի պիտի գուրցէ, որովհետև կինս ալ հոս պիտի գայ. նա ինձ սպառնացաւ՝ որ ամէն բան պիտի գայ պատմէ հօրեղբորս... Բայց կարելի է որ հօրեղբայրս ալ բան չըսէ ինձի... Համարելով ալ թէ Աննիկ ճշմարիտը տեղն ի տեղը ըսէ իրեն, բայց ինքն ինձմէ պիտի ծածկէ... որովհետև ինքն ալ այն թափառական ասպետներու սկզբունքին հետևող մէկն է, որոց համար կընկան մը գաղտնիքը սրբազանն է... Եւ այն ատեն... Այն ատեն ես ալ բան մը պիտի չիմանամ... Ոչինչ... ոչինչ բան... (վեր վար կը սրտըտի):

Սխնեկ (իւր իրեկն խօսելով). — Ի՞նչ ունի այդ մարդն:

Պողոս (իւր իրեկն). — Բայց ի՞նչ ալ ըլլայ՝ պէտք է որ ես գիտնամ թէ ի՞նչ գրուած էր այն նա-

մակին մէջ: Բայց ի՞նչպէս... ի՞նչ հնարքով... (Մտնելալով բնական կերպով քիկնարուռի վրայ ձգուած սեղեկի զգեստիկ): Ո՛հ... հօրեղբորս սենեկի զգեստն... իրեն ֆէսն և իրեն ակնոցը... Ինչպիսի մտածութիւն... Այո՛, այո՛... պէտք չէ ժամանակ կորսնցնեմ...:

Սխնեկ (մտնելալով). — Պարոն, բանի մը կարտութիւն ունիք:

Պողոս. — Այո՛... սպասէ՛... (նսնկով գրպանէն քսակիկը) Նախ քեզի. առ այս...

Սխնեկ (տատաւնելով). — Բայց չեմ գիտեր թէ կարող եմ...

Պողոս. — Կարող ես... Մտիկ ըրէ... Տեկին մը պիտի գայ... շատ սիրունիկ տիկին մը... Դուն պէտք է իրեն առաջնորդես այս սենեակը՝ առանց ըսելու որ հօրեղբայրս հոս չէ... հասկըցամ:

Սխնեկ (տատաւնելով). — Հասկըցայ... բայց... Տեկին մը... շատ սիրունիկ... տիրոջ սենեկին մէջ...

Պողոս. — Վախ մի՛ ունենար, կասկածոտ ծառայ. տիկինն իմ կինս է...

Սխնեկ. — Իրա՞ւ կ'ըսես:

Պողոս. — Պատուոյս վրայ կ'երգնում... Կատակ մ'է որ իրեն կ'ուզեմ ընել... Հօրեղբայրս ամենակին բան չի գուրցեր... Միւս կողմանէ՛ ես իմ վրաս կ'առնեմ որ և իցէ պատասխանատուութիւն:

Սխնեկ (փողը գրպանը դնելով). — Այդ ուրիշ բան է... երբ որ քու կնիկդ է, պարոն, ըսելիք չկայ... ըսածիդ պէս կ'ընեմ. (կը ծռի և կը մեկնի):

Պողոս (միայնակ). — Հիմա շուտ պէտք է ընեմ. ծպտուիմ... (Կը նսնէ իւր վերնագգեստը և կը նագուի հօրեղբոր սեղեկագգեստը, յետոյ

կը դնէ յիւր և ակնոցները)... Կարծեմ ըրած գիւտս սքանչելի է... (նայելոյ մէջ դիտելով ինքզինքը) Բնաւ չեմ ճանչցուիր... Կրողը տանի... ձիւք հօրեղբայրս եղայ, նաւապետ Սողոմոն Նահապետեան Աղան... Կինս գինքը բնաւ տեսած չէ... յուսամ ուրեմն որ ինձի պիտի յայտնէ իւր գաղտնիքները... (Կը ծածկէ իւր վերնագգեստն և գլխարկը սենեկին անկիւն մը)... Ահա մէկ մը... Կնկան ձայն է... Ինքն' է... լապտերը հեռացընեմ. մանաւանդ թէ լոյսը նուաղեցընեմ. թող աւելի մուժ ըլլայ որ զիս որոշ չտեսնէ, և բնական կերպով բազմիմ... (Լապտերը կը դնէ վառարանին վրան, կակրեկին յոյսը վարկ'անէ, կը նստի մըին անկիւն մը և կը սկսի իւր հօրեղբոր ծխաքարշով ծխել):

ՏԵՍԻԼ ԵՐԿՐՈՐԳ

Պօղոս, Աննիկ, Սիւնն

Սիւնն (Աննիկի առաջնորդելով). — Հրամեցէք, տիկին... (դիտելով Պօղոսը՝ կ'ըսէ ինքնիրեն) Զարմանալի մարդ... տիրոջ տենեկնագգեստը հագուեր է՝ իւր կինն ընդունելու համար... Տարօրինակ մարդ... (կը մեկնի):

Աննիկ (յառաջ գալով). — Պարոն, Նահապետեան նաւապետն...
 Պօղոս (ինքնիրեն). — Չայնս ու լեզուս փոխեմ... (բաւ ձայնով և առասնայոց լեզուով) Ինքս եմ, տիկին. ինչ բանում կարող եմ ծառայել քեզի:
 Աննիկ. — Ես Աննիկն եմ:

Պօղոս. — Եղբորդուոյ կինը... Իմ հարս...
 Աննիկ. — Այո, պարոն նաւապետ:

Պօղոս. — Շատ ցաւում եմ որ չկարողացայ ներկայ գտնուել քո հարսանիքիդ այն չարածճիկ եղբորդուոյ հետ... Ահա երեք ամիս անում է որ կասպից ծովին վրայ էի գտնուում, և հազիւ թէ երէկ չէ առաջի օր կարող եղայ հասնիլ...
 Աննիկ. — Գիտեմ, պարոն նաւապետ... Բայց խնդրեմ շարունակեցէք ծխել...
 Պօղոս (ծխելով). — Ո՛հ, շատ բարի ես... (ինքնիրեն) Այս ծուխն ալ շատ վատն է: (Բարձրաձայն) Տեսնում եմ որ դու դժկամակողմնւրից չես. արժանի ես իմ ընտանիքին անդամակից լինելու:

Աննիկ (ծիծաղելով). — Շատ ուրիշ յատկութիւններ ալ ունիմ:

Պօղոս. — Անշուշտ լաւագոյններից... (ընդ դիտելով) Բայց դու չես եկած ուրեմն Պօղոսի հետ:
 Աննիկ. — Չէ, պարոն նաւապետ. մինակ եկայ, որովհետև ձեզի խորհուրդ մ'ունիմ հարցընելու, և ամենածանր գործի վրայ պիտի խօսիմ:

Պօղոս (ինքնիրեն). — Ահաւասիկ... (բարձր) Խօսիր, հարսս, խօսիր, պատրաստ եմ լսելու քեզ:
 Աննիկ. — Պարոն նաւապետ, եկած եմ գանգատելու քեզ իմ ամուսնոյ մասին:
 Պօղոս. — Մի՛թէ... դեռ հազիւ երեք ամիս ամուսնութիւնից յետոյ... Կարծում եմ որ չես ուզում կատակ անել...
 Աննիկ. — Կատակ չէ, պարոն նաւապետ. ինչ ընեմ. մեր տունն պատիկ դժոխք մ'է դարձեր:
 Պօղոս. — Գժոխք... շիտակն ես ասում... Կար-

ծում էի որ Պօղոսը քեզ հետ շատ սիրով էր վարվում:

Աննիկ. — Բայց այդ մեր դժոխքի յատակը բարի նպատակներով է շինուած:

Պօղոս. — Պարզ խօսիր, հարս, չեմ հասկանում... Ինչն է արել քեզ իմ եղբորորդին... Նա մի համակրելի երիտասարդ է, մի լաւ ու գեղեցիկ տղամարդ... մի քաջ ասպետ... (ինրելիրեն. Սկոսյ՝ պէտք է առաջ տանիս)... ուրախ զուարթ, զուարճախօս, և քեզ էլ շատ սիրում է... գրեթէ ինձի... Ուրեմն մի վատուծիւն ունի՞ որին ես չեմ ճանաչում...

Աննիկ. — Այո՛... կասկածն ա սիրող է:

Պօղոս. — Կատկածն ա սիրող:

Աննիկ. — Շատ, շատ... Կը հաւատա՞ք, չի ուզեր որ ես մինակ դուրս ելլեմ... կասկածելով, չվտահեցելով... Ինձի նուատուծիւն չէ՞ այդ բանն... Մինակ դուրս ելլել... Եւ միթէ չէ՞ք գիտեր որ շատ օրիորդներ միայն այն նպատակաւ կը կարգուին՝ որ ազատ ըլլան մինակ պըտըտելու... Շատերը կ'ըսեն. «Թող մէկ մը կարգուիս՝ ուր որ ուզեմ ազատ կը գնամ, առանց քովս մէկուն ինձի անդադար ազդարարելուն՝ Աննիկ, կ'առնաց քալի... Աննիկ, քովս եկուք»... Այո՛, մինակ դուրս ելլել, ո՛հ, ինչ քաղցր բան... Կարծէք մարդս ազատ կը շնչէ, ազատ կեանք մը կը վարէ, ալ ինչամակալի հսկողութեան ենթարկուած չէ... վերջապէս մարդս մարդ կ'ըլլայ:

Պօղոս. — Ո՛հ, ո՛հ...

Աննիկ (խօսքը կտրելով). — Բայց էրիկս զիս ամենեւին ազատ չի թողուր. կարծէք չուքս է, ամէն տեղ ինձի հետ կու գայ, ինչուան նաև եկեղեցին... ուր առաջ բնաւ ոտք չէր կոխեր...

Պօղոս. — Նորա հաւատքի գալուն պատճառ եղեր ես... վարձք կ'ընդունիս:

Աննիկ (շարունակելով). — Նաև իմ ընտանեացս հետ ունեցած յարաբերութեանցս նկատմամբ մի և նոյն բանն է... Ամէն բան իրեն կասկածաւոր կ'երևի... Չ'ուզեր որ ասկէց վերջը թովմաս քեռորդիս մեր տունը գայ:

Պօղոս. — Զարմանալի բան... Բայց միտ կողմից էլ... միշտ... այդ քեռորդիներն...

Աննիկ. — Բայց իմ քեռորդիս այնքան քաղցր է, այնքան ազնուաբարոյ, մեղմ... իմ մանկութեանս ընկերն է... մէկտեղ մեծցեր ենք...

Պօղոս. — Այո՛... միթէ պահուորտուչ ալ խաղացեր էք...

Աննիկ. — Այո՛, շատ անգամներ:

Պօղոս. — Շատ կարելի է՝ Պօղոսը վախում է որ դուք դարձեալ ձեր այդ խաղը շարունակել ուզում էք...

Աննիկ. — Ի՛հ, պարոն նաւապետ... Վերջապէս այնպէս ցուրտ կերպով ընդունեցաւ՝ որ քեռորդիս հասկըցաւ և հիմա ալ մեզի չի գար:

Պօղոս. — Այդ բանն ինձի մի ծանր գործ չէ թուում:

Աննիկ. — Բայց սարսափելի բռնաորութիւն է, զգուելի կերպ մը՝ որ անուն չունի... Միթէ դուք իրաւունք կու տաք որ նա իմ նամակներս բանայ:

Պօղոս. — Այո՛, եթէ ինքն էլ իւր կողմիցը իրաւունք տայ քեզ իւր նամակները բաց անելու:

Աննիկ. — Բայց ես այդ իրմէ չեմ պահանջեր... Վտահ եմ իրեն վրան... Եւ միթէ այդպէս կը վարուի մարդ իւր կնկան հետ:

Պօղոս. — Կասկածում է միշտ մարդ այն բանի մասին՝ որին սիրում է:

Աննիկ. — Հնցած խօսք մը՝ որ ամենեւին իմաստ չունի:

Պօղոս. — Մարդ որ գանձ ունենում է՝ միշտ ինքնիրան արթուն է պահում հսկելու որ չկորսուի... Տես. ես իմ ձեռքի տակն ունեմ շատ քաջ նաւապետներ, շատ յաջողակ, շատ ժիր ու անձնանուէր, այսուհանդերձ այդ ամէնն արգելք չէ լինում որ ես ինքս անձամբ վարեմ նաւը...

Աննիկ. — Մի և նոյն բանը չէ. կնիկ մը նաւու նման չի առնուիր...

Պօղոս. — Մի և նոյն կերպով կարող է ծովու բաղխմունքների հանդիպիլ...

Աննիկ. — Ես բան չեմ հասկընար ձեր նաւավարական խօսքերէն... Իմ գիտցածս այս է՝ որ իմ ամուսնական վիճակս ինծի անտանելի բան մ'եղեր է. ամէն օր իրարու հետ կը վիճաբանենք, կը գժտուինք. և որովհետեւ միւսքս զրեք էի մի անգամէն վերջ տալ այս վիճակիս, ուստի այս կէտքս ալ մրրիկը փրթաւ...

Պօղոս. — Ա՛հ, ա՛հ... Ի՛նչ եղաւ որ...

Աննիկ. — Սեղանի պիտի նստէինք. ծառան ներս մտաւ՝ սկաւառակի մը վրան դրած՝ բերելով վարդագոյն նամակ մը, ըսելով «Տիկնոջ համար նամակ մը»։ Էրիկս ձեռքն երկընցուց աննելու գայն. ես փութացի իրմէն առաջ առի. ծառան դուրս ելաւ։ Ասն ատեն Պօղոս նամակն ինծմէն ուզեց, ես ալ ժխտեցի տալու... Էրիկս սաստիկ բարկացաւ... Նախ աղաչանք, յետոյ սպառնալիք... Ամէնն ալ գուր անցան. ես միւսքս զրեք էի չզիջանիլ... Կատաղութեամբ վրաս վազեց. ես աղաղակեցի և փախայ... մինչդեռ ինքը գետին տապալեց սեղանը, գաւաթները, պնակները ծառայք զարհուրած՝ խառնակութեան վրայ հասան. ես փախայ մտայ սենեակս և դուռը կողպեցի, գոչելով. «Յոնաւոր ես, զգուելի

մէկն ես. բնաւ այս նամակս պիտի չկարդաս, և պիտի երթամ ամէն բան հօրեղբորդ ըսեմ»... Ահա թէ ինչպէս այսօր ճաշեցինք։

Պօղոս. — Շատ վատ էք ճաշեր... Օրհնածներ, մի կտոր թղթի մասին արժնւմ էր այդքան մեծ աղմուկ բարձրացընել։

Աննիկ. — Խնդիրը թղթին վրայ չէր, այլ սկըզբունքի վրայ... պէտք էր առաջին օրէն սկսած ըլլայի այսպէս ընել։

Պօղոս. — Բայց գործերի այս դրութեան մէջ ի՛նչ ուզում ես որ ես անեմ։

Աննիկ. — Ամենապարզ բան մի. կը փափաքիմ որ դուք պէտք եղածին պէս լաւ մը վերէն վար լուար ձեր եղբորորդին, հասկըցնէք իրեն ինծի դէմ ըրած անիրաւութեան մեծութիւնը, և համոզէք որ գայ ներումն խնդրէ ինծմէ։

Պօղոս. — Ա՛հ, ո՛հ, ի՛նչպէս էլ ետևէ ետև շարում ես, սիրելի հարս...

Աննիկ (այլապիսով ասք կը կրկնուի). — Ուրեմն իրեն իրաւունք կու տար...

Պօղոս. — Այդ չեմ ասում... (խնդրեց). Պէտք չէ հակառակիմ, ապա թէ ո՛չ բան չեմ կարող իմանալ... (բարձր) Ես քո ասածները ուզում եմ կատարել...

Աննիկ (նստարարուելով). — Ա՛հ...

Պօղոս. — Միայն թէ՛ դուն էլ իմանում ես՝ որ գործը խղճով տեսնելու համար՝ պէտք է որ ձեր կոիւի նիւթը լաւ հասկանամ, գիտնամ թէ ի՛նչ պարունակում էր այն նամակը։

Աննիկ. — Համակը իմ էրիկս խոտվելու ոչինչ չէր պարունակիր...

Պօղոս. — Բայց ընդհակառակն... ներողութիւն ... վարդագոյն նամակ մը...

Աննիկ. — Ի՞նչ նշանակութիւն կրնայ ունենալ գոյնն։

Պօղոս (յուզղուած և մոռնալով իւր կեղծ դերը, և իւր բնական շեղումով և ձայնով). — Եւ որ մուշկ կը հոտէր...

Աննիկ (ապշած նայելով իրեն). — Ի՞նչպէս գիտէք այդ:

Պօղոս (շփոթուած). — Ո՛հ, կը գուշակեմ... ամէն սիրագեղ նամակ մշկահոտ կը լինի... (խնդրելով իրեն). Ի՞նչ յիմար եմ, ինքզինքս կը մատնեմ... կեղծեմ)... (շարժք) Այդ լապտերն էլ նուաղում է... (կ'երրայ դիպ ի կանրեղը՝ կեղծելով իրր քի շտկել կ'ուզէ):

Աննիկ (խնդրելով իրեն). — Զարմանք բան... կարծես թէ էրկանս ձայնն է... այո՞... Այդ էր քնացեր... արդէ՞օք...

Պօղոս (դառնալով). — Ուրեմն, հարստ... ուզում ես այդ նամակն ինձի ցոյց տալ:

Աննիկ. — Կ'ուզէ՞ք, ահաւասիկ... (դուրս կը հանէ նամակը գրպանէէ):

Պօղոս. — Հասկանում ես, անհրաժեշտ է... (խնդրելով իրեն). Վերջապէս պիտի գիտնամ)... Տուր ինձ (երկրկնորէնով ձեռքը):

Աննիկ (խնդրելով աշխուժութեամբ). — Ամուսնական մատանին... Ի՞նչն է, ի՞նչն է...

Պօղոս (անհամբերութեամբ). — Նայիմ... տուր ուրեմն...

Աննիկ (նամակը գրպանը դնելով). — Զէ, չէ:

Պօղոս (բարկութեամբ). — Ի՞նչպէս չէ...

Աննիկ. — Զեմ կրնար:

Պօղոս. — Բայց, տիկին...

Աննիկ. — Լուռ կեցէք. մարդ կու գայ...

ՏԵՍԻԼ ԵՐՐՈՐԻ

Պօղոս, Աննիկ, Սիւնն

Սիւնն (կանացուն կերս մտնելով). — Պարոն... Պօղոս (նեղսրտութեամբ). — Ի՞նչ կայ, ինչո՞ւ խանգարում ես ինձ:

Սիւնն. — Եկայ իմացընելու ձեզի... (սկանչելով կանաց) որ հօրեղբայրնիդ տուն դարձաւ:

Պօղոս (խնդրելով իրեն). — Հօրեղբայրս... կրողը տանի... (Բարձր) Ինչո՞ւ է իրմէն որ քիչ մը ժամանակ սպասէ ինձ նախասենեկումը... ահա գալիս եմ...

Սիւնն. — Շատ լաւ, տէր իմ... (կը մեկնի): Պօղոս (մոռնալով Աննիկի). — Էրե՛կդ եկած է... ուզում է ինձ հետ խօսիլ:

Աննիկ. — Ո՛հ, էրե՛կս... (խնդրելով իրեն). Ի՞նչպէս ալ լաւ ստել գիտէ:

Պօղոս. — Անշուշտ եկած է որ իրեն արած անիրաւութիւնների մասին ինձ հետ խօսակցի գնամ, տեսնեմ ի՞նչ է ասում... և լսեմ՝ ինչպէս լսեցի քո ասածները... Եւ շուտով պիտի դառնամ իմաց տալու քեզի մեր խօսակցութեան վախճանը:

Աննիկ. — Գնացէք, սիրելի հօրեղբայր... ես այստեղ պիտի սպասեմ ձեզի... Պաշտպանեցէք իմ դատս. ձեր վրայ դրած եմ յոյս:

ՏԵՍԻԼ ՉՈՐՐՈՐԳ

Աննիկ միայն

Իմ էրիկս է... Ինչպէս կրցեր է իւր հօրեղբօր
զգեստը ձեռք բերել... Արդեօք խօսքերնին
մէկ բրած են... Փոյթօ չէ... Բանն այն տեղ
է որ Պօղոս կը յուտար ծպտուելով՝ ձեռք բե-
րել իմ նամակս, և ես ալ գրեթէ իրեն յան-
ձնելու վրայ էի... Բարեբախտաբար մարդ
ամէն բանի վրայ մտածել չի կրնար կանխաւ.
մոոցեր է հանելու հարսանեկան մատանին,
որ իմ աչքերս բացուելուն պատճառ եղաւ...
Ա՛խ, այս էրիկ մարդիկ... Ինչպէս ալ լաւ
ստեղ գիտեն... մենք կիներս այդչափ լաւ չենք
յաջողիր... Եւ սակայն սուտ խօսիլը դժուար
բան պիտի չըլլայ... մարդս քիչ մ'առաջուց
վրան մտածէ, կարգի դնէ... Տեսնենք... Այդ
սիրելի պարոնն լաւ դաս մ'առնելու պէտք
ունի... Թէ կարենամ ես իրեն տալ այդ դա-
սը... (Կը մտածէ, միևնչեք գրպակէն կը նա-
նէ կամակը)... Այո՛, փորձեմ... (կայելով գրա-
սեղանին վրայ) Ահա նամակի ծրարներ, ա-
հա գրիչ, թանաք... ահա ինչ որ ինծի կա-
րուոր է... (Կը կտրի գրասեղանին առջև... իբր
կամակը ծրարի մը մէջ կը դնէ և նստցեն
կը գրէ) Ա՛, աճապէս... Է՛հ, սիրելի էրիկս,
դուն նախանձոտ սիրող մ'ես, և ինծի հետ
կատակերգութիւն մը սկսեր ես... ինծի՛ հետ...
չստ լաւ... տեսնենք ես ալ քեզի արժանա-
ւոր խաղակից մը կրնամ ըլլալ... (Կ'ըղէ ոտ-
քի, և Պօղոս ներս կը մտնէ)... Ահաւասիկ
ինքը, շատ չուշացաւ...

ՏԵՍԻԼ ՀԻՆԳԵՐՈՐԳ

Պօղոս և Աննիկ

Պօղոս (ներս մտնելով, ինքնիրեն). — Հօրեղ-
բայրս ինծի իրաւունք չտուաւ. բայց փոյթօ
չէ. կամապաշտութիւնս բռնեք է. կ'ուզեմ այն
նամակը ձեռք ձգել):

Աննիկ. — Լաւ ուրեմն, պարոն նաւապետ, Պօ-
ղոսը տեսա՞ք:

Պօղոս. — Տեսայ... կարգէ դուրս խոսվում
էր... ինքն իրեն ուտում էր... Բայց ես պէտք
եղած յանդիմանութիւնն արեցի... այժմ կա-
տարելապէս խելքի եկեր է...

Աննիկ. — Իբրա՛ւ:

Պօղոս. — Յանձն առնում է անել ինչ որ դու
ինքդ ուզում ես:

Աննիկ. — Ապրի՛ք, հօրեղբայրս... դուք գերա-
զանց խաղաղարար մ'էք:

Պօղոս. — Բայց յանձն առնում է մէկ պայմա-
նով...:

Աննիկ. — Ա՛հ... Ինչ պայման:

Պօղոս. — Որ չուտով իրեն տանեմ ձեր վէճի
նիւթ եղող նամակը:

Աննիկ. — Ա՛յո նամակս իրեն ցոյց տալ... չէ.
անհնարի՛ն բան...:

Պօղոս. — Անհնարի՛ն... Բայց լաւ մտածիր...
Թէ դու չես ուզում գործադրել այս իրաւա-
ցի պահանջը... Պօղոս իրաւունք պիտի ու-
նենայ այդ նամակը յանցաւոր համարելու...
Աննիկ. — Է՛հ...:

Պօղոս. — (Ինքնիրեն. Վախցընեմ զինքը)...

- (բարձր) Եւ այն ժամանակ կարող է դիմել դատաստանի ամուսնալուծութեան համար...
Աննիկ. — Ամուսնալուծութիւն... (խնդիր իրեն.
 Այլանդակ հրէշ):
Պօղոս (եւանդեաւեր). — Բայց այդպէս մի բան պիտի չլինի, որովհետեւ դու ինձի պիտի յանձնես այդ նամակը, այդպէս չէ՞, սիրելի հարսս:
Աննիկ. — Չէ, կ'ըսեմ. անկարելի բան է:
Պօղոս. — Դարձեալ... բայց ինչ կայ ուրեմն...
Աննիկ (զգածուած ձայնով). — Վասն զի... վասն զի այդ նամակը քեռորդւոյս է...
Պօղոս. — Քեռորդւոյդ... (խնդիր իրեն. Ապահով էի որ իրենն էր):
Աննիկ. — Եւ չեմ կրնար էրկանս ցուցնել:
Պօղոս. — Ա՛հ... ուրեմն նորա համար շատ ցաւալի լուրեր պարունակում է...
Աննիկ. — Ո՛հ, այո՛... Դուք ինձի հօրեղբայր էք, դուք իմ միակ յոյս էք... Եւ ես որոնն աւելի կարող եմ սիրտս բանալ, վստահիլ... ուրեմն ամէն բան գիտցէք...
Պօղոս. — Խօսի՛ր... (խնդիր իրեն. Ո՛հ, ինչ բան պէտք է լսեմ):
Աննիկ (զգածուած կեղծերով). — Ո՛հ, տէր Աստուած... ամուսնալուծութիւն մը... կը գուշակէի որ այսպէս պիտի լմննար... Եւ ես ալ իմ կողմանէս պատրաստուեր էի... Առէք, հօրեղբայր... այս նամակս (յակնակով) որոշեր էի որ ձեռքով յանձնէք Պօղոսին՝ երբ որ ամէն բան ձեզի ըսելու ըլլայի...
Պօղոս. — Այո՛, այո՛, պիտի յանձնեմ... բայց շուտով խօսիր... (խնդիր իրեն. Ծուռներս զիս չեն բռներ):
Աննիկ. — Լաւ ուրեմն, պարոն նաւապետ, իմ էրիկս սաստիկ նախանձոտ սիրող մ'է... շատ սաստիկ... զարհուրելի կերպով սաստիկ... բայց դեռ պէտք եղածին չափ չէ...

- Պօղոս**. — Պէտք եղածին չափ չէ՞:
Աննիկ. — Քեռորդիս տնէն վորնտեց, և իրաւունք ունէր...
Պօղոս. — Ո՛հ, իրաւն ես ասում...
Աննիկ (աչքերը վար տակերով). — Բայց այդ բանն ամենեկին արգելք չեղաւ մեր իրարու հետ տեսակցելուն ամէն օր...
Պօղոս. — Բայց ինչ կերպով... առաջ ասեցիր որ էրիկդ չէր թողուր քեզ մինակ դուրս ելլելու...
Աննիկ. — Այնու հանդերձ՝ հազարումէկ միջոց ունէինք իրար հետ խօսելու... Զիրար կը սիրէինք... հին համակրութիւն մը...
Պօղոս. — Բայց այդ բանն անարժան գործ է, անպատիւ մի բան է, տիկին... անպատիւ, հասկանում ես:
Աննիկ. — Կ'երդնում քեզ, հօրեղբայր, որ բնաւ իմ պարտքէս պակտած չեմ, բնաւ:
Պօղոս. — Ա՛հ, դուն այդ բանը պարտքէ պակտիլ չէ՞ս համարում... Բայց դուն ուրեմն ուրիշ մի կերպ տեսնում ես իրերը...
Աննիկ. — Կ'իմանամ վատ բան է. հիմա կը հասկընամ... բայց խնդրեմ կարեկից եղէք ինձ, պարոն նաւապետ, ապա թէ ոչ՝ չեմ կարող քաջութիւն ունենալ խօսքս շարունակելու...
Պօղոս. — Ի՞նչ... դեռ ուրիշ բան կայ (վախուկանով):
Աննիկ (կուտաղ ձայնով). — Այո՛... Ո՛հ, կը նուազեմ... գէշ կը զգամ... բան մը տո՛ւր հոտոտելու... (Կ'իշխայ բարեկցիկ վրայ):
Պօղոս (աչքած). — Այո՛... այո՛, տիկին... (խնդիր իրեն. Միթէ հոգ տանիմ... մինչդեռ պէտք էր զինքը խղճել)... (բարձր) Տիկին, տիկին... (խնդիր իրեն. Ինչպէս շտորհալից է այսպէս...)

կարեկցութիւնս կը շարժի)... (Շարժելով նո-
րս ձեռքերը) Ա՛հ, արիացիր... լա՛ւ ես զգում
քեզ... քեզ... քեզ...

Աննիկ (աչքերը բակարով)։ — Շնորհակալ եմ...
լաւ կը զգամ... Ի՞նչ կ'ըսէի քեզ... ա՛հ, այո՛,
կը յիշեմ... քեռորդիս...

Պօղոս. — Այո՛, քեռորդիդ...

Աննիկ. — Խեղճ թովմաս... զիտ շատ շատ կը սի-
րէ... բայց ինքն ալ նախանձոտ է... նախան-
ձոտդ է Պօղոսի... Վէրջին անգամ որ զինքը
տեսայ՝ ըսաւ որ իր կեանքն անտանելի դար-
ձեր էր իրեն, և թէ ես զինքը անբախտ ըրեր
էի...

Պօղոս. — Լաւ, լաւ, շարունակիր...

Աննիկ. — Վէրջապէս ըսաւ որ ինքզինքը պի-
տի սպաննէ... Թէ որ յանձն չառնէի իրեն
հետ փախչելու...

Պօղոս. — Գուն անշուշտ մերժեցիր, ինչպէս
յոյս ունեմ...

Աննիկ. — Ափսոս... չէ, պարոն նաւապետ...
յանձն առի...

Պօղոս (կտրուկով)։ — Գուն յանձն առիր...

Աննիկ. — Այո՛... էրիկս այնքան խորշիկ ե-
ղած է ինձի... Թովմաս ալ այնքան քաղցր
է, անքան ազնիւ... ինչ որ ուզեմ կ'ընէ...

Պօղոս (չսակարով իկրզիկը զսպել)։ — Իրա՛ւ...

Աննիկ. — Այո՛, հօրեղբայր... պարզն ըսեմ,
այն վարդազոյն նամակի մէջ նշանակած է նա
այն օրը և այն տեղը՝ ուր ես զինքը պէտք եմ
գտնել... Կը հասկընաս ուրեմն, սիրելի հօր-
եղբայր, որ ես չէի կրնար այդ նամակը էր-
կանս ցոյց տալ...

Պօղոս. — Վէրջապէս, ամէն բան պարզուում
է... Բայց ո՛ր տեղ կամ ո՛ր ժամանակ նշա-
նակում էր քո գնալուդ։

Աննիկ. — Այո գիշեր, ժամը տասնըմէկին,
բաղնիքին մօտ...

Պօղոս (նակելով ֆէար, մեկրի ձգելով սկեռոյր
կը գոռայ)։ — Շատ լաւ ուրեմն, տիկին... քու
տեղը զիտ հոն պիտի գտնէ։

Աննիկ (զարմուշաւ կեղծելով)։ — Իմ էրիկս...

Պօղոս (կայծակեացալտ աչօք)։ — Այո՛... քու
էրիկդ... որ նախատեր ես... քու էրիկդ, որ
հիմա ամէն բան գիտէ... Ա՛հ, կտոր կտոր
պիտի ընեմ զինքը, պիտի պատըսեմ այն
քու սիրելի թովմասդ...

Աննիկ (ծիծաղելով)։ — Հա՛, հա՛, հա՛, հա՛...
Ի՞նչ կերպարանք...

Պօղոս. — Ի՞նչպէս... անհաւատարիմ կնիկ...
կը յանդգնիս խնտալու, մինչդեռ պէտք է վա-
զես ոտքերս ինկնաս ներուժն խնդրելու...

Աննիկ (բարձրաձայն խեղճելով)։ — Հա՛, հա՛,
հա՛... Խեղճ էրիկս... Չը հասկըցա՞ր ուրեմն
որ մէկ ժամէն աւելի է՝ ուրախ ուրախ քեզի
հետ կատակ կ'ընեմ, վրադ կը խնտամ։

Պօղոս. — Տիկին... գուր տեղ կ'ուզեմ կեղծել...
կը մոռնաս ուրեմն այն անժխտելի ապացոյցն
որ դուն իմ ձեռքս տուիր (ցոյց տալով նա-
մակը)։ անհաւաստիկ...

Աննիկ. — Շատ լաւ... կարդա...

Պօղոս. — Այո՛, այո՛, պիտի կարդամ... ամըշ-
ցիր, տիկին... (կը պատռե ծրարը)... վար-
դագոյն նամակդ...

Աննիկ. — Ուրեմն կարդա։

Պօղոս (կը կարդայ)։ — «Սիրելի Աննիկ (կանգ
կ'աւանտ... Յայտնի՛ է)... «Սիրելի Աննիկ, յետ
որոյ էրկանդ յիմար նախանձո սէրն՝ ձեր տա-
նը դռները առջև փակել տուաւ... (կեկա-
ւալ... ինչպիսի՞ յանդուգն...) (շարունակե-
լով նաւակը) Ցեա ամիս մը վրան անցնելու՝

որ գրեզ չեմ տեսած... (կեկալով... Ա՛հ...
չարունակելով) շատ բան եղած է, և ես
չհամարձակելով քեզի գալ՝ կը գրեմ աւետելու
համար այս թղթովս՝ որ ութ օրէն պիտի կար-
գուիմ օրիորդի մը հետ՝ զոր շատ ժամանա-
կէ ի վեր կը սիրեմ... (չփորուած՝ կամակր
ձեռքէն կը ձգե) ... Ի՞նչպէս... քու քեռորդիդ
... Թովմասը...

Աննիկ. — Այո՛... կը կարգուի...

Պօղոս. — Հապա բոլոր քու պատմածներդ...

Աննիկ. — Դաս մ'էր՝ որ ուզեցի տալ քեզի, և
յուսամ թէ օգուտ կը քաղես:

Պօղոս (նշխարաբար). — Ա՛հ... նոր կը ծնա-
նիմ... Ո՛հ, ի՞նչ հանգիստ եմ... ո՛հ, ի՞նչ յե-
մարութիւն էր որ ըրի... Ի՞նչպէս խելքս
կորսընցուցեր էի... Ո՛հ, սիրելի Աննիկս...
կրնամ ուրեմն սիրել զքեզ...

Աննիկ. — Այո՛, բայց նախ պայմաններս կը
գնեմ:

Պօղոս. — Ի՞նչ որ կ'ուզես:

Աննիկ. — Որոշենք... Ալ կասկածոտ սէր պի-
տի չունենաս...

Պօղոս. — Բնաւ պիտի չունենամ:

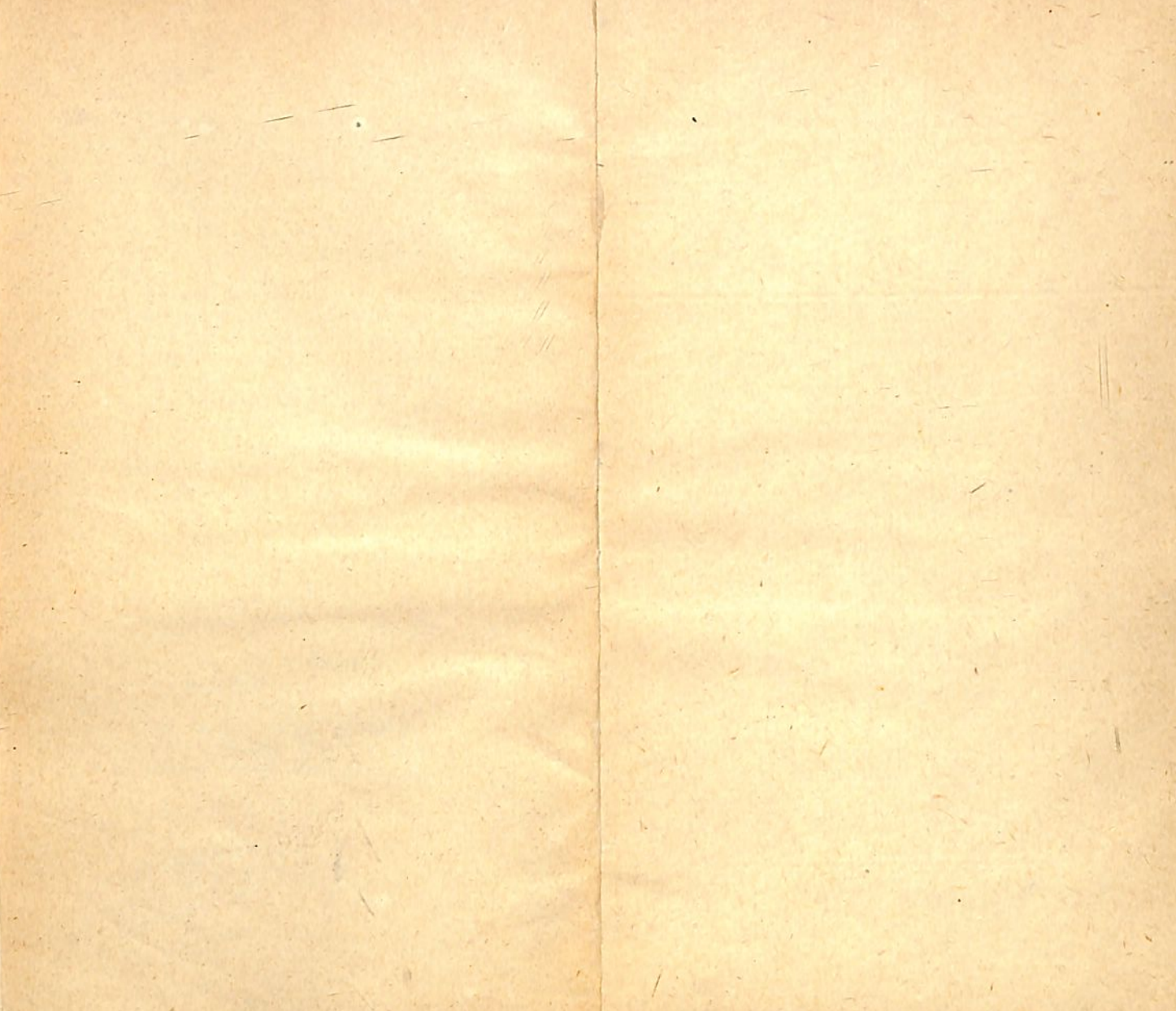
Աննիկ. — Պիտի թողուս որ ուզած առնես մի-
նակ դուրս ելլեմ...

Պօղոս. — Ամբողջ օրը, երբ որ ուզես...

Աննիկ. — Լա... Իսկ Թովմասի մասին...

Պօղոս (խնայով՝ գուարձարանորեակը). —
Երիտասարդ մը որ կարգուելու վրայ է...
հին գասընկերս... Շուտով կ'երթամ իրեն
տունը և կը խնդրեմ որ ես ինքս իրեն քա-
տրն ըլլամ:

5h

Հայաստանի Ազգային գրադարան

NL0432395

